www.politikin-zabavnik.co.yu

NAGRADA ZA NAJ... SRBIJA Superbrands 2006/2007 ...TIJ... ...RENDOVE

BIH	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	12.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

02901

9 770032 339010

PRINTED IN SERBIA

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

14. 9. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2901

За све од 7 до 107!

ЖИВОТ ЈЕ БАЈКА

ПРИНЦ И ЗЕЛЕНООКА

ПОШАСТ ЗВАНА КАРОШИ

ЧУДА НА ТОЧКОВИМА

Верovали или не!

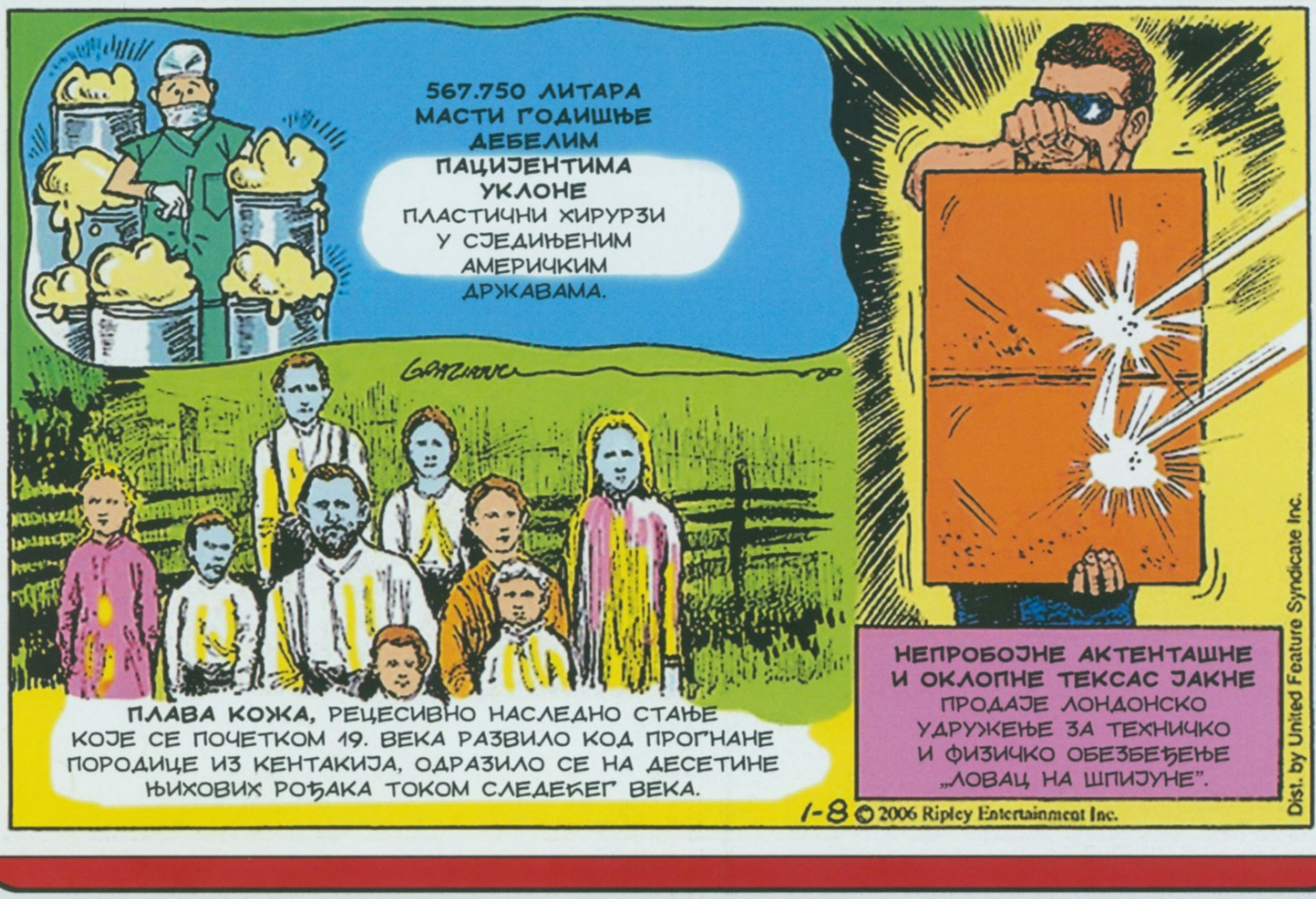

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• **Наполеон** Бонапарта патио је од аилурофобије, страха од мачака, док амерички милионер Доналд Трамп пати од кирофобије, страха од руковања ■

••• **Вилијам** Патрик Хитлер (1911–1987), синовац Адолфа Хитлера, за време Другог светског рата служио је у војсци САД ■

••• **према** истраживању британских научника, 63,6 одсто професионалних фудбалера доживи неку тешку повреду док игра фудбал ■

••• **најомиљеније** име међу папама је Јован (односно, Ђовани), како су се у досадашњој историји звала њих двадесет двојица ■

••• **уколико** је мушкарац шест година старији од жене, највећа је вероватноћа да ће имати здрав пород, закључили су шведски научници после вишегодишњих истраживања. То је разлог због кога је еволуција „подучила” мушкарца да бира себи млађу животну сапутницу ■

••• **на горњем** очном капку човек има око сто седамдесет трепавица, а на доњем седамдесетак. Стари Арапи и Персијанци трепавице су сматрали оружјем љубави јер су веровали да се љубав налази у очима ■

••• **док** се човек одмара, петину енергије користи мозак, четвртину мишићи и срце, док највећи део троше јетра и слезина за чишћење крви ■

••• **иако** имају чуло укуса, мачке не могу да осете да ли је нека храна слатка ■

••• **сваког** дана људи широм света запале око петнаест милијарди цигарета ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

©2007 by King Features Syndicate, Inc.

World rights reserved.

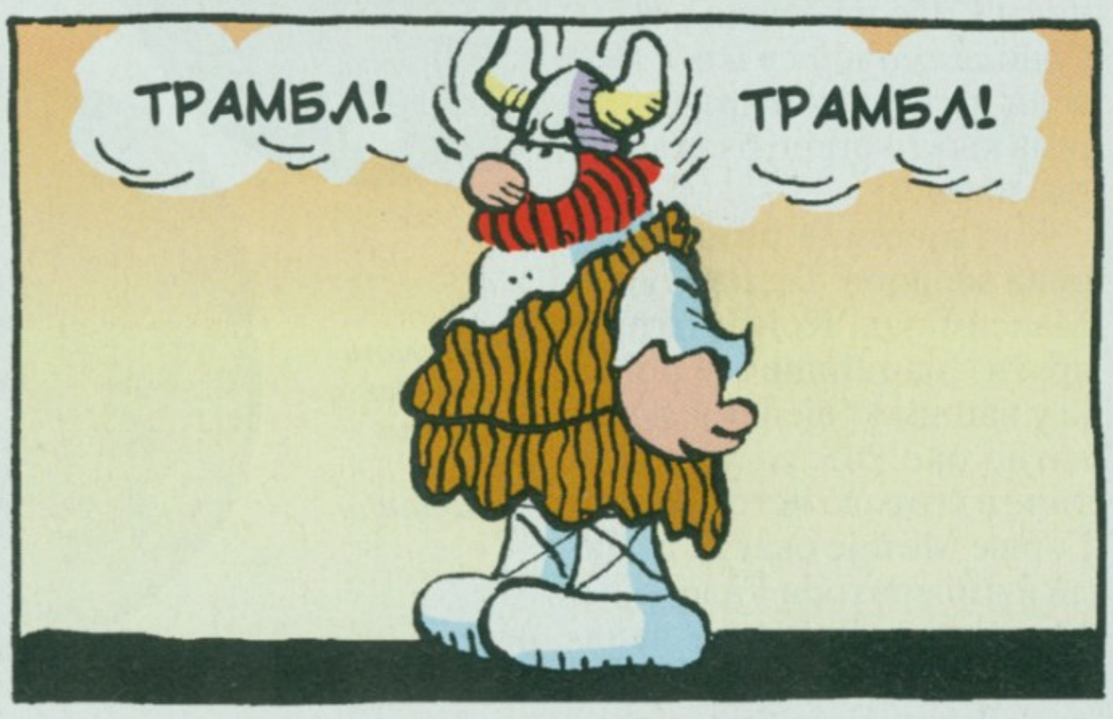

РИМСКИ ЦАРЕВИ ИЗ НАШИХ КРАЈЕВА

ПОСЛЕДЊИ ТЕТРАРХ

За римског цара Лициније (308–324) везана је једна легенда која га на необичан начин повезује са српском историјом. Наиме, у низу старих српских летописа и родослова, Лициније се помиње као Србин и предак владарске лозе Немањића

У „Карловачком родослову" Лициније се назива Србином, док се у више родослова он наводи као отац или предак Беле Уроша, од кога, наводно, потиче велики жупан Стефан Немања. Тешко је установити зашто је међу бројним римским царевима пореклом из наших крајева баш Лициније изабран да буде проглашен за Србина. Један од разлога лежи вероватно у чињеници да је он можда потицао из племена Трибала или, по другој теорији, од Сармата, који се повезују са Словенима. У средњем веку Византинци су Србе називали *Трибалима* јер су живели на истим подручјима као то старо балканско племе.

Као и остали римски цареви из доба Тетрархије – Максимијан, Константин и други – цар Лициније рођен је у нашим крајевима, вероватно око 265. године. Потиче из готово исте области Горње Мезије одакле су били и императори Галерије и Максимин Даја (тј. данашња источна Србија). Као и они, Лициније је био скромног сељачког порекла.

Први пут Лициније се истакао 296. и 297. у рату против Персије, који је водио цезар Галерије, каснији градитељ царске *Ромулијане* (данас Гамзиград код Зајечара). Прве године рата, Галерије је са својим легијама прешао Еуфрат и неприпремљен за пустињски предео на страној земљи и за лукавства непријатеља, доживео тежак пораз. Следеће године Галерије је окупио нове снаге. Његов земљак Лициније био је један од главних команданата. У бици против Персијанаца, која се одиграла негде у Јерменији, Римљани су постигли велики успех, потпуно разбили непријатељску војску и чак заробили харем (жене и децу, као и дворане) персијског владара Нарзеса. Поред велике победе, и ово је дало Галерију право да се пореди са Александром Македонским (који је такође заробио жене персијског владара Дарија), док је велика победа римског оружја Лицинију омогућила да даље напредује – постављен је за гувернера дунавских провинција.

Бронзани новчићи с ликом цара Лициније.

Гужва пред престолом

Године 307. Лициније се помиње као један од Галеријевих заступника у преговорима у Риму са узурпатором Максенцијем, иначе Галеријевим зетом. Међутим, преокрет у Лициније-вом животу и каријери долази након распламсавања борбе међу бројним претендентима за власт, после повлачења Диоклецијана. На познатом саветовању три најстарија цара – тетрарха Диоклецијана, Максимијана и Галерија, у Карнунтуму на Дунаву (данас Аустрија) 308. године одлучено је да уз Галерија за новог августа буде проглашен Лициније. Ова одлука вероватно је донета на Галеријев предлог. Уз Диоклецијанову подршку, он је за владара прогласио свог земљака и пријатеља из војске Лициније иако овај до тада није био ни предвиђен за наследника, односно није имао титулу цезара.

Званично, кад га је Диоклецијан усинио, Лициније је добио ново име: Валерије Лициније Лицинијан „Јовиус". За области своје непосредне владавине, Лициније је добио Панонију са Сирмијумом (у коме је углавном живео), док су остале области које су му припадале (Африка, Шпанија, Италија) остале под влашћу Константина. Али, ретко када се оваква одлука показала тако кобна за оног ко ју је донео, као што се то десило Галерију. Он се врло брзо могао уверити у истинитост пословице која каже да се нечије особине најбоље виде онда када задобије пуну власт. Већ 310. године Лициније се окреће од болесног пријатеља Галерија (који умире наредне године) и успоставља блиске везе с његовим супарником Константином. Верио се с његовом полусестром Констанцијом. Обезбедивши свој положај према западу, Лициније ће наредних година настојати да се реши конкурента на истоку – августа Максимина Даје. То ће му, најзад, поћи за руком 313. године.

Те исте године, нестанком Даје и победом Константина I над Максенцијем, велика „гужва" међу правим или потенцијалним претендентима на царски престо – августима, стицајем околности или силом мача, свела се само на два имена: Константина и Лициније. У 313. години Лициније се најзад оженио Константиновом сестром Констанцијом, тако да се бар на тренутак чинило да се римска држава враћа у стабилније време, попут раздобља кад су заједнички владали тетрарси Диоклецијан и

Максимијан. Али ова двојица, који су 313. године наизглед сагласно владали царством, били су људи сасвим другачијих особина. Лициније в портрет и на новцу изгледа сурово. У покушајима да освоји или задржи власт, Лициније се чак и у оно немилосрдно доба издвајао по свирепости, превртљивости и одсуству било каквих моралних убеђења. Није пре-

зао да побије најближе рођаке свргнутих царева – жену и сина свог некадашњег добротвора Галерија, као и децу Максимина Даје.

Иде војска преко Саве...

Лициније ипак није био без политичке способности имајући у виду да је успео да се више од десетак година одржи на истоку, насупрот цару Константину на западу. Након заједнички објављеног Миланског едикта, којим је објављена слобода вере за хришћане, Лициније је предузео и посебне мере у настојању да обезбеди подршку хришћанске цркве. Да би додатно ојачао свој положај, насупрот Константиновој тврдњи да је потомак ранијих царева (Клаудија Готског), Лициније је нашао да је потомак императора Филипа – владара који је наводно подржавао хришћане. Међутим, примирје између два владара није дуго трајало. *„Cassus belli"* била је Константинова одлука да свог рођака *Basianusa* постави за цезара у Италији и у дунавским провинцијама, на које је претендовао и Лициније. Одлучна битка између војски два августа десила се у Панонији, код места *Cibalae* (данашњи Винковци), око 70 километара од Сирмијума. Битка између две војске готово једнаких снага вођена је скоро цео дан, од свитања до сумрака. Константиново десно крило најзад је извело незадржив напад којим је разбијена непријатељска страна. Поражен у бици у којој је изгубио

Илустровао Драган Максимовић

РИМСКИ ВЛАДАРИ У ВРЕМЕ ТЕТРАРХИЈЕ (284–337)

(уз име је дато време владавине, царево порекло и пуно име)

- **Диоклецијан** (284–305) – Dioklea (Дукља) или Солин/Далмација
  (Gaius Aurelius Valerius Diocletianus)
- **Максимијан** (286–305, 307–308) – код Сирмијума (Ср. Митровица)
  (Marcus Aurelius Valerius Maximianus)
- **Констанције I Хлор** (305–306) – Дарданија (Горња Мезија)
  (Flavius Valerius Constantius)
- **Галерије** (305–311) – Ромулијана (Гамзиград), Dacia Ripensis (Горња Мезија)
  (Gaius Galerius Valerius Maximianus)
- **Север II** (306–307) – Дунавска област
  (Flavius Valerius Severus)
- **Максенције** (306–312)
  (Marcus Aurelius Valerius Maxentius)
- **Константин I Велики** (306–337) – Наисус/Ниш
  (Flavius Valerius Constantinus)
- **Лициније** (308–324) – Dacia Ripensis (Горња Мезија)
  (Valerius Licinianus Licinius)
- **Максимин II Даја** (310–313) – Шаркамен (?), Dacia Ripensis (Горња Мезија)
  (Galerius Valerius Maximinus)

Тракији, Малој Азији, Сирији и Египту.

Помирење два августа потврђено је одлуком 317. године у Сердици (Софија) о заједничком проглашењу три нова цезара: Лицинијевог сина истог имена, као и два Константинова сина: Криспа и Константина Млађег. Овим одлукама идеја Диоклецијановог тетрархијског система добрим делом била је напуштена. Уместо цезара који је требало, бар у теорији, да буду људи који су своје способности већ доказали, за млађе владаре и наследнике империје изабрани су малолетни младићи. Тетрархија се претварала у наследну монархију. Након неколико година привидног помирења, већ 320. године односи између два императора поново постају затегнути. Лициније одлучује да овај пут промени однос према хришћанима, одбијајући да прихвати Константинову политику све већег приближавања државе и цркве. Хришћански скупови у Лицинијевом делу царства бивају забрањени, док се спроводи чишћење државних служби од оних који се изјашњавају као хришћани. Да ствари између два владара иду лоше, показало се 321. године када су и један и други, без међусобног договора, своју децу и наследнике прогласили за римске конзуле.

Грађански рат изнова је букнуо 322. године, када су у борби с надирућим Готима Константинове трупе ушле на подручје где је владао Лициније. Након битке с Готима, два цара кренула су један на другог. Лициније је и овај пут имао већу војску, са 150.000 пешака, 15.000 коњаника и 350 бродова. Константин је своју војску од око 120.000 пешака и 10.000 коњаника окупио у Солуну. Битка се одиграла у Тракији, још једном код Хадријанопоља. После неколико дана мањих сукоба, 3. јула одиграла се велика битка. Забележено је да је и овај пут Константин показао изузетну храброст и способност у борби у којој је предводио своје трупе. Једна јединица од 5000 стрелаца успела је да кроз густу шуму заобиђе Лицинијеве трупе и нападне их с леђа. Лициније је поново претрпео пораз – побијено је око 35.000 његових људи. Он је успео да се повуче и да окупи нову војску у Малој Азији од преко педесет хиљада легионара. Међутим, 18. септембра исте године код Христополља био је још једном поражен. То је био његов четврти и последњи пораз у борби с Константином. Поражени август ухваћен је у Никомедији и заточен у Солуну, где је и погубљен 325. године. Победник Константин није имао милости ни за Лицинијево потомство, без обзира на молбе сестре Констанције.

Тако је победио већи човек и већи војсковођа. Више није било супарника за пурпур. Константин је 324. године остао једини владар царства. Цар и господар на земљи. С крстом у руци и Христом на небу. Тетрархија више није постојала. Римско царство више није било оно исто ■

Душко Лопандић

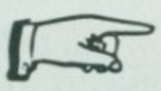

око 20.000 војника, Лициније је успео да се повуче на челу коњице. У галопу је стигао до Сирмијума, где су га чекали жена и син, као и царска ризница. Пролазећи кроз град, Лициније је наредио да се поруши мост преко Саве како би отежао напредовање Константинових легија.

У Хадријанопољу, у Тракији (данашње Једрене), Лициније је успео да окупи нову војску. У знак да је одлучан да настави борбу, уместо Константина, за августа запада прогласио је Валерија Валенса, свог војсковођу у Илирији. Битка код Хадријанопоља (битка код Мардије) није дала победника – два противника договорила су примирје. Али преко леђа оног трећег. Наиме, Лициније је у знак добре воље према Константину, али и као допринос свом угледу крајње безобзирности, одобрио погубљење Валенса, човека кога је сам промовисао за сувладара. Лициније је морао да уступи Константину више провинција на Балкану – Панонију, Далмацију, Дакију, Македонију и Грчку, али је задржао поседе у

НЕ ПРЕЖДЕРАВАЈТЕ СЕ!

Сви знамо која је храна здрава, а која гоји, па наш организам пре или касније почне да трпи и посустаје... Поврће, воће, житарице, риба – у умереним количинама. Хлеб црни, а не бели, колаче избегавати, прерађевине од меса такође. Брза храна само у изузетним случајевима, као и газирана пића.

Али како то спровести у дело?

Седморо за столом

Како одолети буреку, топлим белим кифлама, кобасицама и крем-питама? То су питања на која нутриционисти обично не дају одговор. Њихов задатак је да предложе одговарајући јеловник – такозвану дијету, а најтежи део остаје на особи која треба да се придржава дијете.

Стога су у поље обрачуна с прекомерном храном крочили и психолози. Извесно је да се разлози због којих једемо више него што би требало не крију само у генима или у лошем метаболизму, већ су и у вези с нашим душевним стањем, односно психом. А кад се говори о узроцима одређеног понашања, тада се мисли на околину, на друштво и њихов утицај. Недавно је спроведено истраживање о исхрани трогодишњака. Психолози су дошли до закључка да трогодишњаци врло добро знају која се храна рекламира (на телевизији, у новинама, на билбордима) и радије се одлучују за њу (обично у паковању живих боја) него за ону „обичну", из шерпе.

Дакле, психолози покушавају да пруже неколико решења како да се прилагодимо околини или да околину прилагодимо себи с циљем да једемо умерено. Џон Бландел, директор Института за психологију у Лидсу (Велика Британија), објавио је недавно опширан чланак у часопису „Nutritopics" у коме, поред осталог, даје извесне савете како да уз помоћ извесних „другштвених трикова" људи једу умереније. На тек завршеном Европском конгресу за исхрану у Паризу поменута студија прихваћена је с одобравањем.

Друштво моћно делује на наш начин исхране, закључак је професора Бландела и учесника скупа. Осим генетског наслеђа и метаболизма, извесно је да постоји снажна веза између околине којој припадамо и начина на који се хранимо. Ево и примера.

Уколико не желимо да претерујемо с количином хране, да се преждеравамо, требало би да избегавамо да једемо сами, без „сведока". Јер, кад је човек сам, склон је да „вара" самог себе. Гута храну не размишљајући. Посебно ако је то ван оброка. Да бисмо умерено јели, требало би да једемо с другима. Међутим, за столом не ваља да буде више од шест или седам особа. Јер, ако је више од осам особа, појешћемо чак 76 одсто више хране! Звучи невероватно, али статистичка истраживања то потврђују. Кад смо у великом друштву, осећамо да нас заправо нико не контролише, да нас нико не види, те да се неће приметити да смо сипали већ четири пута!

Кад очи „једу"

Светла такође битно утичу на апетит. Најбоље је да једемо у просторији у којој су светла пригушена. У ресторанима брзе хране ми ћемо под јарким осветљењем тежити да брзо гутамо, готово без жвакања, што показују истраживања професора Бландела. Уколико се томе дода још и гласна музика, такође обележје ресторана брзе хране, жвакаћемо брзо. Мљацкаћемо и цоктати јер нас други не чују. Дакле, пригушена светла и тиха музика умереног темпа допринеће, бар мало, умеренијој исхрани.

Потврђено је да на апетит и количину хране погубан утицај има и телевизија. Истраживање је, наиме, показало да, осим што једу несвесни колику су количину хране узели, телевизијски зависници теже да њихови оброци буду масни, јер им такви пријају уз ТВ серије и фудбалске утакмице. Психолози саветују да се не бавимо украшавањем јела док смо на дијети зато што неку храну пробамо само због тога што су је очи прво „појеле". То посебно важи за колаче, торте, као и неке салате украшене мајонезом, масним сиревима и слично.

И часопис „Food Today" доноси упутства како да се понашамо уколико не желимо да нас порази непријатељ наше витке линије: у самопослугу је најбоље ићи пре подне, после доручка, а не у вечерњим часовима кад је човек гладан и спреман да у колица стави управо оно што ће одмотати и појести чим буде платио рачун ■

М. Огњановић

● Не једите сами, јер је боље да имате сведоке!

● Не укључујте телевизор!

● Нека светла у трпезарији буду пригушена!

Наводно, тако ћете јести мање

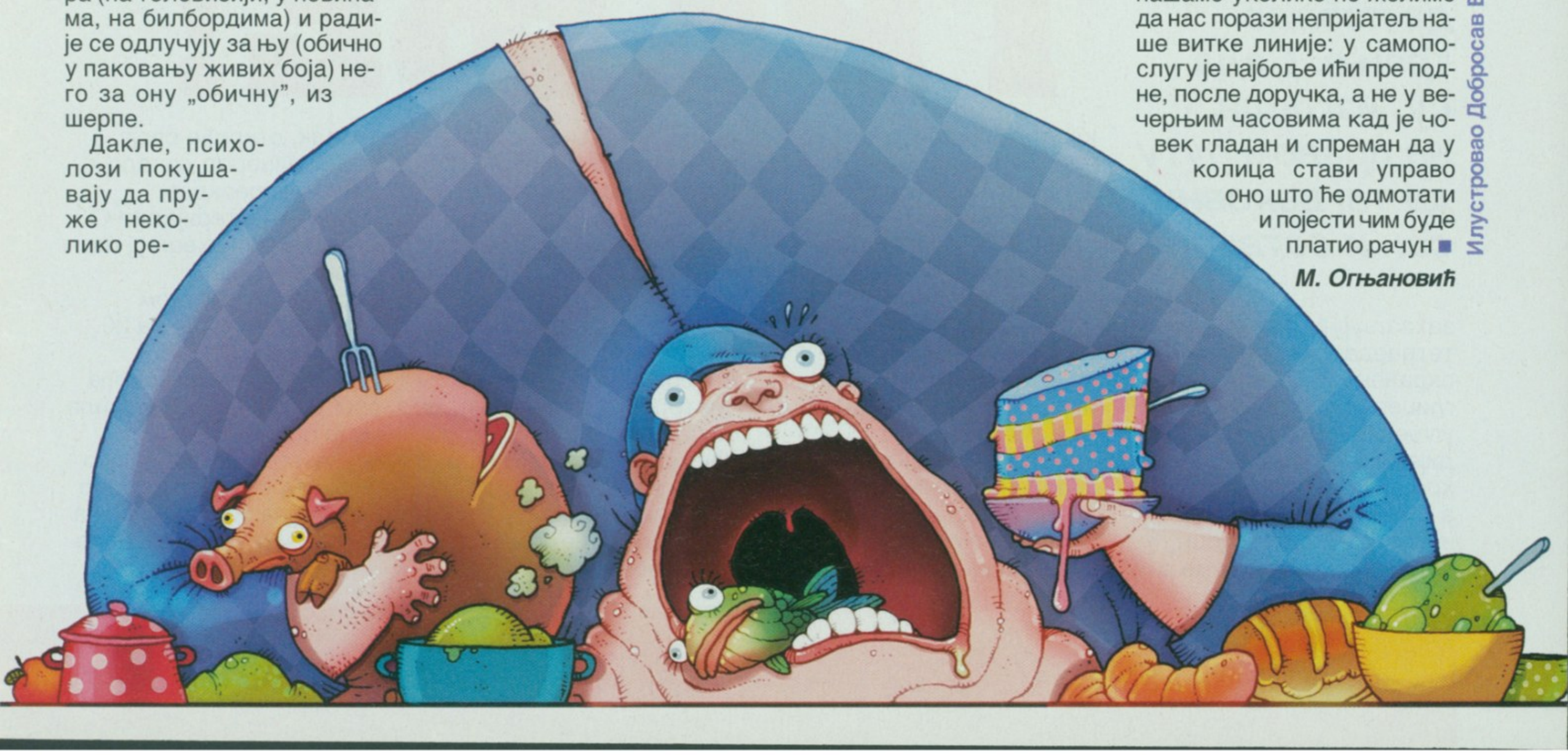

Илустровао Добросав Боб Живковић

МОТОРИ НА ПРЕКРЕТНИЦИ

ЗБОГОМ, ТРЕЊЕ!

Инжењери одавно сањају да победе трење. Сада су, изгледа, на правом путу да тај вековни сан и остваре

Упркос открићу точка трење није престало да мучи стручњаке. Чак једна четвртина потенцијалне енергије горива губи се у класичним моторима због трења између њихових покретних делова. Зато је и додирна површина зупчаника смањивана док није сведена на најмању могућу меру. Према неким истраживањима, у САД годишњи трошак изазван трењем (хабање, одржавање машина, губитак енергије...) превазилази износ од 794 милијарде долара!

Ипак, недавно је једна међународна група истраживача (из Француске, САД и Јапана) успела да оствари коефицијенат трења који је толико низак да се први пут може говорити о „суперклизању". Две металне површине кретале су се готово без трења једна преко друге захваљујући танком слоју тетраедарског угљеника, скраћено ta-C, и глицеролу. Тетраедарски угљеник сличан је дијаманту, само нема кристалну грађу, а глицерол је алкохол налик уљу. Што је још боље, не ради се само о теорији јер је крајем 2006. године „Нисан" направио први мотор (VQ35HR, на слици) који је почео да користи ово откриће. А аутомобилски мотори никако неће бити једини на добити, већ готово све машине.

Да би се изборили с трењем, стручњаци су годинама усавршавали поступке добијања што глаткијих додирних површина. На крају, када су успели да их углачају до ступња самих атома, наишли су на непремостиву тешкоћу. Атоми (и силе којима делују на околину) стварају такозвану „елементарну храпавост" коју ни најбоље глачање не може да смањи. Тако се поступак смањења трења свео на тражење начина како да се оно умањи између прва два (почетна) атомска слоја површина у додиру. Истраживачи су поверовали да су коначно нашли „грал" када је 1991. године Јапанац Мотохиша Хирано открио да две површине кристалне грађе клизају готово без трења – уколико се поставе под одређеним, „магичним" углом. Тада почетни атомски слојеви не залазе један у други, па нема ни трења. Замисао „суперклизања" је рођена, а овакве превлаке кристалне грађе обећавале су много: коефицијент трења који је сто пута мањи од било ког познатог сувог материјала, а десет пута нижи ако се ради о материјалима који се подмазују.

Нажалост, Хиранова замисао могла је успешно да се изведе само с материјалима изузетне чистоће и у вакууму, па је остала далеко од применљивости (изузев за услове који владају у васиони). Због, суперклизање, трење је опет победило?!

Ипак, откриће споја ta-C / глицерол донело је жељени преокрет. Заправо, материјал ta-C откривен је захваљујући физичару Ивану Аксенову, почетком осамдесетих година 20. века у Совјетском Савезу. Велика тврдоћа овог материјала подарила му је површину која је изузетно глатка. Остало је још да се нађе погодно мазиво да би се достигла и суперклизавост. После многих огледа

Чаробним слојем који укида трење најпре су превучени подизачи вентила „Нисановог" мотора (на слици). Покретани брегастом осовином, они управљају радом вентила (а тиме и усисавањем горива и продуктима сагоревања). Очекује се да ће убудуће и други делови мотора бити обрађени на исти начин.

истраживачи из Лиона, са Калтеча и из јапанског „Нисана" изабрали су глицерол, алкохол са три атома угљеника ($C_3H_8O_3$). Захваљујући овом алкохолу који праве биљке (биоразградив је и потпуно безбедан за људску употребу, па се користи у фармацији као редован састојак у сирупима, супозиторијама...), коефицијенат трења ta-C додатно је смањен. Заправо, пао је до те мере да је постигао чудесне вредности кристалних материјала када су на магичном углу. Али овај пут то се догодило под уобичајеним атмосферским условима!

Која се тајна крије иза оваквих резултата? Они заправо почивају на једној досетки. Пошто се филм од ta-C дебљине 1 микрометар нанесе на метал (испаравањем чистог угљеника у вакууму), он се поступком који се још држи у тајности пресвлачи врло танким, 2 нанометра дебелим слојем графитног угљеника. Овај угљеник врло је реактиван и служи да се на њега вежу ОН групе глицерола. Али те ОН групе не приањају тако чврсто као што то чине атоми метала, већ клизе, „сурфују" једне преко других. Осим тога, слој глицерола чува ta-C од штетног атмосферског утицаја, па зато овај материјал може несметано да се користи и на ваздуху.

Код пробног мотора који је направио „Нисан" слој ta-C нанесен је само на подизаче вентила. И то је било довољно да се потрошња горива смањи за 2 одсто. Кад се овај материјал нанесе и на друге делове мотора, нарочито оне који су познати по великом трењу, на пример клипове, добиће се знатно већа уштеда. Међутим, смањење потрошње горива није сва добит. Ако би се као мазиво користио монолеат глицерола (дериват глицерола који не мрзне на 0 степени Целзијуса), могла би да се избаце из употребе савремена уља која у саставу обавезно имају додатке који загађују околину (сумпор, фосфор...). Ни то није крај могуће употребе чаробног споја ta-C / глицерол. Ту су још хидрауличне дизалице, микромашине, електронски склопови, сатови... листа је готово бесконачна и протеже се и ван граница механике. Ко зна, можда ћемо се за коју годину бријати бријачима који ће, захваљујући ta-C, клизити по нашој кожи без икаквог отпора ■

Г. В.

ЧУВАЈТЕ СЕ, ЉУДИ!

ПОШАСТ ЗВАНА КАРОШИ

Гора је од тајфуна, цунамија и земљотреса заједно.
Можда и на квадрат.
При томе је потуљена и подмукла.
Не зна се када напада, не виде се јасно жртве и нико не може да сведочи да је она ту, на делу.
Само јој се осећа присуство, с језом у кичми

Догодило се

Господин Канамеда радио је у фабрици хране 110 сати недељно (не месечно! – недеља: 7 · 24 = 168 сати) док га није покосио срчани удар. Имао је само 34 године.

Четрдесетдвогодишњи возач камиона, са стажом у том послу од 11 година, умро је од акутног инфаркта миокарда. Годишњи просек радних сати био је преко 5700 (година: 365 · 24 = 8760 сати). Инспекторат Канцеларије за стандарде рада одбио је да одобри обештећење породици јер је жртва у последњих 6–7 година радила приближно 6000 сати годишње. Уосталом, образлагали су, то је честа сатница у том послу.

После изгласавања Закона о једнаким погодностима у раду, на удару је све више жена.

Госпођица Јошида, двадесетдвогодишња медицинска сестра, доживела је срчани удар после дежурства од 34 сата. Дежурство толиког трајања обављала је пет пута месечно. За друштво чврсте и поштоване хијерархије рађа се питање: шта је њен шеф мислио? Млада Јошида светао је пример колективу, тако треба сви да раде, или, искористимо до краја енергију младости?

Кароши. Ка-ро-ши
КА – превише
РО – рад
ШИ – смрт

Госпођица Ивата, благајник контролор у великој банци, умрла је од напада астме у 23. години. Радила је по 50 сати прековремено сваког месеца, а да тај рад није био ни бележен.

Господин Јаги, који је радио за рекламну агенцију више од 70 сати недељно и свакодневно на путовање губио три и по сата, доживео је срчани удар у 43. години. У његовом дневнику нађена је забелешка: „Купљени смо новцем и заковани сатима. Робови су бар имали право да обедују са својим породицама."

Господин Мијазаки радио је у највећој светској штампарији. И то више од 4300 сати годишње. Често и по целу ноћ. Умро је од можданог удара у 58. години. Његовој жени признато је право на обештећење, али тек после четрнаест година вагања и натезања.

У једном производном предузећу службеника из контроле квалитета преместили су у службу рекламација. Жалбе и притужбе странака толико су га психички измориле да је умро.

Кад је супруга једне од жртава поднела захтев за обештећење, одбијена је с образложењем да је сваком раднику част да умре за своје предузеће.

Посредно, па још горе

Забрињавајући је број жртава које, прегажене ваљком обавеза и одговорности, изврше самоубиство. Толики се товар свали на њих да им у тим тренуцима оно изгледа као једини излаз. Ако се кароши сматра последицом само физичког стреса, онда се самоубиства сврставају у неку другу категорију. Међутим, како ваљано образложити то раздвајање?

Посебно су на удару радници у петој и шестој деценији живота. С малим могућностима за други посао, притиснути страхом да не изгубе постојећи, прихватају било шта што се од њих захтева. Код преуређења предузећа, власници желе да их се ослободе, па у недостатку доброг изговора за отказ прибегавају малтретирању.

Велики притисци настају кад предузећа желе да повећају продуктивност и кад се с мањим бројем људи захтева исти или чак већи радни резултат. Томе је дато и име – гурика бју – болест рационализације.

И од горег има горе. Кад наступи успорење економског развоја и падне потражња, управе од запослених захтевају повећање продаје. Улази се у бесмислен Сизифов круг који, уместо повећања продаје, даје повећање броја жртава.

Програмер у тридесетим одбио да оде на посао због предугог радног времена и

мноштва нагомиланих проблема – добио чир на желуцу и покушао самоубиство.

Инжењер, млађи од тридесет година, задужен за разматрање удеса, извршио самоубиство на службеном путу. Посао му дуже време није дозвољавао да се види с породицом, а принудно је живео у хотелу предузећа.

Инжењер, млађи од тридесет година, свакодневно је био на послу и после 11 ноћу. Радио и многе суботе и недеље. Оставио опроштајно писмо.

Педесетогодишњак, премештен из производње у продају, није био погодан за овај посао. Постао је неуротичан. Управа му је одбила молбу за одсуство. Убио се по повратку из дирекције предузећа.

Педесетогодишњак, средњи руководилац, приклештен између захтева предузећа и личних трагедија својих потчињених које је морао да отпусти. Није могао да буде судија другима. Убио се.

Четрдесетогодишњак, средњи менаџер. Осим посла у канцеларији, стално позиван на кућу. Није имао ни трена да се опусти. Убио се због непрекидног притиска.

У фармацеутској компанији главни менаџер у контроли квалитета изненада се разболео. Заменили су га колегом без искуства на том послу. Код овога је то изазвало толики ментални притисак да је дигао руку на себе.

Лични став

Четрдесет шест одсто шефова одељења и 66 одсто шефова сектора сматра да ће страдати од карошија. Своје мишљење не смеју да претворе у конкретне кораке у пракси. Кад је уплашена жена једног службеника молила шефа да њеном мужу дозволи одлазак код лекара, он се није сложио. Зар ми исцрпљујемо запослене до болести?

Још више од запослених уплашени су њихови најближи. Виде колико се напора свакодневно улаже у савладавање тешкоћа на послу, да предаха нема и да за посустале неће бити милости.

Историја

Први забележени случај догодио се давне 1969. године. Двадесетдеветогодишњи ожењени мушкарац запослен у највећој јапанској новинској кући умро је од исцрпљености и можданог удара на радном месту отпремника издања.

Сам појам „кароши" појавио се 1982. као наслов књиге три лекара, а Национални одбрамбени савет за жртве карошија образован је 1988. године.

Ако становништво Јапана чини мање од пет одсто становништва азијских земаља у којима се много ради, лако је замислити обим и разорност ове појаве.

Наше телевизије приказивале су документарне филмове

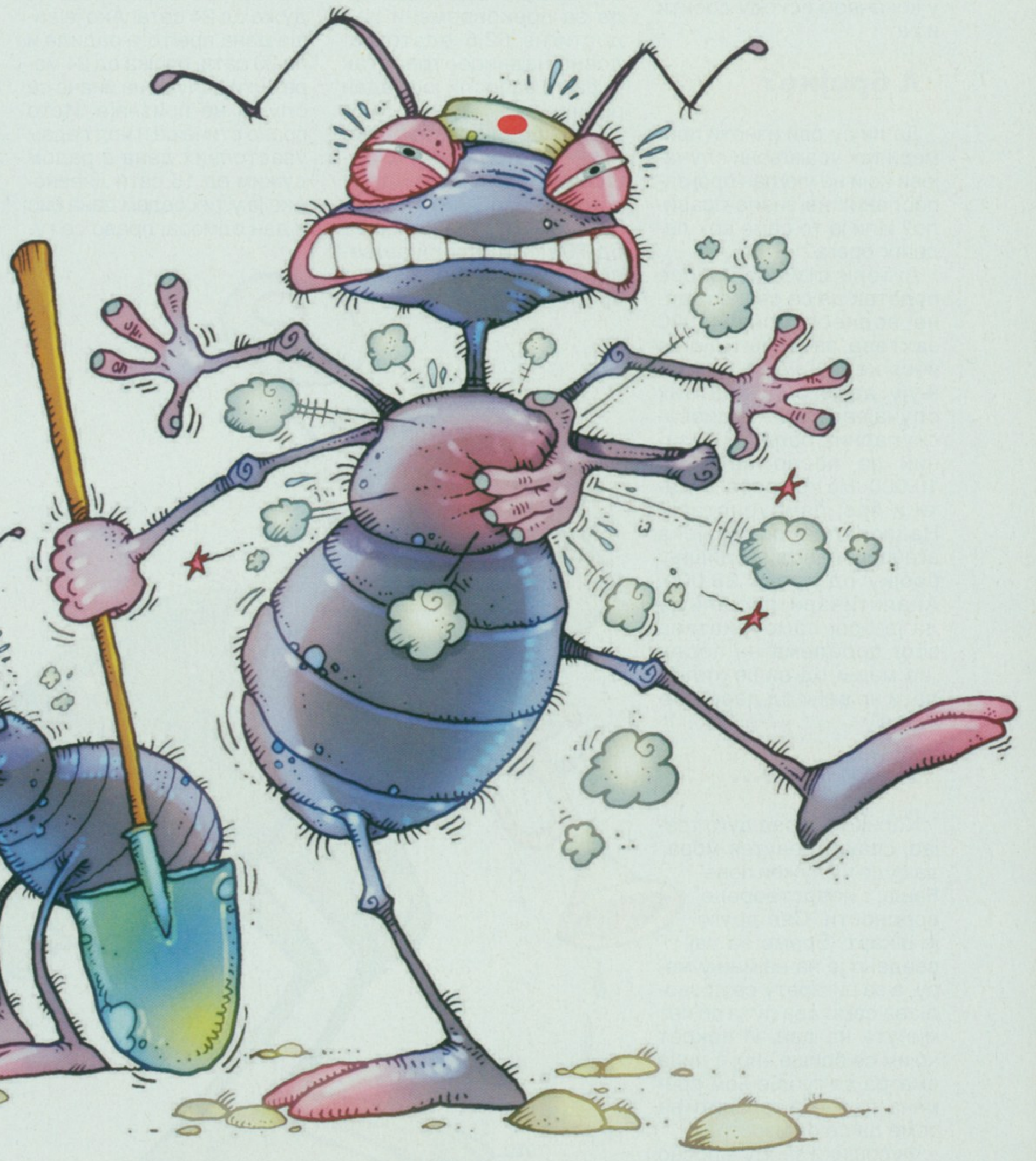

у којима се говорило о тајландским радницима који троше амфетаминске препарате (амфетамин – дрога, убица мозга) да би могли дуже и више да раде.

Године 1990. штампана је књига „Кароши – када компанијски ратник гине". Није грешка и није „...компанијски радник..." већ „...компанијски ратник...". У наслову цела историја. Дубоко и неопростиво увређен начином на који се победник Другог светског рата понео према губитнику, Јапан је кренуо у један други рат – индустријски. Много је битака у том рату добио, па неки верују да ће у коначном исходу добити и рат.

А бројке?

Да ли су сви изнети примери тек усамљени случајеви који на укупан број запослених не значе правило? Или је то само врх леденог брега?

Аутори студије износе податак да се сваке године поднесе близу 1000 захтева за обештећење због карошија. А процењују да је број смртних случајева због кардиоваскуларних болести везаних за посао већи од 10.000. На то треба додати и број самоубистава. Национална полицијска агенција наводи годишњу бројку од преко 33.000. Аналитичари процењују да је број самоубистава због проблема на послу „не мањи од више хиљада, и не већи од десет хиљада".

Досолити...

Колико год рад дуго трајао, сваки тренутак мора да буде у служби повећања новостворене вредности. Све друго је шкарт. Време за чај сведено је на најмању меру, а за цигарету се дозвољава само два пута по пет минута на дан. И покрет којим се брише зној с лица сматра се губљењем времена, па треба порадити на томе да се он изостави.

Фурошики зангју – посао за понети. Ма колико се остало на послу, увек се нађе и нешто за „домаћи". Тек да се запослени не досађује код куће. Кад се одбије дуго време за превоз, остаје за неку мађионичарску аритметику да запослени израчуна и неки тренута́к за себе.

Поглед споља

Ван Јапана мисли се да јапански радник добро зарађује јер му је омогућен прековремени рад. Погрешно! Прековремени рад се врло често и не пријављује. А плаћа се мање од редовног рада – свега четвртину или трећину. Рачуница каже да када надокнада за прековремени рад достигне 62,5 одсто редовне наднице, тренутак је да се запосли још један радник.

Службеник Фуџи банке изнео је податак да мушкарци у банци раде у просеку око 3000 сати годишње. Од тога не мање од 700 сати непријављеног и неплаћеног радног времена.

Број предвиђених дана плаћеног одмора чак је спао с 8,8 на 7,9 дана годишње. И од тога запослени искористе свега 50,5 одсто.

Запослени у сваком тренутку мора да се одазове захтеву за додатни рад. Чак и кад је на годишњем одмору. Одбије ли, следи отказ. Такву праксу подржавају и судови.

Правила

Препознат и уредно записиван и обрађиван, кароши је добио и своја правила. Право на обештећење сродници ће стећи ако је жртва пре смрти радила дуже од 24 сата. Ако је више дана пре тога радила и по 20 сати, бројка од 24 мора бити испуњена иначе се случај не признаје. Исто право стиче се и код седам узастопних дана с радом дужим од 16 сати дневно. Ако је у тих седам дана био и дан одмора, право се губи, па макар је жртва остале дане радила и по 20 сати. Број признатих захтева за обештећење веома је скроман и креће се испод пет одсто.

„Рено"

Аутомобилски гигант „Рено" поставио је новог директора Карлоса Гона. Убрзо после „Добро дошао!" запослени су се „ујели за језик". Директор Гон одмах је дао задатак: од 2006. до 2009. произвести двадесет шест нових модела! Радни задаци пљуште као киша. Да се пробни, па ако запослени покаже способност, следећи задатак је обимнији, а рок краћи. Непрекидне су и измене захтева у задацима. Запослени су огорчени. За пола године три стручњака из развоја извршила су самоубиство. Силви де Б, удовица једног од њих, каже: „Радио је до касно увече. Спавао је само два сата. Они су га уништили." „Реноу" се круни углед. Покренут је опсежан лекарски и правнички поступак. „Еуроњуз" саопштава вест о драстичном паду продаје.

* * *

Пример Јапана узет је из једноставног разлога што је тамо појава кароши најуредније описана и праћена. Примери из неких других земаља дали би још тамнију слику.

Негде се за описану појаву може наћи и реч КАШОРИ. Не сматрајмо то грешком, већ само језичком разноврсношћу ■

Милош Вујовић

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

Планета Море

Планета Земља би пре требало да се зове планета Море. Наиме, више од две трећине њене површине прекрива слана вода – мора и океани, који заједно чине велико пространство – Светски океан. Под утицајем морских струја вода се улива из једног океана у други.

Површина океана износи 361 милион km² док је површина копна 149 милиона km².

Светски океан чине три океана:
- **Тихи океан (Пацифик)** 180 милиона km² (50 %)
- **Атлантски океан** 106 милиона km² (29 %)
- **Индијски океан** 75 милиона km² (21 %)

Поглед на Земљу са Јужног пола

Зашто је море слано?

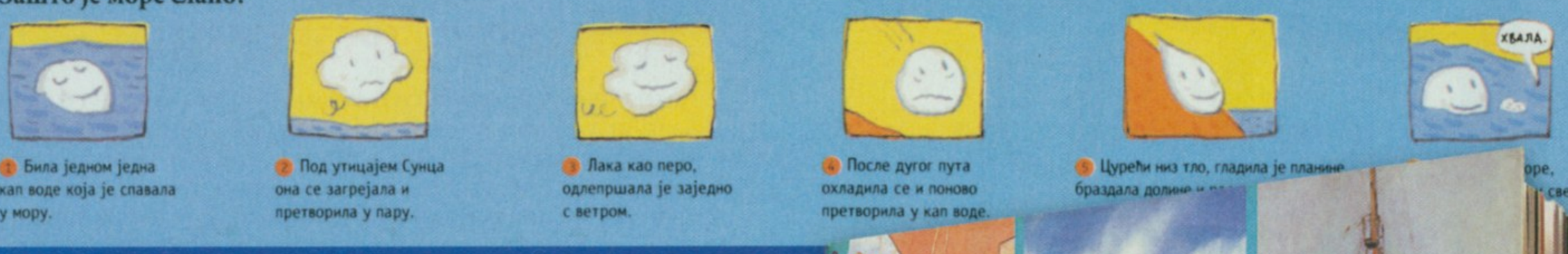

1. Била једном једна кап воде која је спавала у мору.
2. Под утицајем Сунца она се загрејала и претворила у пару.
3. Лака као перо, одлепршала је заједно с ветром.
4. После дугог пута охладила се и поново претворила у кап воде.
5. Цурећи низ тло, гладила је планине, браздала долине и ... оре, ... све оно

50 година са вама

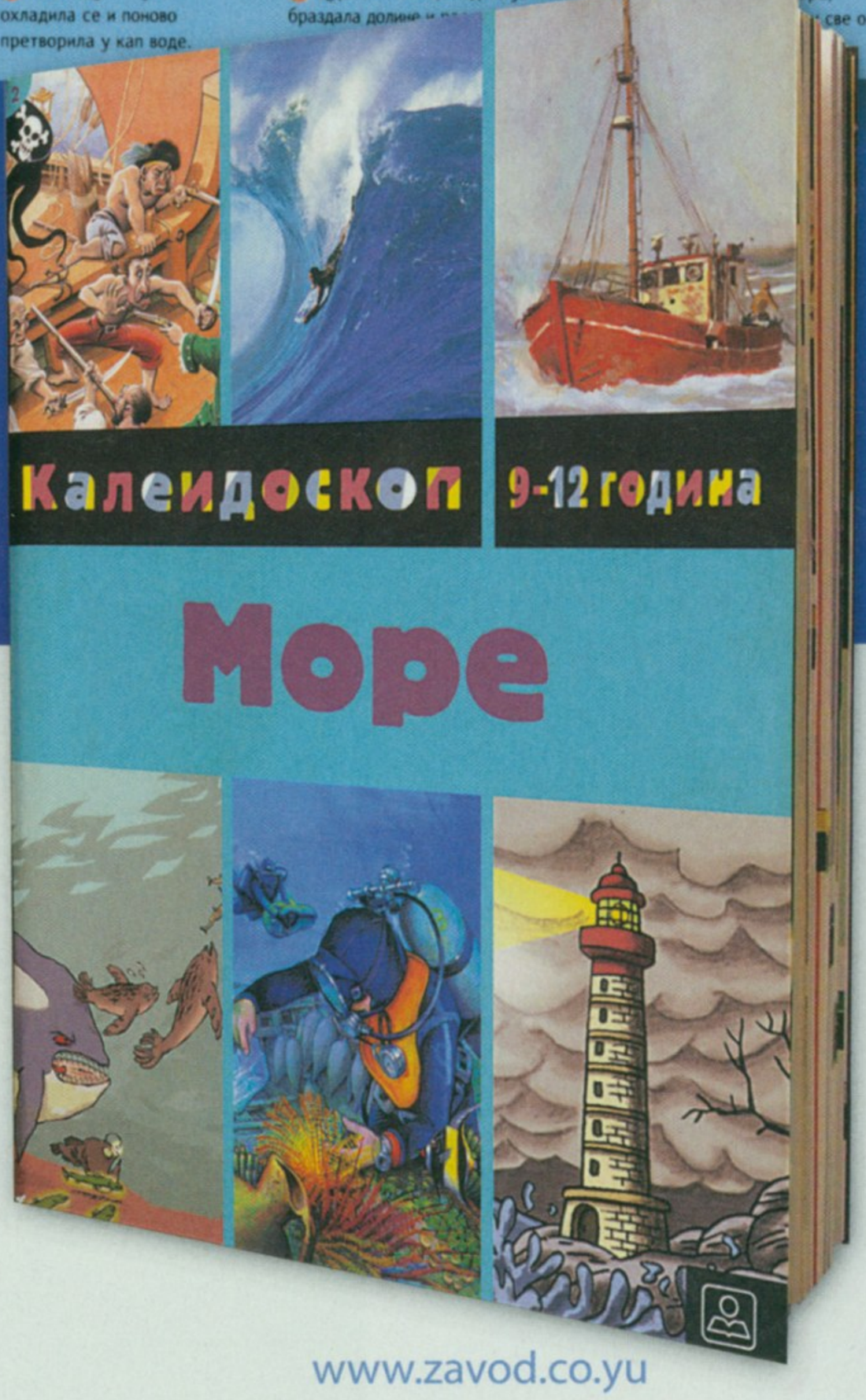

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

БЕОГРАД
Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Kralja Milana 19, тел. 3235-409
Вукасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
Тел. 028 421 609

www.zavod.co.yu

117663

МА

Илустровала Светлана Кнежевић

НЕСПРЕМНИ АДВОКАТ

Судија **Џон Плоуг** из америчке државе Охајо наредио је да се ухапси адвокат Брајан Џонс због тога што се није припремио за суђење и на тај начин увредио суд. Иако је Џонс на располагању имао само један дан да се припреми, судија није уважио његово извињење. Тако је адвокат провео пет сати иза решетака. Уз помоћ колеге адвоката успео је да изађе на слободу, али само условну ■

„ПОМОЋ" ПРОРОЧИЦЕ

Лаковерна **Маријам Асиз**, бивша супруга султана од Брунеја, дала је три милиона евра једној врачари коју је упознала у коцкарници непосредно по разводу од султана, 2003. године. Бивша султанија испричала је пророчици многе догађаје из свог и султановог љубавног живота, па је ова почела да је уцењује. Преварена и очајна, Маријам је напослетку одлучила да је пријави суду ■

ШТО ВОЛИМ ДЕЦУ!

Мохамед Мурад Абдул Рахман из Арапских Емирата има шездесет година и седамдесет осморо деце. То су му омогућиле његове добре и послушне супруге. Њих је до сада било петнаест. Као један од људи с највећим бројем потомака, недавно је дао изјаву за тамошње дневне новине:

– Намеравам да до 2015. године имам стотину деце. После 2015. нећу више да се женим. Мислим да ће ми бити потребне три супруге да ми роде још двадесет двоје деце.

Нажалост, Мохамед је понекад принуђен и да се разведе будући да му закон дозвољава да има „само" четири жене. Да не би живели стално једно другом на глави, отац породице саградио је за своје супруге и потомке петнаест кућа ■

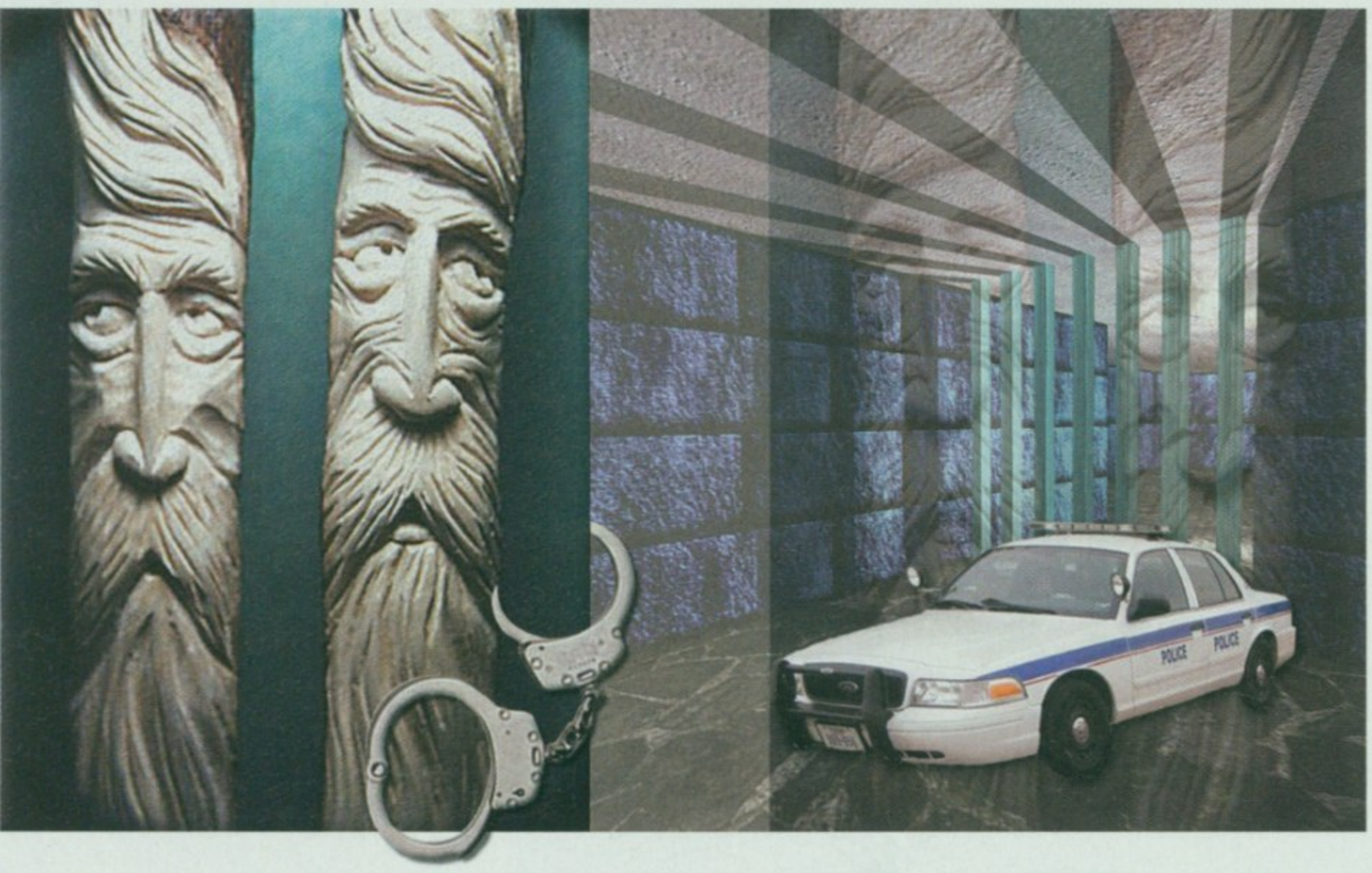

СТАРИ КРИМИНАЛАЦ

Један **деведесеттрогодишњак ухапшен** је недавно у Северној Каролини (САД) због тога што је продавао дрогу. Старац, који се иначе једва креће, већ је био познат полицији. Иако је током живота био поштен грађанин, после осамдесет пете одао се криминалу.
У осамдесет седмој први пут је ухапшен и једно време провео је у затвору. Полиција је мислила да ће га старост спречити да настави лошим путем. Преварили су се. Старац криминалац сада је поново у затвору ■

БОГАТАШИЦА У ФАВЕЛИ

Госпођа **Неуца Марија дос Сантос** на лоту је освојила раскошно намештен стан у Рио де Жанеиру. Међутим, после два месеца проведена у новом стану, вратила се тамо где је и пре живела – у фавелу, сиротињску колибицу од грађевинских отпадака. Изјавила је да су и она и њена деца били несрећни у новом стану, јер је живот у згради тужан – људи су усамљени пошто нико никога не познаје. У сиротињским фавелама, сматра госпођа Дос Сантос, све је другачије: људи немају струју ни воду, али су весели и друже се ■

УГАСИТЕ МИ УСАМЉЕНОСТ!

Од маја до краја јула ове године један **средовечни Јапанац,** становник Токија, 388 пута позвао је телефоном ватрогасце. Обавештавао их је да се полио бензином и запалио. Сваки пут ватрогасци су се одазвали на његов позив. Уочи хапшења, признао је новинарима да заправо пати од усамљености.
– Живим сам и због тога ме често обузима туга. Волим ватрогасце и полицајце јер су увек спремни да помогну. Желео сам, у ствари, да их дозовем да се мало брину о мени и да тако не мислим на усамљеност ■

НОЋОБДИЈА

Александар Дима, тамнопути заводник

Инсомнија (од истоимене латинске речи – insomnia) медицински је израз који означава несаницу. Многи људи пате од ње, чини се, данас више него некад кад се спорије живело. Ипак, историја књижевности памти једног чувеног француског писца коме је сан ретко долазио. Реч је о Александру Дими Оцу (1802–1870), поред осталих дела, писцу романа „Три мускетара" и „Гроф Монте Кристо".

Четрдесетих година деветнаестог века Парижани који би се у глуво доба ноћи задесили негде поред Тријумфалне капије могли су понекад да виде човека у огртачу који тачно испод лука славне капије једе јабуку. Био је то Александар Дима, убеђен да никакво друго средство за умирење, никакав лек, не може да буде делотворан као јабука коју ће да поједе баш испод Тријумфалне капије. За човека готово челичног здравља, овакав начин успављивања, мада крајње необичан, био је у једну руку природан. Чим би појео једну или више јабука, удаљавао се журним кораком не би ли кући стигао на време, пре него што „лек" почне да делује да одспава бар неколико сати.

Љубавне пустоловине

Додуше, није му сметало што лоше спава. Александру Дими било је тридесет година кад се заразио колером. На изненађење свих, преживео је. Уопште, изгледао је увек лепо и чинило се да је млађи него што је заправо био. На питање једне обожавателъке (која је гајила једнаку страст према Димином делу, као и према њему самом) како му полази за руком да изгледа тако лепо а стари, он је шеретски одговорио:

„Мадам, то је оно чему посвећујем све своје време!"

Жене су обожавале Александра Диму јер је већ на први поглед било јасно да у њему има нечега другачијег него код осталих мушкараца. Истини за вољу, и било је. Рођен је 24. јула 1802. године. Био је син Марије Лујзе и генерала Томаса Александра Диме, кога су с правом називали црним ђаволом јер је био веома крупне грађе, висок и црн, односно – мелез. Рођен је као ванбрачни син маркиза Александра Антоана Дави

Насловна страна књиге „Дима у карикатури" из 1902. године.

од Пелетерија и Марије, његове тамнопуте робиње, док је као генерал служио у Санто Домингу (Хаити). Александар је имао и старију сестру Александрину, угледну и врло познату певачицу.

врло храброг човека. Због пустоловног начина живота, више пута излазио је на двобоје. Први пут кад му је било двадесет три године. Занимљиво је да су му том приликом спале панталоне, па су се сви смејали... У

поинтера по имену Причард и две маце. У кући је држао у три мајмуна којима је дао имена по најпознатијим париским књижевним критичарима. Јасно је било шта је о њима мислио. Држао је и велики број птица, најомиљенија од свих била је женка орла, из милоште названа – Јогурта.

компанији правних заступника, потом је постао секретар и правни заступник војводе од Орлеана у Паризу. Једно време био је и нека врста кустоса Музеја у Напуљу као Гарибалдијев повереник.

КОЈИ ЈЕ ВОЛЕО ЈАБУКЕ

Александра Диму често су оптуживали да је плагијатор, али се чинило да га то нимало не дотиче. Кад је свог несумњиво књижевно обдареног сина Александра упитао да ли је прочитао његов најновији роман, младић је узвратио: „Нисам. А ти?"

Али, вратимо се пишчевим љубавним пустоловинама. Дими је било тридесет осам година кад се оженио позоришном глумицом Идом Ферије чије је право име било Маргарита Феран. Био је то више него буран брак који је некако успео да се одржи четири године. Док је био ожењен, Дима је заправо био заљубљен у кројачицу Марију Катарину која му је родила сина Александра, дечака који ће једнога дана постати славан писац, баш као и отац. Александра Диму Млађег отац је признао као сина тек много касније.

Љубавне пустоловине неодољивог писца с Лолом Монтес (1821–1861), егзотичном плесачицом и куртизаном ирског порекла, биле су предмет оговарања у књижевним круговима. У зрелим годинама Дима се попут дечачића заљубио у Американку Аду Менкен, циркуског акробату. Чини се да су глумице ипак биле његова „слаба тачка": глумица Мелани Сере родила му је – ван брака – кћерку Марију Александрину, а Емили Кордије кћерку Микаелу. У то време њему је било педесет седам, а њој деветнаест година!

Савременици су упамтили Александра Диму као увек добро расположеног и другом двобоју је изгубио и, према договору, требало је да се убије. Иако је био одличан стрелац, рука му је задрхтала па је промашио и опет се све завршило уз смех.

Кад су му једном тражили добровољни прилог од двадесет пет франака како би сахранили неког несрећног чиновника који је умро у затвору, Дима је спремно пружио новчаницу од 50 франака и рекао:

„Молим, сахраните двојицу чиновника!"

Очаран циркуским акробатама, кад је упознао једног чија је специјалност било ходање по жици, Дима га је замолио да га научи тајнама овог тешког заната. Акробата га је позвао да заједно на жици пређу преко Нијагариних водопада мислећи да ће тако направити добру шалу. Међутим, на изненађење свих, Дима је пристао. Кад је требало да то спроведу у дело, писац је изразио још једну жељу: „Не бих желео да сам прелазим преко водопада. Пристајем да ходам по жици, али само ако будем вас носио у наручју!" Наравно, сулуди подухват је отказан.

Иначе, као поклоник животиња, Александар Дима био је власник више кућних љубимаца: имао је шкотског

Писац и помагачи

Прву књигу („Nouvelles Contemporaines") Дима је објавио самостално, као младић, не желећи да има било какве везе са издавачима. После успеха раних драма и књига, он се обогатио. Занимљив је начин на који је Дима писао: радио је понекад са чак деведесет сарадника помагача! Свако је имао неко задужење, а његов задатак био је да причу склопи у целину. Често су га оптуживали да је плагијатор, али се чинило да то уопште не утиче на њега. Кад је свог несумњиво књижевно обдареног сина Александра упитао да ли је прочитао његов најновији роман, младић је узвратио: „Нисам. А ти?"

Ватикан је попреко гледао на Димине љубавне новеле, те их је све забранио. Јасно је да је овај плодотворни писац радио брзо и с лакоћом. Баш као и кад је реч о веровању да ће му јабуке које је појео испод Тријумфалне капије донети сан и спокој, гајио је извесно сујеверје кад је реч о хартији за писање. Романе и приповетке писао је на плавој, поезију на жутој, а документарну прозу на ружичастој хартији. Александар Дима писао је и путописе, приче за децу, велики кулинарски речник (био је познат као сладокусац), као и двадесет две књиге сећања.

Живот овог писца заиста је изгледао као својеврсна пустоловина. Његов отац је умро кад му је било само четири године. Врло рано запослио се као секретар у

Ирска плесачица Лола Монтес, Димина љубавница

Димина најпознатија дела су „Гроф Монте Кристо" (1844/45), „Три мускетара" (1844), „Краљица Марго" (1845), „Црна лала" (1850), „Човек с гвозденом маском"... Његова драмска дела углавном су била приказивана у Историјском позоришту (Theatre Historique) чији је био власник. Истини за вољу, у тој улози није се прославио. Публика га је више волела као прозног него као драмског писца. Био је један од зачетника фељтонског историјског романа. Дела је објављивао у часописима „Мускетар" и „Монте Кристо" које је сам покренуо и био главни уредник!

Александар Дима имао је 68 година када је умро, 5. децембра 1870. године, у кући свог сина Александра Диме Млађег, писца „Даме с камелијама" ■

М. О.

Живот пише ДРАМЕ

Оскар Леонард Карл Писторијус рођен је 22. новембра 1986. године у области Гаутенг у Преторији, у Јужној Африци. Уместо да буду срећни што су добили сина, његови родитељи горко су плакали. Мајка Шејла Бекер и отац Хенке Писторијус, иначе спортисти, обавештени су да беба има „извесне тешке урођене мане"...

Са зебњом у срцу чекали су извештај лекара. А он је био много страшнији него што су мислили. Звучао је као ужасна пресуда. Наиме, Оскар у ногама није имао цеванице, зглобове и по два прста на свакој нози! Када је напунио једанаест месеци, свима је било јасно да нема времена за одлагање: између колена и зглоба ампутиране су му обе ноге.

Убрзо се испоставило да је дечак, чији је живот почео тако тешко и мукотрпно, обдарен посебном истрајношћу и вољом. На пример, још као ученик највише је волео да игра рагби, побеђујући предрасуде тренера и својих вршњака. Деца као деца, често су била сурова према Оскару и исмевала га. Па ипак, с протезама уместо ногу, био је најбољи играч школског тима. Родитељи и браћа су га подржавали и дивили му се. И не само они, већ и мајке и очеви друге хендикепиране деце. Озов (то је надимак који су му дали родитељи) борбени став према животу и другима је уливао наду да се и с маном може живети онако како нико не би могао ни да замисли.

Гледај само напред!

„Особе са урођеном телесном маном не траже сажаљење", каже отац данас двадесетједногодишњег светски познатог атлетичара Оскара Писторијуса. „Оне само желе да на њих гледају као да су најнормалнији. Кад се наш Оскар родио, нисмо

Оскарове протезе – „гепарди"

„ГЕПАРДИМА"

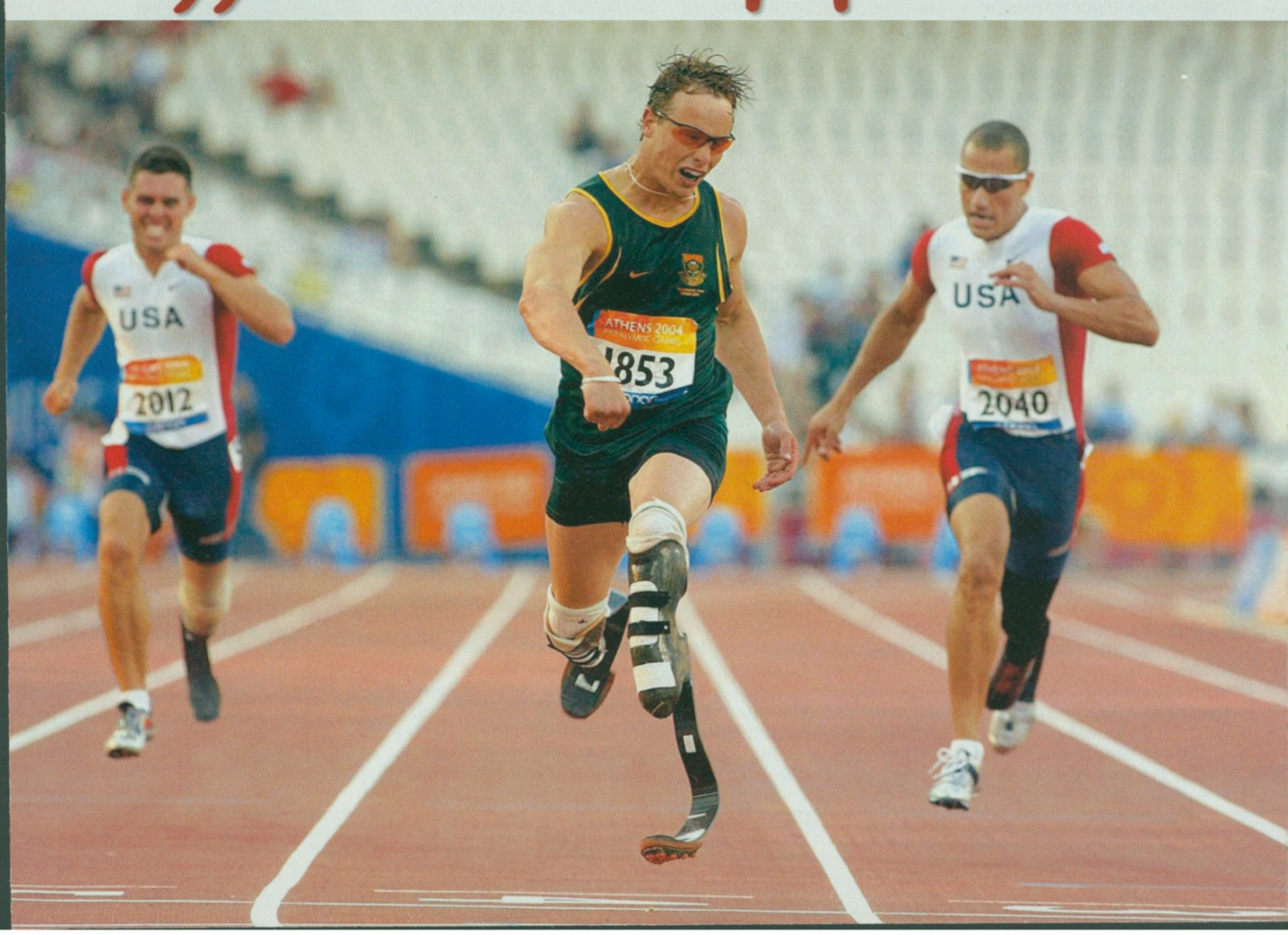

ДО ЗВЕЗДА

Оскар Писторијус, двадесетједногодишњи атлетичар из Јужне Африке, од детињства је знао да ће спорт чинити окосницу његовог живота упркос чињеници што је као беба остао без обе ноге

могли да верујемо шта се догодило. Тражили смо мишљење девет различитих лекара специјалиста. Сви су казали да ноге испод колена морају бити одсечене јер ће у противном заувек остати у колицима. Имао је само једанаест месеци и ми смо за време операције живели у хотелу. Убрзо, он је почео да пузи по поду. Показао је колико је снажан, весео и жилав. Тада смо одлучили да његов хендикеп не скривамо ни од кога, већ да му помогнемо да живи са својим телом."

У једанаестој години Оз је био један од најбољих играча тениса и ватерпола у средњим школама Преторије. Привлачило га је и рвање. Ма како то изгледало невероватно, био је свестан да ће спорт чинити окосницу његовог живота. На несрећу, баш на утакмици рагбија, повредио је ногу тачно на месту где се спаја с протезом. Дуго му је требало да се опорави.

„Никада не гледај иза себе, него испред!", гласи једно од животних начела Оскара Писторијуса. Због тога је и одлучио да се више не осврће на рагби и ушао је у свет атлетике.

„Човек није неспособан због тога што има некуману. Способан је за оно за шта је обдарен", рекао је човек кога данас називају „најбржим тркачем без ногу".

Прво велико такмичење Оза Писторијуса биле су Параолимпијске игре у Атини 2004. године. Заузео је треће место у трци на 100 метара у којој су учествовали спортисти којима је недостајала „само" једна нога. Оз је био једини тркач који је трчао с обе ноге-протезе. У трци на 200 метара је победио и постигао нови светски рекорд: 21,97 секунди. На Параолимпијском светском првенству 2005. године освојио је златне медаље и на 100 и на 200 метара, потукавши у овој другој дисциплини сопствени рекорд. На Параолимпијском светском првенству у атлетици 2006. године, Оз је освојио злато у свим спринтерским тркама – на 100, 200 и 400 метара.

Сан о Пекингу

Онда је млади атлетичар из Јужне Африке одлучио да покуша нешто што нико пре њега није учинио: да трчи раме уз раме са спортистима који су рођени потпуно здрави. Једноставније речено: с онима који имају обе здраве ноге, а не протезе

Оз као беба на спортском стадиону

као он. На Златном гала атлетском митингу у Риму 13. јула ове године на циљ је стигао други, одмах иза Стефана Брачоле. Два дана касније такмичио се у Шефилду. На циљ је стигао седми, али је дисквалификован, јер је трчао ван своје стазе. После је објаснио да му је велике потешкоће стварала киша која је непрестано падала, па су му „ноге" проклизавале... Ове трке заправо су биле

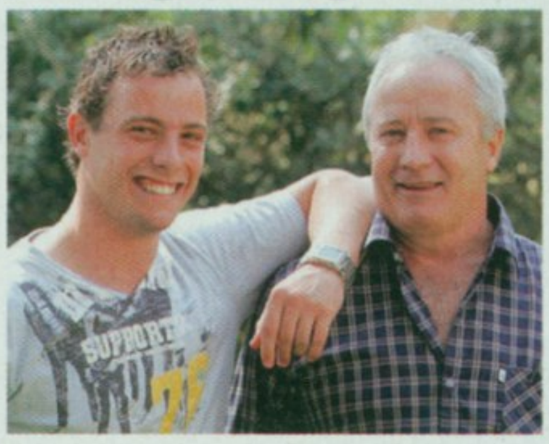

Млади атлетичар и његов отац Хенке Писторијус

Уследила је бујица најразличитијих примедби и супротстављених мишљења. Док су једни били убеђени да нема ни говора о предности, да је реч о несрећнику који сваког тренутка може да падне или се оклизне, коме смета и најблажи поветарац, други су тврдили да протезе на известан начин „трче" уместо његових мишића. Нема млечне киселине која би му засметала... Да је његов корак дужи бар за двадесетак центиметара од корака „обичног" човека...

На питање како је трчати без ногу, односно с протезама, Оскар обично даје исти одговор: „Какав ли је осећај кад неко има ноге?"

Онда мирно ставља посебне протезе за трчање које прави једна фирма са Исланда. Оскар их зове „гепарди" јер с њима трчи врло брзо. Коштају око тридесет хиљада евра и изгледају попут ногу каквог огромног паука. С протезама, Оз је висок метар и осамдесет шест центиметара и тежак осамдесет килограма.

Иначе, осим спорта, Оскар Писторијус највише воли музику. Његова омиљена група је „Red Hot Chilli Peppers". Волео би да

Оз на тркачкој стази

једнога дана, кад буде олимпијски победник, изађе на вечеру са Ентонијем Кидисом, певачем познатог бенда. Додуше, Оз није истетовиран као Ентони. Само на десном рамену има име своје мајке Шејле, датум њеног рођења и смрти. Оскарова пожртвована мајка умрла је од алергије кад му је било петнаест година. Није доживела да види како је једно од њене троје деце, једино с тешком телесном маном, постало светски признати спортиста. Можда и олимпијски првак.

„Осећам се повлашћеном што сам мајка детета с тешком телесном маном, јер је сваки напредак, сваки успех много већи него да је са Оскаром било све у најбољем реду", написала је Шејла Писторијус у писму намењеном да се прочита њеном сину кад буде пунолетан. *„Губитник није онај који стигне последњи у трци, већ онај ко трку само посматра и не покушава да у њој учествује. Ако будеш пажљиво гледао око себе, видећеш да увек има много оних којима је знатно теже него теби"* ■

М. О.

ЗАШТО? КАКО?

ЗАШТО СЕ РАСКОШНЕ ГРОБНИЦЕ НАЗИВАЈУ МАУЗОЛЕЈИ?

Маузолеј у Халикарнасу

Реч маузолеј, грчки Mausoleion, латински Mausoleum, древни је и општеприхваћени назив за велику и лепо украшену спомен-гробницу владара или неке знамените личности. Назив потиче од имена каријског краља Маузола (377–353. пре н. е), тачније мермерне гробнице у Халикарнасу, у Малој Азији, коју му је после смрти подигла супруга, краљица Артемизија. Грађевина подигнута на четвороугаоној основи обима 129 метара, висока 44 метра, са стубовима и прекривена пирамидама, украшена многобројним раскошним рељефима и статуама краља и краљице спадала је у ред Седам светских чуда ■

Маузолеј породице Рачић у Цавтату

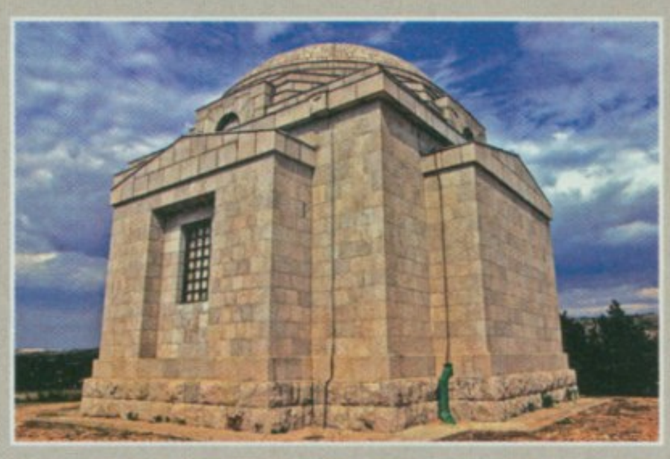

Маузолеј Ивана Мештровића у Отавицама

Маузолеј на Ловћену

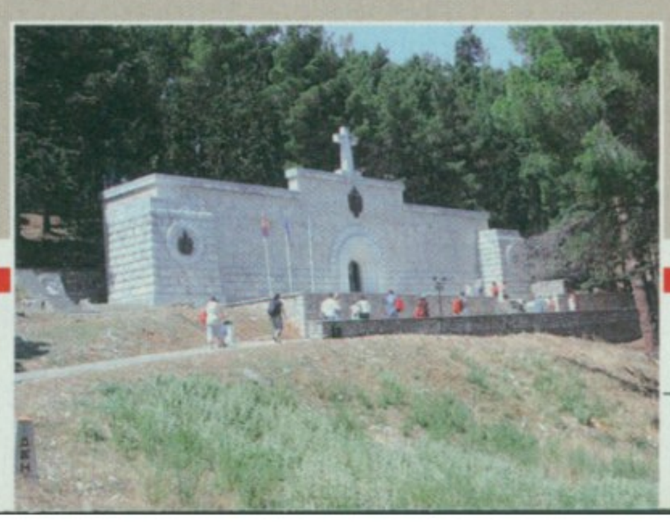

Маузолеј на острву Видо код Крфа

ШТА ЈЕ ПЛАЗМА?

За медицинара, плазма је жућкаста течност у којој се држе крвна зрнца. За физичара, плазма је гас загрејан до температуре где је сваки од атома изгубио најмање један од својих електрона. То је и најчешћи облик материје у васиони ■

ЗАШТО ОСЕЋАМО ГЛАД?

Плућно-желудачни нерв шаље податке о пуном желуцу хипоталамусу у мозгу. На глад утичу и хормони, укључујући и инсулин, лептин, грелин и холецистокинин. Ниво ових хормона је променљив и зависи од нивоа различитих хранљивих састојака у крви и систему за варење ■

ИМАЈУ ЛИ ОСЕ НЕПРИЈАТЕЉЕ?

Осе, латинског имена Vespidae, инсекти су из фамилије опнокрилаца. Иако се деле на бројне породице, све су препознатљивог изгледа – црно-жуто обојеног тела и пресавијених предњих крила. Хране се инсектима, воћем и слатким соковима. Већина живи у заједницама и гради осињаке на земљи, у шупљем стаблу, на дрвету или у мирном делу куће. Ма како брзе и наоружане опасном отровном жаоком, осе имају бројне непријатеље. Права су посластица за готово све птице, мишеве, шишмише, јежеве, јазавце, али и за своје џиновске сроднике стршљенове. Лове их у лету или се поред разних врста буба увлаче у њихова саћа пуна гусеница и ларви. Ни човеку нису драге. За разлику од пчела, Apidae, које узгаја због меда, осе истребљује ■

ДА ЛИ ЈЕ ЦРНО ГРОЖЂЕ ПОДЈЕДНАКО КОРИСНО КАО И ЦРНО ВИНО?

У црном вину има корисних флавоноида који спречавају зачепљења крвних судова и самим тим смањују опасност од срчаних обољења. Они су присутни у грожђу и пре ферментације, па је и грожђе веома корисно. Међутим, вино је приближно 50 одсто засићенији извор флавоноида од грожђаног сока. Сем тога, и алкохол повољно утиче на спречавање зачепљења крвних судова. У разумним количинама алкохол из вина незнатно је кориснији по здравље од шећера из грожђаног сока ■

МОЖЕ ЛИ ВАТРА ДА СЕ ЗАМРЗНЕ?

Ватра је хемијска реакција између нечег горљивог и атмосферског кисеоника и производи топлоту и светлост. Није супстанца сама по себи, па се не може ни замрзнути ■

ЗАШТО БОЈА ИЗБЛЕДИ НА СУНЦУ?

Обојени предмети, као одећа или слике, делују нам тако јер боје или пигменти у њима упијају неке светлосне дужине Сунчеве светлости и одбијају друге. Кад се ови предмети изложе јаком светлу, упијена енергија може хемијски да измени њихове молекуле, тако да више не упијају светлост на исти начин. Ово може да се деси директно или кроз реакцију с кисеоником из атмосфере коју покреће светлосна енергија.

Црвени пигменти и боја нарочито су подложни овоме јер одбијају црвене, а упијају плаве и зелене светлосне дужине, а то су светлосне дужине највише енергије и најчешће управо оне прекидају или мењају хемијске везе. Зато слике у боји и знакови који дуго стоје на сунцу изгледају понекад као да имају плаво-зелени премаз ■

Banini

NOVI TRIK!
NOVI TRIK!
NOVI TRIK!

Zašto su novi TRIK štapići sa kikirikijem tako neodoljivi?

Da li je trik u tome što su savršeno slani i hrskavi ili je u pitanju zanosni krem od kikirikija?

Odgovor potraži u najbližoj prodavnici.

I požuri!

Novi Trik štapići čekaju na tebe

TRIK JE U TRIKU!

115772

НАЈСТАРИЈА

Најстарија кућа у Београду ни по чему се не издваја из окружења, па многи Београђани који испред чекају трамвај „двојку” и не примећују стару даму.

ТАЈНА

Једина сачувана кућа из треће деценије 18. века „станује” у Улици цара Душана и једина је од седам некадашњих зграда у низу у којој се и данас живи. Живот у њој захтева одрицање од комфора, али дарује мноштво занимљивих прича. Ево неких од њих...

Они који би пошли у шетњу по Београду у потрази за најстаријом очуваном кућом, сигурно је не би нашли „из прве”. Чак ни уз малу помоћ – податак да се налази у Улици цара Душана. Најстарија зграда у главном граду (наравно, ван зидина београдске тврђаве) нимало не личи (бар споља) на оронулу кућу из турског или аустријског времена. Нема никаквих детаља на фасади који би је одали. Штавише, сваког дана испред ње стоји на стотине људи чекајући „двојку” и не примећују је. Изгледа као и многа друга здања у нашем граду – бела, неугледна, с обичним прозорима који завесама покушавају да се заштите од уличне буке...

Како се ова кућа заштитила од времена и о(п)стала у Београду 283 године? Дакле, 1724, у Дугој улици (данас Улици цара Душана) сграђено је, према аустријском Регулационом плану београдске вароши, седам истоветних кућа (од броја 8 до 18). Детаљан план за реконструкцију целокупне београдске вароши рађен је почетком друге деценије 18. века, а Дворски ратни савет усвојио га је у Бечу априла 1725. године. У прилогу „rapportsa” који је 1717. године послат у Беч, стоји да су новосаграђене куће „веома погодне за становање”. Наиме, у историји београдске архитектуре ове куће остале су занимљиве по томе што су све биле у низу, такорећи поравнате, за разлику од других где су се кућни прагови налазили на различитој удаљености од улице. У такозваном турском типу градње, линије кућа биле су неправилне, а доградња испред уличних фасада није била реткост. Са седам нових кућа у Дугој улици отпочела је савремена градња на „правилној траси”.

У „Попису града дунавског Београда” забележено је да је зграду број 10 у Дугој улици подигао Елијас Флајшман, занатлија ременар, трговац кожом и кожним производима, члан градског већа. Угледни грађанин и несумњиво богат човек, поседовао је и друге зграде у Београду (Дорћол) смеју настањивати само Немци. Тада су се на Дорћол, уз посебне повластице, доселиле 333 немачке породице, углавном из Вормса и Мајнца. Србима је било наређено да напусте тај део града, па су се они одселили на савску обалу.

Не зна се тачно каква је била судбина новоподигнутих зграда у Дугој улици после поновног успостављања турске власти 1740. године. Оно што архиви са сигурношћу потврђују јесте да куће том приликом нису порушене, као што се десило с неким другим аустријским објектима које су Турци затекли. Већ 1780. године, у Штокелајевом плану, низ од седам кућа представљен је као полусрушене и неупотребљиве зграде. Данас се зна да су све повремено обнављане пре прве половине 19. века.

Драгоцени подаци из 1863. године сачувани у Цариградском архиву сведоче да су две од седам зграда означене као српски поседи (данашњи број 10 и 12), а да су остале биле у турском власништву. Око 1800. године, кућа у Улици цара Душана број 10 била је једна од рет-

Захваљујући чврстој градњи, кућа је остала очувана до данашњих дана.

ких зграда у српском поседу на подручју старог Дорћола.

Време улепшавања за најстарију београдску кућу дошло је крајем 19. века, када је обнављана цела Улица цара Душана. На фотографијама из тог доба, кућа у броју 10 приказана је у добром стању, с обновљеном и измењеном фасадом и, највероватније, промењеним кровом. Суседна зграда у броју 12 имала је само приземље, а спрат је већ био порушен. Али, на свим зградама у низу сачувани су детаљи захваљујући којима данас може да се реконструише њихов изглед.

У кући број 10 данас живе три породице које кажу да су се одрекле комфора и луксуза у замену за живот у кући са историјом.

БРОЈА 10

Првих деценија 20. века власти су одлучиле да поруше остатке зграде број 12, а 1930. године и зграде с бројевима 14 и 16 избрисане су са списка. Тако је остала једино зграда с бројем 10. После Првог светског рата обрисани су детаљи с фасаде и добила је данашњи изглед. Разлог због кога стручњаци данас цене ову зграду је што „доноси представу о каснијем развоју београдске трговачке грађанске куће када ће, после једног века, српско грађанство напуштати оријенталне обичаје и начине градње и из чаршијских ћепенака прећи у западњачке зиданице нанизане по фронтовима улица".

Страхови гђе Бастл

Др Марко Поповић и Жељко Шкаламера у „Елаборату за проглашење културног добра" пишу да је ово „једина сачувана кућа у градском ткиву преко које се могу призвати одличја градске ситуације из времена њеног настанка. Била је то једна од првих барокних кућа подигнутих на новој регулацији у главној београдској чаршији. Стицајем околности, али и због својих грађевинских квалитета, надживела је потоње промене и заједно с другим кућама у низу из истог времена предодредила је и каснију грађевинску линију једне од главних београдских улица".

Данашњи становници ове куће жале што нема новца за њено целокупно обнављање и тврде да живети у њој захтева одрицање од комфора и луксуза, а да се као награда добија живот у кући која носи посебну титулу.

Међутим, постоји још један разлог због кога вреди завирити у ову кућу (или бар у текст о њој). Никад до краја откривена тајна подземних тунела испод ове куће и данас мами радозналце и стручњаке. А како је цела легенда почела, приповеда др Видоје Голубовић у књизи „Београд испод Београда":

„Катарина Бастл живела је у Улици цара Душана, у броју 10. Њу је једног пролећног јутра 1941. године пробудила шкрипа аутомобилских кочница, када се под прозором зауставила луксузна, црна немачка лимузина, а из ње изашло пет високих официра Вермахта и СС. На импровизованом дрвеном столу испод прозора отворили су велику војну мапу, бурно гестикулирајући рукама и гласно је коментаришући. Толико је могла да види. Док су један другом показивали нешто уцртано на хартији, махали су ка улазним вратима подрума који се налазио испод куће. Недуго затим забранили су улазак у тај простор и тако је потрајало неколико месеци, у време трајања тих, ратних година. Госпођа Бастл свакодневно је могла да чује ударце чекића и клопарање различитих алатки из подрума, али није могла да зна што то немачки стручњаци доле истражују. Наравно, није смела да пита, не само док су они ту радили, већ ни дуго после рата, када је све што је личило на војну тајну могло истовремено да буде и смртно опасно."

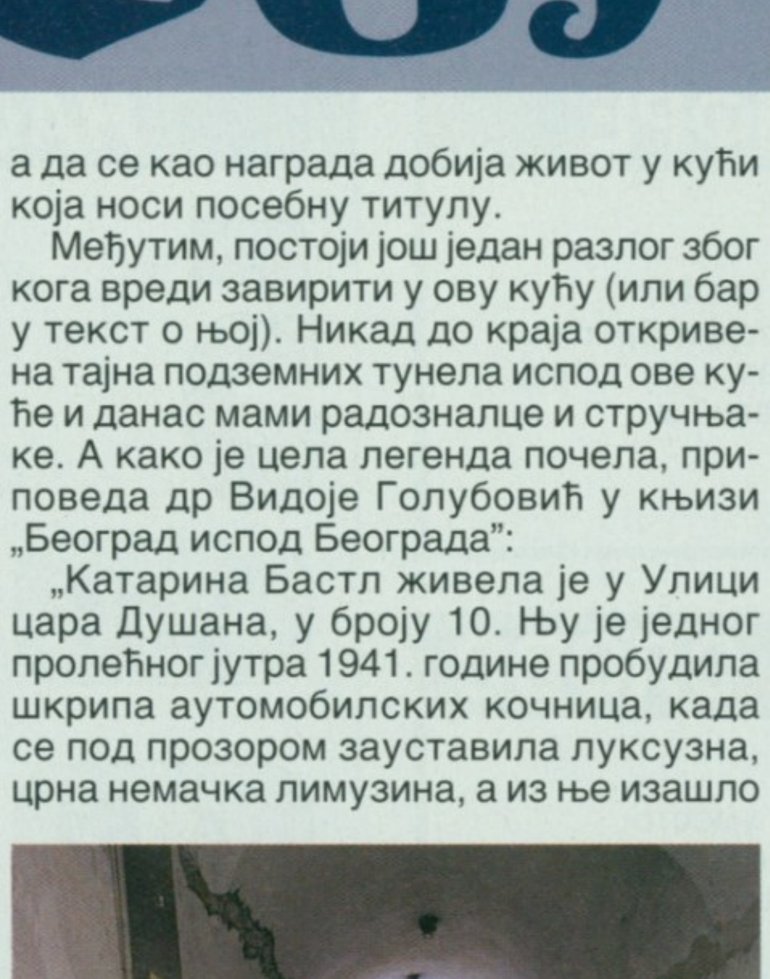

Део тајне: поклопац испод кога се крију тунели за које многи нагађају да су повезани с калемегданским тунелима, чак и да воде до Дунава.

Када је шездесетих година века за нама госпођа Катарина изашла у јавност с овим сведочењем, многе спелеолошке екипе покушале су да открију шта се то крије испод поклопца у броју 10 и још важније – шта је то Немце занимало. Међутим, тунели су данас преграђени и испресецани темељима новијих грађевина тако да нико са сигурношћу не може да каже докле воде. Неки сматрају да су подземни пролази повезани с калемегданским ходницима, други тврде да воде до Дунава... На дну подрума су вода и муљ тако да је ова легенда за сада добро сакривена ■

Милица Петровић
Снимио Анђелко Васиљевић

(Захваљујемо Заводу за заштиту споменика културе града Београда на помоћи приликом прикупљања материјала)

Забавникове ЛОГ

ШКОЛСКА ТОРБА

1

Школска торба прво је појефтинила за 20 одсто, а затим за још 20 одсто од нове цене. Колико је у процентима појефтинила торба у односу на почетну цену? ■

ПУТНИК

4

Прелазећи растојање од 30 километара, путник се кретао најпре пешице, а затим аутобусом. Аутобусом је прешао 5 пута дужи пут него пешице.
– Колико је километара прешао пешице, а колико аутобусом?
– Колико дуго је путовао ако је пешице прелазио 4 km/h, а аутобусом 50 km/h? ■

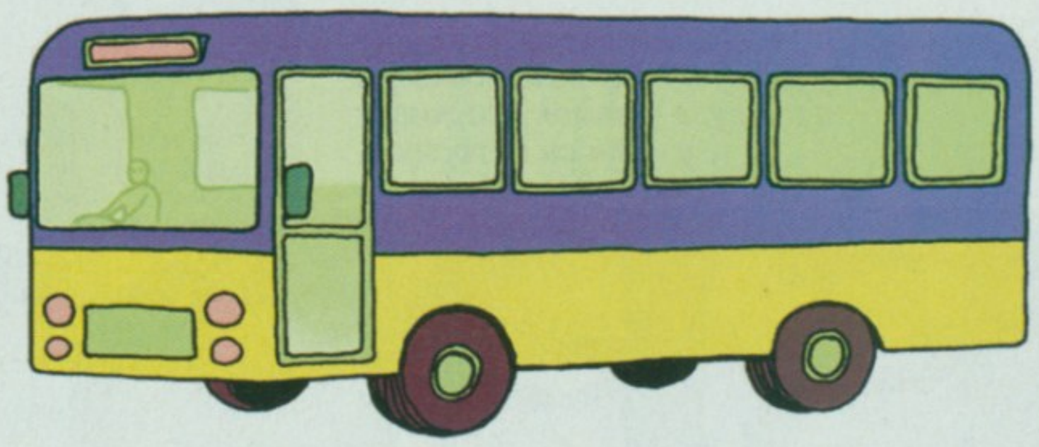

БРИСАЊЕ ЦИФРЕ

2

Збир два броја је 147. Ако једном од та два броја избришемо цифру јединица, добијамо други број. Који су то бројеви? ■

НАСТАВИТЕ НИЗ!

5

Који од часовника – A, B, C – наставља започети низ? ■

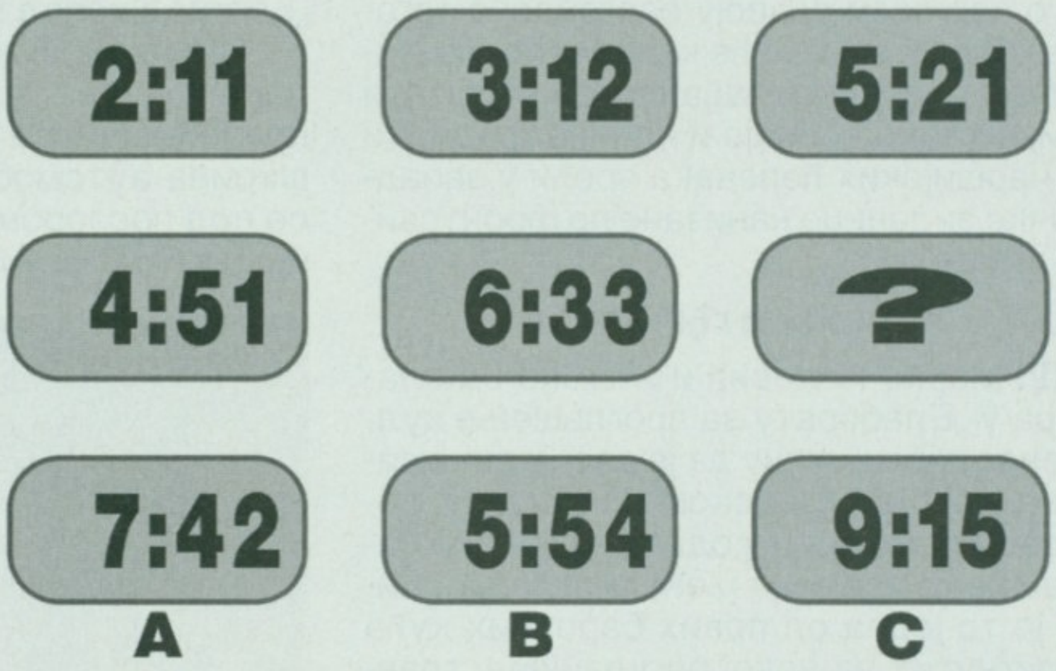

ОДГОВАРАЈУЋЕ СЛОВО

3

Уочите законитост и уместо знака питања ставите одговарајуће слово ■

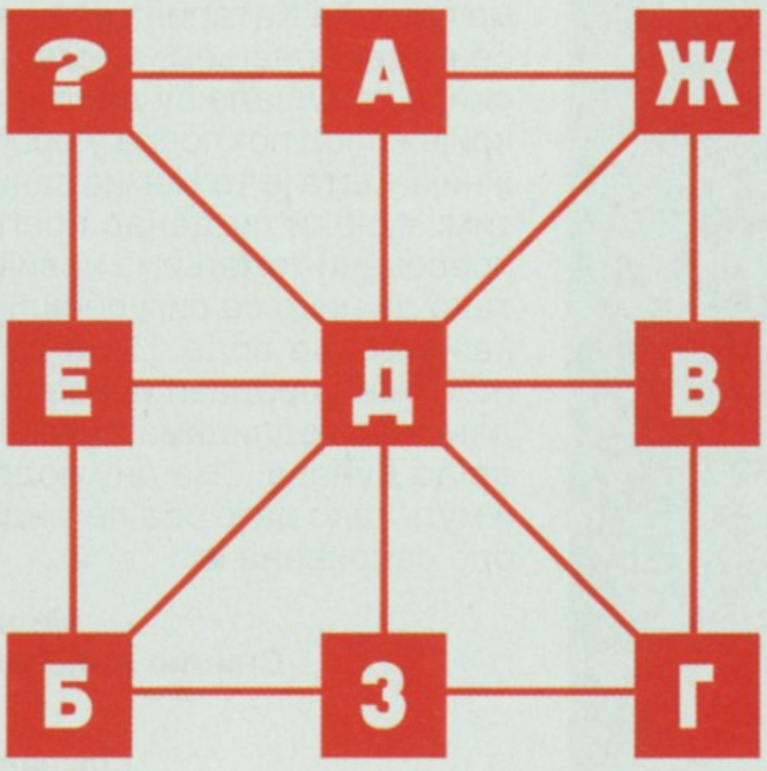

ПОЈАЧАЊЕ

6

Један посао 30 радника завршило би за 28 дана. Међутим, после 10 дана запослили су још 6 радника. За колико дана је завршен сав посао? ■

ИЧКЕ загонетке

ДВА ПРИЈАТЕЉА

7

Два пријатеља направила су рачун у ресторану од 2400 динара. Први каже другом: „Ако ми даш 2/3 твојих пара, сам ћу платити рачун.” Други одговара: „Ако ти мени даш 3/4 твојих пара, ја ћу платити цео рачун.” Одредите колико новца има сваки од пријатеља ■

УОЧИТЕ ЗАКОНИТОСТ!

8

Уочите законитост и замените упитник одговарајућим бројем ■

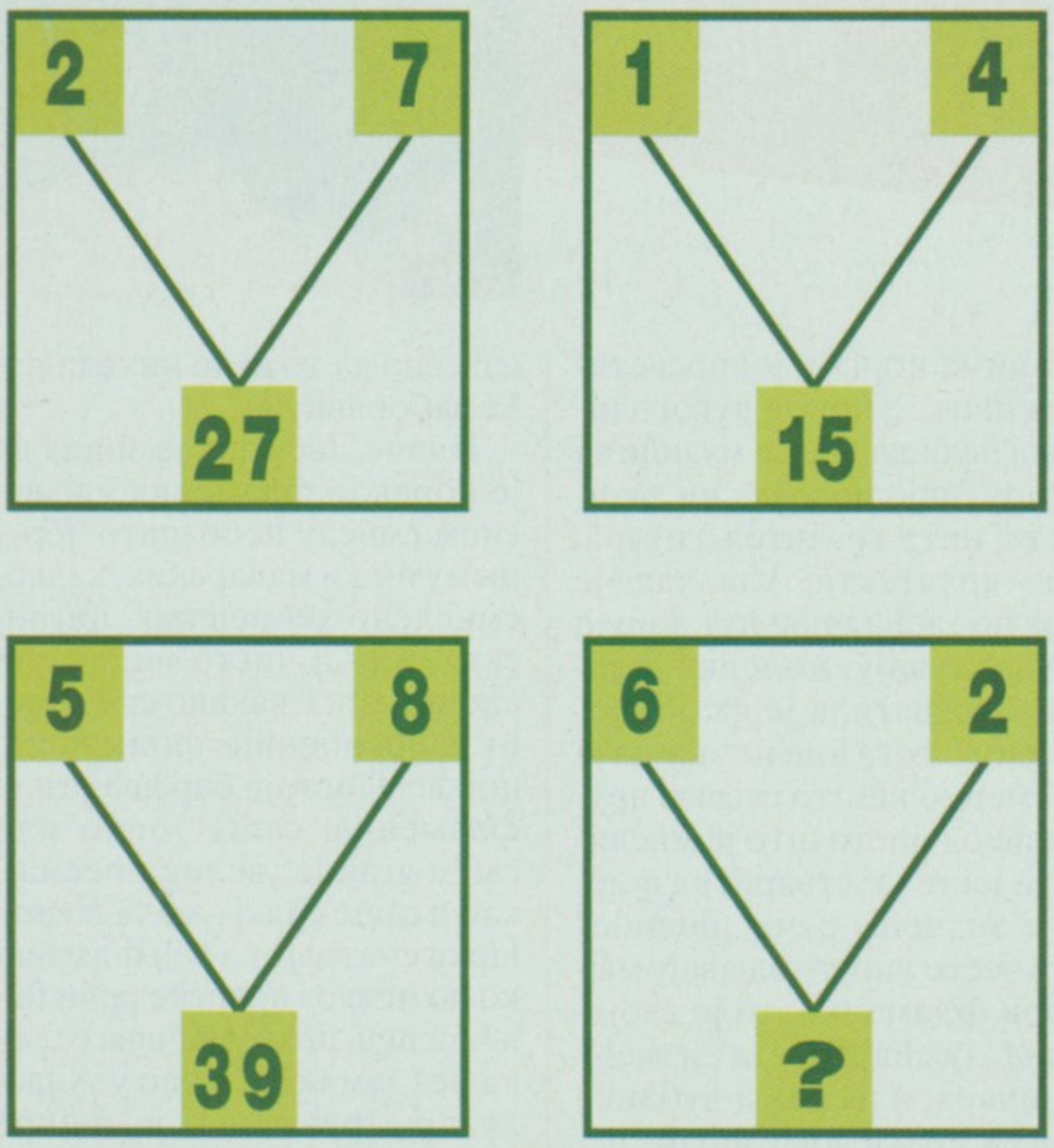

ПРАВЕДНА ПОДЕЛА

9

На земљишту правоугаоног облика налази се приземна зграда квадратног облика с четири једнака стана, саграђена као што је приказано на слици. Како треба поделити ову кућу и земљиште четворици наследника, па да сваки од њих добије по један стан у који може да уђе са свог дела земљишта, и да делови земљишта који им припадају (рачунајући у сваки од њих и земљу која се налази под добијеним станом) буду истог облика и исте површине? ■

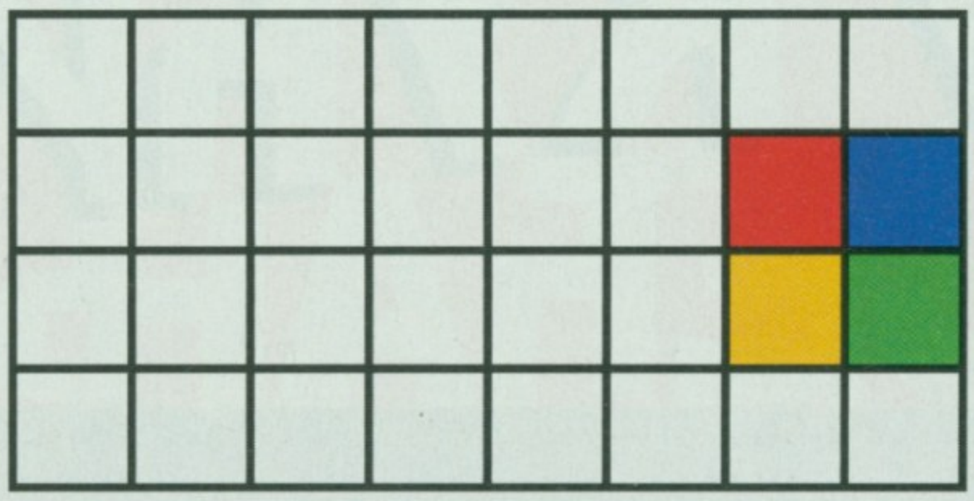

ОДГОНЕТНИТЕ ЗАПИС!

10

Дешифрујте ребус (сваком слову одговара одговарајућа цифра) ■

3 · МОЈ СИН = 4 · СИН МОЈ

ПЛАНТАЖЕ ЈАБУКА

11

У подножју А и на врху В висоравни налазе се плантаже јабука. Места А и В спојена су путем дужине 24 km који се равномерно спушта од В ка А.
У насељима дуж пута АВ снабдевају се јабукама са плантажа А и В. На самим плантажама јабуке се продају по истој цени, али се превоз плаћа за 1 km узбрдо 5 пара по килограму, а за 1 km низбрдо 3 паре по килограму.
У ком месту ће бити иста цена јабука са обе плантаже? ■

Решења на страни 65

Уређује Радивоје Грбовић

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

СЕВИЉА

ЧАРОДИЈА У КУЋИ СЕЋАЊА

Фламенко у Севиљи, колевци фламенка: песма, тон гитаре и покрети међусобног освајања које нема разрешење

Да би неко научио да добро свира гитару, потребан је читав живот. И то не само у смислу трајања, већ пре свега – потпуне посвећености. А да би неко научио да гитари подари живот, односно да је направи, такође је потребан цео живот. Ретко су у једној особи обједињена оваква два мајстора: гитариста и градитељ инструмената. А да би мајстор направио добру гитару, класичну или фламенко (не фабричку, од такозваног ламираног дрвета), потребно је да уз посебно умеће део дрвета преобрази у извор чистог звука, а тај звук потом – у саму лепоту. Познато је да се најбоље акустичне гитаре праве од чемпреса, бразилског ружиног дрвета (које, на несрећу, полако нестаје), канадског и хондурашког кедра и ебоновине. У радионицама појединих градитеља дрво се суши чак и више од двадесет година…

Међутим, прича о фламенку може да буде испричана и на други начин. Ако кренемо из „родног места" фламенка, Севиље, престонице Андалузије, града основаног још у 9. веку пре наше ере…

Догађај који се не заборавља

Госпођа Јасмина Ковачевић из Земуна одувек је волела тон класичне гитаре. Ипак, одавно је схватила да није међу онима који би јој посветили живот. Упркос дугогодишњој љубави према музици за гитару, није постала ни гитариста, нити градитељ гитара, већ – архитекта. Али, када је овог пролећа први пут дошла у Андалузију, колевку фламенка, схватила је да о гитари много тога још не зна: да је фламенко нешто сасвим другачије од онога што је мислила да јесте. У ствари, разумела је значење речи „duende" коју често употребљавају мајстори фламенка: то је својеврсна „осећајна веза" између музичара, плесача и публике која их прати док свирају, певају и играју. Фламенко који је Јасмина доживела у Севиљи био је нешто што јој се учинило много бурнијим од других уметничких доживљаја. А кад се догодио, било је извесно да то вече никада неће заборавити.

Иначе, Јасмина је знала да је порекло фламенка у извесном смислу непознато, јер у њему има и маварских, недвосмислено хебрејских, циганских, али и чисто шпанских елемената. Свакако спада међу најособеније фолклорне појаве. Постоје бар два стила фламенка: cante jondo или cante grande (велика песма), као и cante chico – мала песма. Неки сматрају да реч фламенко потиче од арапске речи fallahmengu, што означава сељака без земље. Настао у Андалузији, фламенко је најпре био само песма, потом песма коју је пратила гитара, а онда песма уз пратњу гитаре уз коју се, поврх тога, и играло. Постоји више од четрдесет раз-

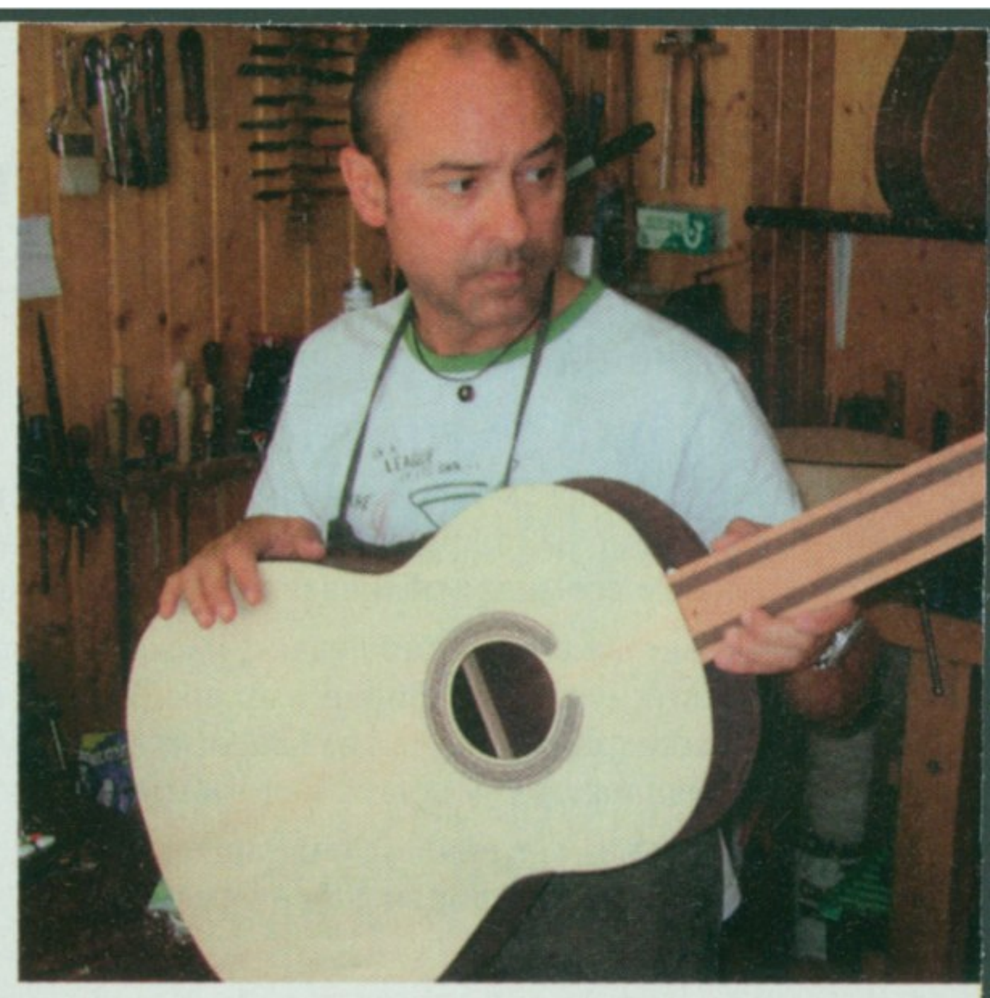

личитих врста фламенка, а сваки има свој ритам. Слободно се може рећи да је у Шпанији у 19. веку фламенко постао начин поимања живота. Тада је био на врхунцу.

Место догађаја је, дакле, Севиља, родни град сликара Дијега Веласкеса, уметничко седиште истоимене покрајине, град са око седам стотина хиљада становника. Где ли се може чути и видети прави фламенко који неће бити само краткотрајна и безначајна забава за туристе? Распитујући се, Јасмина је успела некако да дође до једне адресе, до посебног места. То је „Casa de la memoria", или „Кућа сећања", стари јеврејски дворац из 15. века. Неки делови грађени су у 18. веку, али је стил градње управо као и корени фламенка – маварско–хебрејски. „Кућа сећања" сада је изложбени павиљон. Увече, у атријуму, односно патију (patio на шпанском значи дворište), одржавају се концерти фламенка. Са три стране дворишта налази се трем с маварским прозорима, на зидовима је такође арапска керамика. Низ четврти зид спушта се пузавица, а испред њега је мали подијум од дрвета. Около седи осамдесетак људи, нестрпљиво ишчекујући шта ће се догодити.

Наступа четворо уметника фламенка: гитариста, певач и пар играча – младић и девојка. Осим на позорници, нема електричног осветљења, већ светлост бацају мали маварски метални фењери. Испред фламенкиста стоји велика посуда с латицама цвећа. Јасно је – све треба да буде романтично, али и некако тајанствено, у исти мах напето; ваздух је готово наелектрисан иако се добро зна да нема електричних инструмената.

„Замрзнути" покрет

Најпре свира гитариста, затим играчи пљескањем мењају ритам музике. Тон гитаре је звонак, понекад оштар, а свирачко умеће гитаристе – очигледно. Мушкарац почиње да игра први, а потом девојка. Сви су обучени у црно и њихова коса је науљена. Потпетице на ципелама свакако имају ексере, тако да одзвањају двориштем. Оно што највише изненади посматрача, то је такозвани замрзнути покрет играча. Плесачица и плесач играју, а онда се одједном – када се то најмање очекује – у делићу секунде зауставе и чини се као да је читава планета стала, остајући на неколико часака непокретна и нема.

Шминка играчице фламенка је наглашена и јака. Она носи мрежасте чарапе, дугу црну сукњу коју често задиже, стегнути црни шал са ресама. И играч, као и гитариста и певач, потпуно су мокри, иако напољу није тако топло. Док играју, публика их прати без даха.

Док певач готово нариче, израз лица плесача и свирача је озбиљан, безмало болан. Младић и девојка, чинећи жустре покрете, непрестано се обилазећи и тапкајући потпетицама, готово да се не гледају.

Како настаје фламенко гитара: градитељ гитара у једној радионици у Гранади. Почетна цена ручно израђене фламенко гитаре износи око пет хиљада евра.

Без сумње, игра дочарава освајање, али освајање које се не разрешава: нико нема предност, нико није мање важан, нико није неосвојив, али истовремено нико не може бити сасвим освојен. Госпођа из Земуна на пропутовању по Андалузији разумела је да је фламенко игра која се у одређеном тренутку завршава, али која заправо нема крај. Зато је и сама после једночасовног концерта бурно пљескала, примећујући да се у њеном пљескању назире сасвим одређени ритам. Има ли ичег благотворнијег од путовања и упознавања култура које смо мислили да тако добро знамо? ■

Мирјана Опењановић

Kreativni centar

Едиција

Овако се живело

говори о свакодневном животу људи од праисторије до данас на подручју средишњег Балкана, на којем се током времена уобличавала модерна Србија.

Текстови врсних стручњака, раскошне илустрације, благо музејских збирки и архива, као и резултати археолошких истраживања, откривају узбудљиву прошлост, пуну нових, непознатих детаља.

Књиге из ове едиције биће интересантне ученицима јер могу бити допунска литература за изучавање историје.

СРЕДЊОВЕКОВНО СЕЛО

Написала Весна Бикић
Илустровао Владимир Крстић Лаци

Сазнајте како се живело на селу у средњем веку!
И још нешто:

- зашто је живот на селу био тежак
- како је изгледало просечно домаћинство
- како је обрађивана земља
- о намирницама, јелима и лековитим травама
- о играма и забавама, страховима и празноверјима
- шта значе неке старе српске речи.

Објављене књиге из ове едиције

Креативни центар 2007

Креативни центар, Градиштанска 8, Београд
011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659
e-mail: info@kreativnicentar.co.yu
www.kreativnicentar.co.yu

Kreativni centar

114585

Свет У БРОЈКАМА

ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ЖИВОТА

1.000.000.000 семенки прикупљено је у Миленијумској банци семења у лондонској Краљевској ботаничкој башти. Познатија по имену Нојева барка за биљке, она је складиште за приближно 18.000 врста биљака, а до 2010. године у плану је набавка још 30.000, што није ни десети део укупног броја биљака на свету ■

658.100.000 тона гасова који доприносе ефекту стаклене баште произведено је у Великој Британији 2006. године. У то спада и 560.600.000 тона угљен-диоксида. Бројке показују пораст од 1,25 одсто у односу на претходну годину ■

385.000.000 година старост је фосилног дрвета за које се верује да је најстарије икад откривено дрво. Остаци су пронађени пре скоро једног века у Њујорку ■

1.800.000 врста животиња и биљака биће забележено у Интернет архиви пројекта „Енциклопедија живота". На страници посвећеној свакој врсти наћи ће се фотографије, видео-снимци, звучни снимци и географске карте ■

1.000.000 нових стабала биће засађено у Њујорку до 2017. године. У граду тренутно има 5,2 милиона стабала и 24 одсто прекривено је крошњама. Званичници кажу да ће нова стабла смањити загађеност ваздуха и допринети нижој температури тла ■

50.000 људи умре у Индији сваке године од уједа змије. Тамо има више од 50 врста отровница ■

71 годину има Катсусуке Јанагисава, најстарија особа која се попела на Маунт Еверест. Јапански планинар, иначе наставник у пензији, пожелео је да се попне на врх висок 8850 метара након што се прошле године попео на оближњи Маунт Чо Оу висок 8200 метара ■

47 литара вина попије годишње просечно сваки Француз ■

20 одсто светске популације живи у Кини ■

W·E·S·T

Написали
Дорисон и Нури

Нацртао
Роси

Пад Вавилона

(III део)

МАЈКО, ЗАШТО СТЕ МЕ ПОЗВАЛИ?

КЕТРИН? ПОЗВАЛА САМ ТЕ? АХ, ДА, ТАКО ЈЕ...

ТВОЈ БРАТ ЈЕ ОПЕТ НАПРАВИО ГЛУПОСТ...

АЛИ, ТВОЈ ОТАЦ ЈЕ ВЕЋ РЕШИО ПРОБЛЕМ, ДРАГА МОЈА...

ПРОБЛЕМ?

ПУ... ПУСТИ МЕ...

ТИМИ?

ТИМИ! ГДЕ СИ?

!??

ЈЕСИ ЛИ ТУ, БРАЦО? ОДГОВОРИ МИ!

ТИ... О, БОЖЕ МОЈ!

ЊЕГА? ХОЋЕШ ДА КАЖЕШ ДА ТИ ЈЕ ОТАЦ ОВО УРАДИО?

ТИМИ?!

ЈЕСТЕ ЛИ ВИ ПОЛУДЕЛИ?!

ЈЕСИ ЛИ У ЕВРОПИ ЗАБОРАВИЛА ОСНОВНА ПРАВИЛА ПРИСТОЈНОГ ПОНАШАЊА, КЕТРИН?

САД ИЗАЂИ И КУЦАЈ ПРЕ УЛАСКА!

БАМ!

ОДАКЛЕ ВАМ ПРАВО ДА МИ ПРИДИКУЈЕТЕ! УПРАВО САМ ВИДЕЛА ТИМИЈА И...

ОДЛАЗИ, КЕТРИН...

ДОСТА!!! ЗА ПОЧЕТАК ЋЕШ ПРОМЕНИТИ ТОН, КЋЕРИ! ОНО ШТО САМ УРАДИО ЈЕДНОМ, МОГУ ДА УРАДИМ И ДРУГОМ...

ПОГЛЕДАЈ ШТА САМ НАШАО КОД ТВОГ БРАТА!

ЗНАШ ЛИ ШТА ЈЕ УНУТРА?

ОВО... ТЕ... СЕ НЕ... ТИЧЕ... ТО ЈЕ... ИЗМЕЂУ... ЊЕГА... И МЕНЕ...

О... ОПИЈУМ?

БАШ ТАКО! **ОПИЈУМ!**

МОЖЕ ДА МИ УРАДИ... ШТА ХОЋЕ... ВИДЕО САМ ГА, ЗНАШ... ВИДЕО САМ ГА ТАМО...

ЧЕТИРИ ГОДИНЕ ПОКУШАВАМ, РАЗУМЕШ ЛИ МЕ!? **ЧЕТИРИ ГОДИНЕ** ЧИНИМ СВЕ ДА ЗАБРАНИМ УВОЗ ОВОГ ОТРОВА У НАШУ ЗЕМЉУ!

ЧАК САМ НАВЕО БИЛА ХЕРСТА ДА УПОЗОРИ ЈАВНОСТ НА „ЖУТУ ОПАСНОСТ" И ЊЕНЕ ОТРОВЕ!

И СВЕ ТО ДА БИХ САД ПРИХВАТИО ДА СЕ МОЈ СИН ВАЉА У ИСТОМ БЛАТУ С ТИМ ОЛОШЕМ!?

ТО ВАМ ИПАК НЕ ДАЈЕ ПРАВО ДА СЕ ТАКО ПОНАШАТЕ ПРЕМА ЊЕМУ! ИМА И ДРУГИХ НАЧИНА!

ГЛУПОСТИ! ТВОЈ БРАТ ЈЕ ДОБИО ШТА ЈЕ ЗАСЛУЖИО! БИО САМ ПРЕВИШЕ ПОПУСТЉИВ ПРЕМА ЊЕМУ, АЛИ ТО ВРЕМЕ ЈЕ ПРОШЛО! НИСАМ СМЕО ДА МУ ДОЗВОЛИМ ДА СЕ ВУЧЕ ПО ТИМ ТОБОЖЊИМ ДОБРОТВОРНИМ УСТАНОВАМА!

ЗНАШ ЛИ КО ЈЕ ДИРЕКТОР „МИЛОСРЂА БОЖИЈЕ ДЕЦЕ", ТОГ СТЕЦИШТА ДЕГЕНЕРИКА У КОЈЕМ ОН ПРОВОДИ ВРЕМЕ? МИЛТОН РОУЗ! НАЈГОРИ ДЕМОКРАТА У ГРАДУ! МОЈ НЕПОСРЕДНИ ПРОТИВНИК У ТРЕЋЕМ ОКРУГУ! ШТА МИСЛИШ ДА БИ СЕ ДЕСИЛО КАД БИ ОН И ОСТАЛИ ДЕМАГОЗИ ИЗ ТАМАНИ ХОЛА САЗНАЛИ ТО?

РУГАО БИ МИ СЕ ЧИТАВ СЕНАТ!

ЗНАЧИ, О ТОМЕ СЕ У СТВАРИ РАДИ... О ВАШЕМ **УГЛЕДУ!**

ХВАЛА!

УПРАВО СТЕ МИ ОЛАКШАЛИ ПОСАО... НИСАМ ЗНАЛА КАКО ТО ДА ВАМ КАЖЕМ, АЛИ САДА... НАПУШТАМ ВАС ЗАУВЕК!

И ВОДИМ ТИМИЈА СА СОБОМ!

ТВОЈ БРАТ ЈЕ МАЛОЛЕТАН, И НЕЋЕ ИЗАЋИ ИЗ ОВЕ КУЋЕ! А ТИ... АКО ЖЕЛИШ ДА СЕ ИГРАШ НЕЗАВИСНЕ ЖЕНЕ, ТО ЈЕ ТВОЈЕ ПРАВО! АЛИ, НЕ РАЧУНАЈ ДА ЋУ ТЕ ПРИМИТИ НАЗАД КАД БУДЕШ ДОШЛА ДА МИ ПЛАЧЕШ ПРЕД ВРАТИМА! А ДОЋИ ЋЕШ... ...ВЕРУЈ МИ!

ПРВА ЖРТВА СЕ ЗОВЕ ВИЛИЈАМ БЕРНС, ПОМОЋНИК ГУВЕРНЕРА ДРЖАВЕ ЊУЈОРК...

...НАШЛИ СУ ГА 7. ЈУНА, ОБЕШЕНОГ У САЛОНУ, ОБУЧЕНОГ У... ОВАЈ... ОДЕЋУ СВОЈЕ СЕСТРИЧИНЕ!

А ЕВО И ДРЖАВНОГ ТУЖИОЦА ЕДВАРДА ГОЛДСМИТА ОСУЂЕНОГ 13. ЈУЛА ЗА ПРОНЕВЕРУ ДРЖАВНИХ ФОНДОВА И ЗАТВОРЕНОГ У СИНГ СИНГУ! СМРСКАО ЈЕ ГЛАВУ О ЗИД ЋЕЛИЈЕ ТРИ ДАНА КАСНИЈЕ...

САСВИМ САМ?!

ГОЛДСМИТА СУ ПОЗНАВАЛИ МНОГИ ЗАТВОРЕНИЦИ... СТРАЖАРИ СУ ГА ИЗ БЕЗБЕДНОСНИХ РАЗЛОГА ПОТПУНО ИЗДВОЈИЛИ, ТАКО ДА НЕ ПОСТОЈИ НИ НАЈМАЊА МОГУЋНОСТ ДА ЈЕ НЕКО УШАО У ЊЕГОВУ ЋЕЛИЈУ!

ОНДА ДОЛАЗИ РЕД НА ЏОРЏА КУЛИЏА, ПРОФЕСОРА ФИЛОЗОФИЈЕ НА ХАРВАРДУ... ИСТАКАО СЕ УДАРАЊЕМ БОСТОНСКИХ КЛОШАРА ГВОЗДЕНОМ ШИПКОМ...

...ПРИПИСУЈЕ МУ СЕ ОСАМ УБИСТАВА! ЗАПАЛИО СЕ ДОК ЈЕ ПОЛИЦИЈА ПОКУШАВАЛА ДА ГА УХАПСИ!

И НАЈЗАД, КРУПНИ ТРГОВАЦ ОРУЖЈЕМ ХАРВИ ДОСОН! СВЕ ЈЕ ОБАВИО КОД КУЋЕ УЗ ПОМОЋ КАЛИБРА 12... А САД ЋЕ ВАМ МОРТОН ИЗНЕТИ СВОЈЕ ПРЕТПОСТАВКЕ!

ТО СУ ОБИЧНА САМОУБИСТВА КОЈИМА ПОНЕКАД ПРЕТХОДЕ УБИСТВА! ЗАШТО СТЕ НАС ПОЗВАЛИ?

ЈА НЕ ВИДИМ НЕКУ ВЕЗУ ИЗМЕЂУ СВИХ ОВИХ МОМАКА...

ДОЋИ ЋУ И ДО ТОГА... ИЗВАН ПОСЕБНИХ ОКОЛНОСТИ СВАКЕ СМРТИ, ПОСТОЈЕ ТРИ ОЧИГЛЕДНЕ ВЕЗЕ...

ПРВА: НИЈЕДАН ОД ОВИХ ЉУДИ НИЈЕ ИМАО РАЗЛОГА ЗА ОВАКАВ ЧИН! КУЛИЏ ЈЕ БИО ПОЗНАТИ ПАЦИФИСТА, ДОСОН ЈЕ ОБОЖАВАО СВОЈУ ЖЕНУ, А ГОЛДСМИТ ЈЕ БИО НАЈПОШТЕНИЈИ ЧОВЕК НА СВЕТУ, БАР ПО РЕЧИМА ЊЕГОВИХ КОЛЕГА И ПРИЈАТЕЉА!

ДРУГА: ИЗГЛЕДА ДА „МОРНИНГ САН", ЊУЈОРШКЕ НОВИНЕ С МАЛИМ ТИРАЖОМ, РАСПОЛАЖУ ЕКСКЛУЗИВНИМ ПОДАЦИМА О СВАКОЈ ОД ОВИХ АФЕРА! НЕМА ПОТРЕБЕ ДА ВАМ НАГЛАШАВАМ ДА СУ СВЕ НАЦИОНАЛНЕ НОВИНЕ ПРЕНЕЛЕ ОТКРИЋА ТИХ ПИСКАРАЛА!

АЛИ, НАЈЧУДНИЈЕ ЈЕ ТО ШТО ЈЕ „МОРНИНГ САН" ОБЈАВИО НЕКЕ ОД ТИХ ЧЛАНАКА **ЧАК И ПРЕ** НЕГО ШТО СУ СЛУЧАЈЕВИ ПРИЈАВЉЕНИ ПОЛИЦИЈИ!

ТРИ...

ТРЕЋА: ЧАК И АКО ЗАБОРАВИМО ПОТПУНО ОДСУСТВО МОТИВА, КОД ОВИХ ЖРТАВА НЕМА **НИЧЕГ** НОРМАЛНОГ!

29

ЕВО ФОТОГРАФИЈЕ ДОСОНОВЕ ДЕСНЕ РУКЕ КОЈУ ЈЕ СНИМИЛА ПОЛИЦИЈА НЕКОЛИКО МИНУТА ПОСЛЕ СМРТИ!

ШТА ЈЕ ТО? ЖИГОСАО СЕ УСИЈАНИМ ГВОЖЂЕМ ПРЕД СМРТ?

ОВЕ РАНЕ НИСУ ОД ГВОЖЂА НИТИ ОД СКАЛПЕЛА, ГОСПОДИНЕ БИШОП, ЈЕР БИ ТО ЗНАЧИЛО ДА СУ СТАРЕ НЕКОЛИКО ГОДИНА, И ДОСОНУ БИ БИЛО ТЕШКО ДА ИХ САКРИЈЕ...

ОСИМ АКО ОВИ ОЖИЉЦИ НИСУ ПАЛИ С НЕБА, МОРА ДА ПОСТОЈИ НЕКО ОБЈАШЊЕЊЕ!

А АКО ПОСТОЈИ, МОРАЛО БИ ДА НАМ КАЖЕ И ЗАШТО СУ ОВЕ РАНЕ НЕСТАЛЕ КАД ЈЕ ТЕЛО ОДВЕЗЕНО У МРТВАЧНИЦУ?

И **СВИ** СУ ИМАЛИ ТЕ ЗНАКЕ?

БЕРНСОВО ТЕЛО ПРЕКАСНО ЈЕ ОТКРИВЕНО, КУЛИЏОВО ЈЕ БИЛО УГЉЕНИСАНО, АЛИ ЈЕДАН ОД ЧУВАРА У СИНГ СИНГУ ВИДЕО ЈЕ ИСТИ ОЖИЉАК НА ЛЕВОЈ РУЦИ ПОКОЈНОГ ГОЛДСМИТА! ТО ЈЕ ПОРЕКАО НАКОН АУТОПСИЈЕ!

ТИ ЗНАЦИ СУ ВЕЗА! ДОКАЗУЈУ ДА СУ ОВИ ЉУДИ БИЛИ ЖРТВЕ ИСТОГ **УТИЦАЈА**... ЊИМА ЈЕ МАНИПУЛИСАО НЕКО КО ИХ ЈЕ ПОЗНАВАО! ОМОГУЋИО ИМ ЈЕ ДА СЕ ПРЕПУСТЕ СВОЈИМ ЖЕЉАМА...

...А КАСНИЈЕ ИХ ЈЕ ПОДСЕТИО НА СТВАРНОСТ! ТО ДОКАЗУЈЕ ДОСОНОВА ПОРУКА!

ШТА ПИШЕ НА ОВОЈ СТВАРЧИЦИ?

ПИШЕ ДА ЈЕ ТАТА ДОСОН ИМАО МНОГО ТОГА СЕБИ ДА ЗАМЕРИ, И ДА НИЈЕ БИО ЈЕДИНИ...

...ШТО ЗНАЧИ ДА ЋЕ СЕ НИЗ НАСТАВИТИ! ЦИЉ ЈЕ ЧИТАВА ЕЛИТА ОВЕ ДРЖАВЕ, ГОСПОДО!!! НИКО НИЈЕ БЕЗБЕДАН, ЧАК НИ ПРЕДСЕДНИК!

ЗАТО САМ ВАС ОКУПИО ОВДЕ И ПОВУКАО НЕКЕ ВЕЗЕ У ЊУЈОРШКОЈ ГРАДСКОЈ ВЕЋНИЦИ КАКО БИХ ВАМ ПРИКУПИО ОДГОВАРАЈУЋИ МАТЕРИЈАЛ...

ОРУЖЈЕ, ДОКУМЕНТИ И НЕОГРАНИЧЕНИ БУЏЕТ... ИМАЋЕТЕ ПОТПУНУ СЛОБОДУ! АЛИ, ПАЗИТЕ: ПОТРЕБНИ СУ МИ РЕЗУЛТАТИ, И ТО БРЗО...

НАЂИТЕ МИ ОДГОВОРНОГ ЗА ОВАЈ ХАОС И **ЗАУСТАВИТЕ ГА!**

И ДА СЕ РАЗУМЕМО: ОВАЈ ПОДУХВАТ ЈЕ ТАЈНА И ЖЕЛИМ ДА ТАКО И ОСТАНЕ! АКО ВАС УХАПСЕ...

...НЕ ЗНАТЕ ЗА НАС! РАЗУМЕЛИ СМО, КЛЕЈТОНЕ!

„МАУЗЕР 90", „МОЗБЕРГ" И НОВИ „КОЛТ 45"! ЈЕА! РАЗМАЗИЋЕТЕ НАС!

ЈЕ ЛИ ЗАИСТА РЕКАО „ПОТПУНА СЛОБОДА"? ЗАТО ШТО ОВИМ МОЖЕМО ДА СМОТАМО ЦЕО МЕНХЕТН...

...И ПРИДЕ РАДИМО СА ВЕЛИКИМ МОРТОНОМ ЧЕПЕЛОМ! ДА ЗНАТЕ, МИСЛИО САМ ДА СТЕ МЛАЂИ...

КО ЈЕ ОВАЈ ПАЈАЦ?

ТО ЈЕ ЏОЈ БИШОП, МОЈ ПАРТНЕР ОД ВИЛИСОВЕ СМРТИ... МОЖЕТЕ МУ ВЕРОВАТИ...

Е ПА, ГОСПОДИНЕ БИШОП, АКО ЖЕЛИТЕ ДА ДОЖИВИТЕ МОЈЕ ГОДИНЕ, МОРАЋЕТЕ ДА СЛУШАТЕ НАРЕЂЕЊА И ДА ЗАЧЕПИТЕ ТУ БРБЉИВУ ЊУШКУ... ЈАСНО?

ОКЕЈ, НЕМА ПРОБЛЕМА... ЈА САМ ПО ПРИРОДИ ПОМИРЉИВ... ЗАР НЕ, БАРТЕ?

ОНДА ЕВО ВАШЕГ ЗАДАТКА: ЛУ ФАРЕЈ, РЕПОРТЕР „МОРНИНГ САНА"! ЗАЛЕПИТЕ СЕ ЗА ЊЕГА И ОТКРИЈТЕ ЊЕГОВЕ ИЗВОРЕ! АЛИ, НЕ ЧИНИТЕ НИШТА ШТО БИ МОГЛО ДА ГА УПЛАШИ... МОРАМО ДА САЗНАМО ДОВОЉНО О ЊЕМУ ДА ГА ПРИМОРАМО ДА САРАЂУЈЕ...

...ТАКОЂЕ, САЗНАЈТЕ СВЕ О СЕНАТОРУ ЧАРЛСУ ЛЕНОКСУ! ОН ИМА НАЈВИШЕ КОРИСТИ ОД ДОСОНОВЕ СМРТИ! А МОЖДА ЈЕ ПОЗНАВАО И ОСТАЛЕ ЖРТВЕ!

ИМАТЕ ДВА ДАНА!

А ШТА ЋЕТЕ ВИ ДА РАДИТЕ ЗА ТО ВРЕМЕ?

ГОСПОДИНУ САЛВАХЕУ И МЕНИ НЕКЕ НЕДОСТАЈАТИ ПОСЛА, УВЕРАВАМ ВАС!

СТАРИ ДИПЛОМАТА МОРТОН...

АНХЕЛЕ, БРАТЕ МОЈ! ДО НЕБА МИ ЈЕ ДРАГО ШТО ТЕ ВИДИМ!

ГОСПОДИНЕ ЧЕПЕЛ... ПОШТО СМО СЕ ОКУПИЛИ, НЕ РАЧУНАЈУЋИ БИШОПА, ДА ИСКОРИСТИМО СТАРО КОДНО ИМЕ?

КОДНО ИМЕ? ЗАШТО КОДНО ИМЕ?

ОВА ЕКИПА ИМА ПРОШЛОСТ, ГОСПОДИНЕ БИШОП, АКО НИСТЕ ЗНАЛИ! ГОСПОДИН РАМБЛ СЕ ПРИСЕТИО ИМЕНА КОЈЕ НАМ ЈЕ ДАО ПРЕДСЕДНИК ЈУЛИСИС Џ. ГРАНТ, ДОК ВИ НИСТЕ БИЛИ НИ У ПЛАНУ СВОЈИХ РОДИТЕЉА!

И МНОГО ЈЕ ДОБРО ЗВУЧАЛО...

„WEIRD ENFORCEMENT SPECIAL TEAM"...

W·E·S·T

СЕР?

ДА... ХТЕЛИ СТЕ ДА РАЗГОВАРАТЕ СА МНОМ, СЕНАТОРЕ?

ДА СЕ СЛУЧАЈНО НЕ РАДИ... О ВАШЕМ СИНУ?

БИО ЈЕ КОД ВАС, ЗАР НЕ? БИО САМ СИГУРАН ДА ЗНА ЗА... ЗА КЛУБ!

НЕ МЕШАЈТЕ ГА У ОВО! ОН ЈЕ НЕВИН! НЕ БРИ...

ЗАБОГА, СЕНАТОРЕ... ВАШ СИН ИМА ПРАВА ДА ОДАБЕРЕ СВОЈ ПУТ! ЊЕГОВЕ ЖЕЉЕ СУ ГА ДОВЕЛЕ ОВАМО, ТО ЈЕ ЧИЊЕНИЦА, АЛИ НИЈЕ ВАШЕ ДА МУ СУДИТЕ!

ШТА ЈЕ ТРАЖИО ОД ВАС? КОЈА ЈЕ БИЛА ВАША ЦЕНА?

ОХ... СИТНИЦА У ПОРЕЂЕЊУ С ОНИМ ШТО САМ МУ ОБЕЋАО...

НЕ РУГАЈТЕ МИ СЕ! НЕ ЗАБОРАВИТЕ ДА НЕМАТЕ **НИКАКВУ** МОЋ НАДА МНОМ!

БЕЗ МОЈЕ ПОМОЋИ, НЕ БИСТЕ ИМАЛИ НИЈЕДНОГ ЧЛАНА! НИ ГЕНЕРАЛА РИПЕРА, НИ ЛЕОНА ЧОЛГОСА, НИКОГА! ЗАХТЕВАМ ДА МОГ СИНА ОСТАВИТЕ ИЗВАН... ГЛЛЛЛ...

ЗАХТЕВАТЕ? АЛИ, СЕНАТОРЕ... НИСТЕ ВАЉДА **ОЗБИЉНИ?!**

КАКО МОЖЕДА ДА ПОВЕРУЈЕТЕ ДА НИСАМ ПРЕДВИДЕО ВАШЕ БЕДНЕ ИЗГОВОРЕ? ИЛИ ДА НЕМАМ НИКАКВУ МОЋ НАД ВАМА? АКО НЕ ПЛАЋАТЕ ВИ, ПЛАТИЋЕ ВАША ПОРОДИЦА! И НЕЋУ СЕ ЗАДОВОЉИТИ ВАШИМ СИНОМ!

32

ВАМА... ВАМА САМ ПОТРЕБАН ЈА...

АЛИ, ЧЕМУ СЕ НАДАТЕ? ДА ЋЕТЕ МОЋИ ДА СЕ ПОВИНУЈЕТЕ СВОЈИМ ПРАВИЛИМА?

ЈОШ МОГУ... ДА ПРЕГОВАРАМ...

МОРАМ ЛИ ЗАИСТА ДА ВАС ПОДСЕЋАМ?

CLOSED

...РАДИМО ЦЕЛУ НОЋ...

...И ЈОШ НИШТА!

УСКОРО ЋЕ СВАНУТИ...

СВЕ СМО ПРОУЧИЛИ: СВЕ ОБРЕДЕ БАЦАЊА ЧИНИ ОД ВАВИЛОНА И АСИРИЈЕ ДО ВЕШТИЦА ИЗ ТЕСАЛИЈЕ И ОБРЕДА ЖИЛА ДЕ РЕА... РЕЗУЛТАТ НУЛА! КАД БИСМО САМО МОГЛИ ДА УТВРДИМО ПОРЕКЛО СИМБОЛА, ИМАЛИ БИСМО НЕКАКАВ ТРАГ...

ЈОШ МАЛО СТРПЉЕЊА... ЧИНИ СЕ ДА НАШ ПРИЈАТЕЉ ИМА ПРОСВЕТЉУЈУЋУ ЗАМИСАО...

ОВАЈ ТИП ЋЕ УСПЕТИ ДА МЕ ИЗБАЦИ ИЗ РАВНОТЕЖЕ! ЗНАЈУЋИ ДА ИМАМ ПОЛОВИНУ НАВАХО КРВИ, ТО ЈЕ ВЕЋ МАЛИ ПОДВИГ!

СЛАЖЕМ СЕ, НА СВОЈУ РУКУ ЈЕ... ПОМАЛО ЈЕ МЕШУГЕНЕХ*, КАО ШТО САМ КАЖЕ... АЛИ, У ПРОШЛОСТИ МИ ЈЕ УЧИНИО ВЕЛИКЕ УСЛУГЕ! КАД САМ ГА СРЕО '96, ПОСЛЕ РАСПАДА ЕКИПЕ, ПРИХВАТИО ЈЕ ДА САЧУВА МОЈА ДОСИЈЕА!

ТО ЈЕ МОГЛО ДА ГА КОШТА ЖИВОТА...

ANTIQUES ANTIQUES

*НА ЈИДИШУ: ЋАКНУТ

...ОСИМ ТОГА, НИКОЛАВИЧ ЈЕ ПЕТ ГОДИНА БИО УЧЕНИК ЕЛИФАСА ЛЕВИЈА И РОЂАК ЈЕ ЕЛЕНЕ БЛАВАЦКИ... ВЕРОВАТНО ЈЕ ЈЕДАН ОД ДЕСЕТ НАЈБОЉИХ СПЕЦИЈАЛИСТА ЗА...

ИМАМ ГА!

ШТА ТО ИМАТЕ, АЛЕКСЕЈ?

ЗНАК! ТО ЈЕ ОВАЈ, СИГУРАН САМ!

АЛИ, ПОШТО ИМАТЕ ЧУЦПАХ* ДА МИ ПРИЧАТЕ ИЗА ЛЕЂА... МОРАЋУ ДА ВАМ ЗАРАЧУНАМ 10% ВИШЕ, ЗБОГ ОГОВАРАЊА!

*СМЕЛОСТ

А ШТА ВАС НАВОДИ ДА ПОМИСЛИТЕ ДА СМО ГОВОРИЛИ ЛОШЕ О ВАМА, АЛЕКСЕЈУ НИКОЛАВИЧУ?

КЊИГЕ, НАРАВНО! КЊИГЕ МИ ГОВОРЕ! ОНЕ СУ МОЈЕ ОЧИ И МОЈЕ УШИ У ОВОМ СВЕТУ ЦУРУСА* И ВЕРОЛОМСТВА! СЛАЖЕМО ЛИ СЕ ЗА ОНИХ 10%?

НАРАВНО ДА НЕ...

БАШ ШТЕТА... БАР САМ ПОКУШАО!

*НЕСРЕЋА, ОЧАЈАЊЕ

ВИДИТЕ ЛИ? ТО ЈЕ УПРАВО ОВАЈ...

КАКО СТЕ ГА ПРОНАШЛИ?

СВИ ВЕЛИКИ МИТОВИ СУ СЕ РАЗГРАНАЛИ У РАЗНИМ ПРАВЦИМА ТОКОМ ИСТОРИЈЕ! УГЛАВНОМ СУ СЕ ПРЕНОСИЛИ У РАЗЛИЧИТЕ КУЛТУРЕ...

ПОЛАЗЕЋИ ОД ТОГ НАЧЕЛА, РАЗМИСЛИО САМ О ОНОМЕ ШТО СТЕ МИ РЕКЛИ О ОДВИЈАЊУ СВАКЕ АФЕРЕ... СЕТИО САМ СЕ ЈЕДНОГ ИСТРАЖИВАЊА ПОРЕКЛА ФАУСТА, КОЈЕ САМ ПРОЧИТАО КАО СТУДЕНТ...

ТОЛИКО О ЗНАКУ! А САД ЈЕ РЕД НА НИМАЛО ЛАК ПРЕВОД...

ОВО НИЈЕ НИ ХЕБРЕЈСКИ, НИТИ ИЈЕДАН ЈЕЗИК ИНДОЕВРОПСКОГ, АЗИЈАТСКОГ ИЛИ АРАПСКОГ ПОРЕКЛА... НИЈЕ НИ АРАМЕЈСКИ, НИ СУМЕРСКИ... МОРАЋЕМО ДА ЗАБОРАВИМО „ОТКРИВЕНЕ" ЈЕЗИКЕ И ДА УСРЕДСРЕДИМО ИСТРАЖИВАЊЕ НА ОКУЛТНЕ ЈЕЗИКЕ!

САМО СЕ КОД ЦОНА ДИЈА И ФОСТЕРА НАЈТА ПОМИЊУ ОВИ ТИПОВИ ЈЕЗИКА! ОСОБА КОЈУ ТРАЖИТЕ **МОРА ДА ЈЕ МАЈСТОР СВОГ ЗАНАТА!**

ДА ЛИ ЦРТЕЖ ИСПОД СИМБОЛА ОЗНАЧАВА СУДБИНУ?

ДА, И ТО МЕ НАЈВИШЕ БРИНЕ... МОРАМО ПРЕТПОСТАВИТИ ДА СЕ ТА **МОЋ** МОЖЕ ПРИМЕНИТИ НА ВЕЛИКИ БРОЈ ПОЈЕДИНАЦА! РАДИ НА ПОСТУПКУ ИСКУПЉЕЊА И КРИВИЦЕ, КОЈИ СУ УНИВЕРЗАЛНИ! ПО ТОМЕ ЈЕ ПРЕТЕЧА МИТА О ФАУСТУ...

АЛЕКСЕЈ, КОЛИКО ВАМ ВРЕМЕНА ТРЕБА ДА ДЕШИФРУЈЕТЕ ОБРАСЦЕ УЗ СИМБОЛ?

ДА ИХ ДЕШИФРУЈЕМ, ВЕК ИЛИ ДВА... АЛИ, ДА СХВАТИМ СУШТИНУ, РЕЦИМО... НЕДЕЉУ ДАНА!

34

ДОНГ! ДОНГ! ДОНГ! ДОНГ! ДОНГ!

ДОНГ! ДОНГ! ДОНГ!

ВЕОМА ЛЕПА СЛУЖБА, ОЧЕ...

ЗАИСТА, МОНСИЊОР ЈЕ ДОБРО ГОВОРИО! УВЕК ЈЕ ИМАО ДАРА ЗА ПРОПОВЕДИ...

...ШТЕТА ШТО ЈЕ ТАКО ЖУРИО ДА ОДЕ НАКОН ГОВОРА... МОГАО ЈЕ СВОЈИМ ОЧИМА ДА ВИДИ УСЛОВЕ ЖИВОТА НАШИХ ПАРОХИЈАНА!

ДЕ, ДЕ, БРАТЕ БЕНЕДИКТЕ, НИСТЕ БАШ МИЛОСРДНИ! МОНСИЊОР ЈЕ МОЋАН ЧОВЕК, А МОЋНИ ЉУДИ УВЕК ЖУРЕ...

...ТО ЈЕ ПРАВИЛО НОВОГ ВЕКА!

Е ПА, ДУГО ВАМ ЈЕ ТРЕБАЛО!

СВРАТИЛИ СМО У ОПШТИНУ ДА ПОГЛЕДАМО КАТАСТАРСКЕ ПЛАНОВЕ И САЗНАМО КОМЕ ПРИПАДА ОВАЈ ЋУМЕЗ...

ЗГРАДА СЕ ВОДИ НА ИМЕ ЈЕДНОГ ОД „ПОВЕРЕНИКА" Д.&Л! РАЈФЛЗ, ДРУГАЧИЈЕ РЕЧЕНО, ЈЕДНОГ ОД РЕЗЕРВНИХ ИМЕНА СЕНАТОРА ЛЕНОКСА!

А МИ СМО УРАДИЛИ ШТА СТЕ НАМ РЕКЛИ: ПРАТИЛИ СМО ПИСКАРАЛО ИЗ „МОРНИНГ САНА"... ЧУДНА ЈЕ БИЉЧИЦА ТАЈ ЛИК! ТРИ ПУТА ЈЕ МАЛО ФАЛИЛО ДА ГА ИЗГУБИМО...

НА КРАЈУ НАС ЈЕ ДОВЕО ОВДЕ... ОСТАО ЈЕ ПЕТ МИНУТА, А ОНДА ИЗЛЕТЕО КАО ТАНЕ... ДОШЛИ СМО ДА ВИДИМО ШТА ГА ЈЕ ПРЕПАЛО...

...А ОНДА СМО ПОМИСЛИЛИ ДА ЈЕ БОЉЕ ДА ВАС ПОЗОВЕМО!

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ЛЕГЕНДА О НАСТАНКУ ВЛАСИНСКОГ ЈЕЗЕРА

СУЗЕ ДУХОВА МОЧВАРЕ

Зашто су занемели градитељи бране у подножју Грамаде, Варденика и Чемерника

Једне зиме падао је снег на реку Власину, ветар га је окретао чак са запенушаних врхова Бесне кобиле, највише и најстарије планине тог краја. И тако је вејао данима и ноћима. Ех, како је и колико вејао. Није то било сасвим неуобичајено, било је таквих зима и раније, али у боји снега, у тврдоћи грудви које су се котрљале низа страну, било је нечег посебно хладног, нечег што је слутило велике промене.

Крајем пролећа наредне године – тек је, у ствари, озеленело, јер је свет о коме причамо високо у планини – узмували се људи по околним брдима и ливадама. Све погледују пут мочваре, криомице, као у причи о киселом грожђу. Сумњиво је то било становницима мочвариште, баш сумњиво.

Кад су на излазу из Власинске тресаве пут Црне Траве људи почели да преграђују реку Власину земљом, каменом и бетоном, и кад су почели да тутње камиони, узнемирио се сав живи свет који је ту вековима живео. Окупиле се виле и вилењаци, прастари духови мочваре и њихова деца, и деца њихове деце, дошли и шумски духови из оближњих вилајета. Било их је тушта и тма. Требало је сазнати шта се то ради и да ли то угрожава њихов свет.

Изабрали су међу собом највештије стрелце оштрог ока, славне у свим мочварама, рекама и језерима, у столетним мрачним шумама где се и сунце тешко пробија, којима су познате све литице и амбиси све тамо до обала мора, највештије трагаче који знају све чаробнице, оне који ће вас на пут одвести или с њега скренути, да изviде ствар и процене опасност.

Кад су открили да се на излазу из мочваре гради брдо од земље и да ће веома брзо, за неколико људских година, на месту мочваре осванути језеро, свој првобитни страх и узнемиреност заменили су планом. Радило се даноноћно. Такмичило се с људима на улазу у мочвару. Одсецали су ливаде хумуса, потkопавали их и утврђивали. Мали вилењаци у гроздовима су висили с леђа својих мајки и сакупљали бисерне капи зноја с њихових лица. Вештим прстићима од златних власи косе, која је стизала вилама до струка, уплетали су мреже и ужад. Људи који су огромну брану наслањали између два брда често би замишљено гледали пут мочваре. А она је била препуна необичног цвећа какво никада до тада нису могли да виде чак ни у најлепшим сновима. И као да се то цвеће кретало, заклињали су се док су то другима причали, да је као живо такорећи трчало по цео дан. Људи би их слушали, одмахивали главом, понекад им се иза леђа подсмевали, али у мочвару ипак нико није залазио. Виле и вилењаци, духови мочваре, њихова деца и деца њихове деце, и духови околних шума, они који су и самог ђавола послали до ђавола, остваривали су свој мудри план прерушени у цвеће.

Кад је брана била готова и мочвара почела да се пуни водом, окупили се градитељи на обали поред богате трпезе да прославе завршетак радова. Трајало је то баш данима, као Ивкова слава, јело се, пило и певало и на мочвару стално гледало.

Ниво воде није растао довољно брзо да би се испунио план вила и вилењака, па су брзо доведени најбољи приповедачи међу њима, који су причали најтужније приче о мочвари која нестаје. Толико су те приче биле тужне да су сви плакали, сузе су капале низ њихове образе, претварале се у потоке а ови у реку, и језеро је почело нагло да расте. Људи на обали били су изненађени јер њихови прорачуни нису предвиђали ту брзину. Немо су гледали у површину језера на којој су одједном почела да израњају тресетна острва, лагана као папирјасти облаци изнад околних планина. С њих се чула радосна цика, нејасна и тајанствена. Сви су били збуњени. То је било превише, преливало се преко ивица математичких прорачуна и исцртаних графикона. Преливало се преко свих очекивања. А ветар који се наједном сјурио низ плишани Чемерник, ту велику и сурову планину, надимао је једра малих острва која су непредвидиво плутала у игри природе и незамисливих вештина становника мочваре. Све је врло брзо добило свој смисао, језеро је постало плаво, па зеленкастоплаво с, ту и тамо, белим чипкастим крестама таласа.

Годинама су та острва плутала Власинским језером, то није бајка. Људи су их везивали за обалу да им не би сметала, а виле и вилењаци су насељавали околне ливаде поред деведесет извора који никада не пресушују. Неке групе стрелаца и трагача отишле су даље, према Црвеном Граду, у шуме Округлице и пут Бесне кобиле.

Нема лепших и шаренијих ливада од оних поред Власинског језера, то ће вам потврдити свако ко је макар једном овде био.

То је прича о градњи Власинског језера и спасавању бајковитог света који живи поред нас. Било је то 1949. године.

***

Власинско језеро највише је (1213 m) и највеће вештачко планинско језеро у Србији (16 km^2). Његово подручје заштићено је крајем 2005. године као предео изузетних одлика и природно је добро Србије.

Посебност су такозвана плутајућа острва од тресета настала као производ вековног распадања маховина тресетница. Највећа су Страторија и Дуги дел и, кад су повољни ветрови, њима може да се плови. Појављују се и нова плутајућа острва док стара временом разбијају јаки таласи ■

Бранимир Станојевић

Moraš da probaš!

MINAQUA

fructo

Pametni mehurići

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

107542

АНАГРАМ

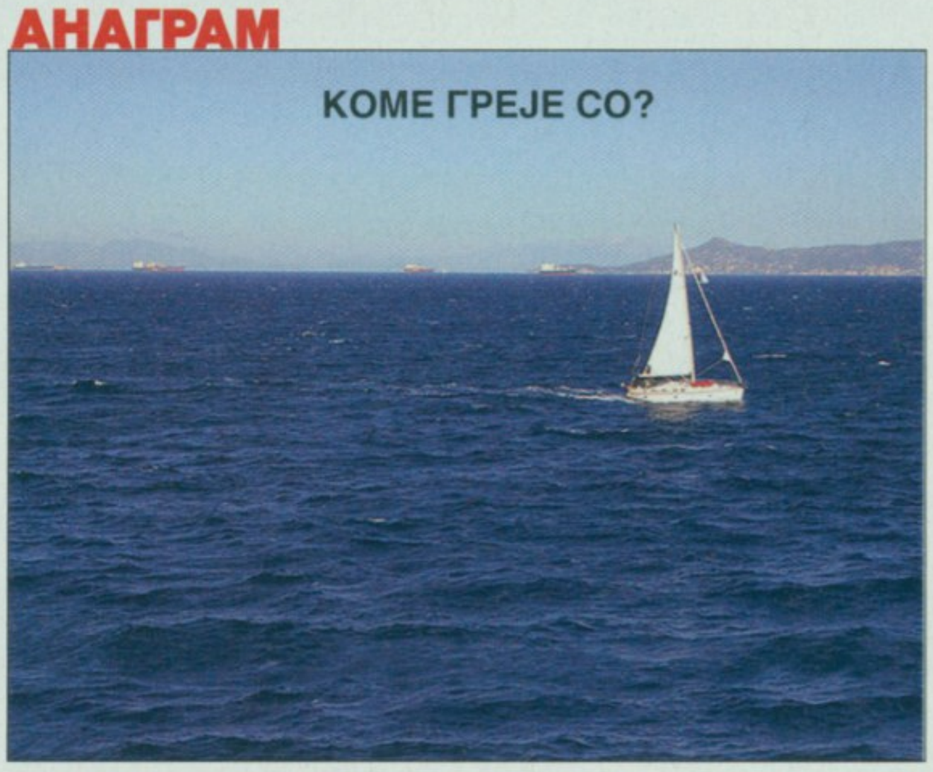

КРИПТОГРАМ

ТОЛСТОЈ	ДИМА
АНДРИЋ	ШЕВЧЕНКО
МАН	ЕКО
ХЕМИНГВЕЈ	ТАГОРЕ
ДОМАНОВИЋ	ШАНТИЋ

Дечије одељење Библиотеке града Београда „Чика Јова Змај"
Хиландарска 7
11000 Београд
тел: 32 38 631
e-mail:
zmaj@bgb.org.yu

Дечије одељење Библиотеке града Београда свим читаоцима „Политикиног Забавника" који са собом понесу купон даје попуст приликом уписа од 33 одсто.
Дођите, дружите се с нама, учите, забавите се, радујте се, откривајте светове који су вам мало знани а који вас могу одвести незнано куда...

БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА
33%

МАЛА УКРШТЕНИЦА

ВОДОРАВНО: 1. Птица певачица са слике, 6. Листопадно дрво, **8.** Стручњак у науци о грађи тела, **9.** Мањи залив, затон, увала, **10.** Упитна заменица, **11.** Припадник монголског племена, **12.** Индонезијска новинска агенција ■

УСПРАВНО: 1. Женско име, Станимира, **2.** Главни град европске острвске државе, **3.** Справа, **4.** Филмска рола, **5.** Куна која живи у јамама, **7.** Главни град Канаде ■

УКРШТЕНИЦА

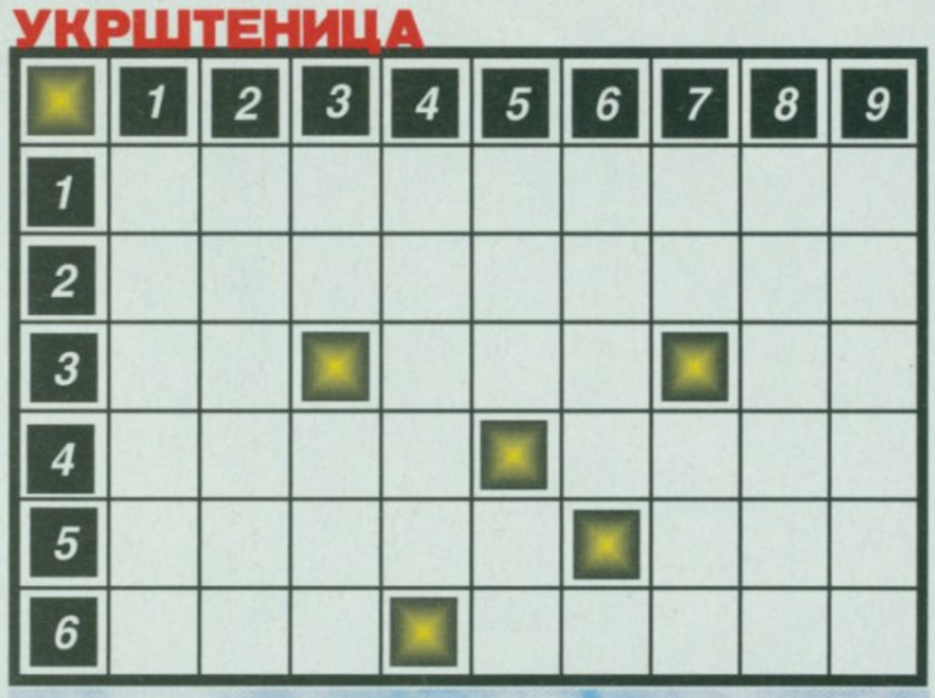

ВОДОРАВНО: 1. Држава у којој је град са слике, 2. Европски град са слике, 3. Симбол радијума – Назив – Иницијали глумца Султановића, **4.** Мера за папир – Шкотски писац, Валтер, **5.** Складно понављање – 15. дан у месецу у римском календару, **6.** Италијански писац, Умберто – Део намештаја, сто ■

УСПРАВНО: 1. Главни град Зимбабвеа, **2.** Омарова шумица, **3.** 13. и 21. слово азбуке – Име спринтера Болдона, **4.** Грчко полуострво, **5.** Који нема моћ говора – Аутомобилска ознака за Мароко, **6.** Спортска одећа – Ознака за север, **7.** Иницијали балерине Данкан – Велики морски сисар, **8.** Врста воћа, **9. Река на којој је град са слике** ■

МОЗГАЛИЦА

НУЛА + ПЕТ = 7
ЈЕДАН + ОСАМ = 8
ДВА + ШЕСТ = 7
ТРИ + ДЕВЕТ = 6
ЧЕТИРИ + СЕДАМ = ?

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

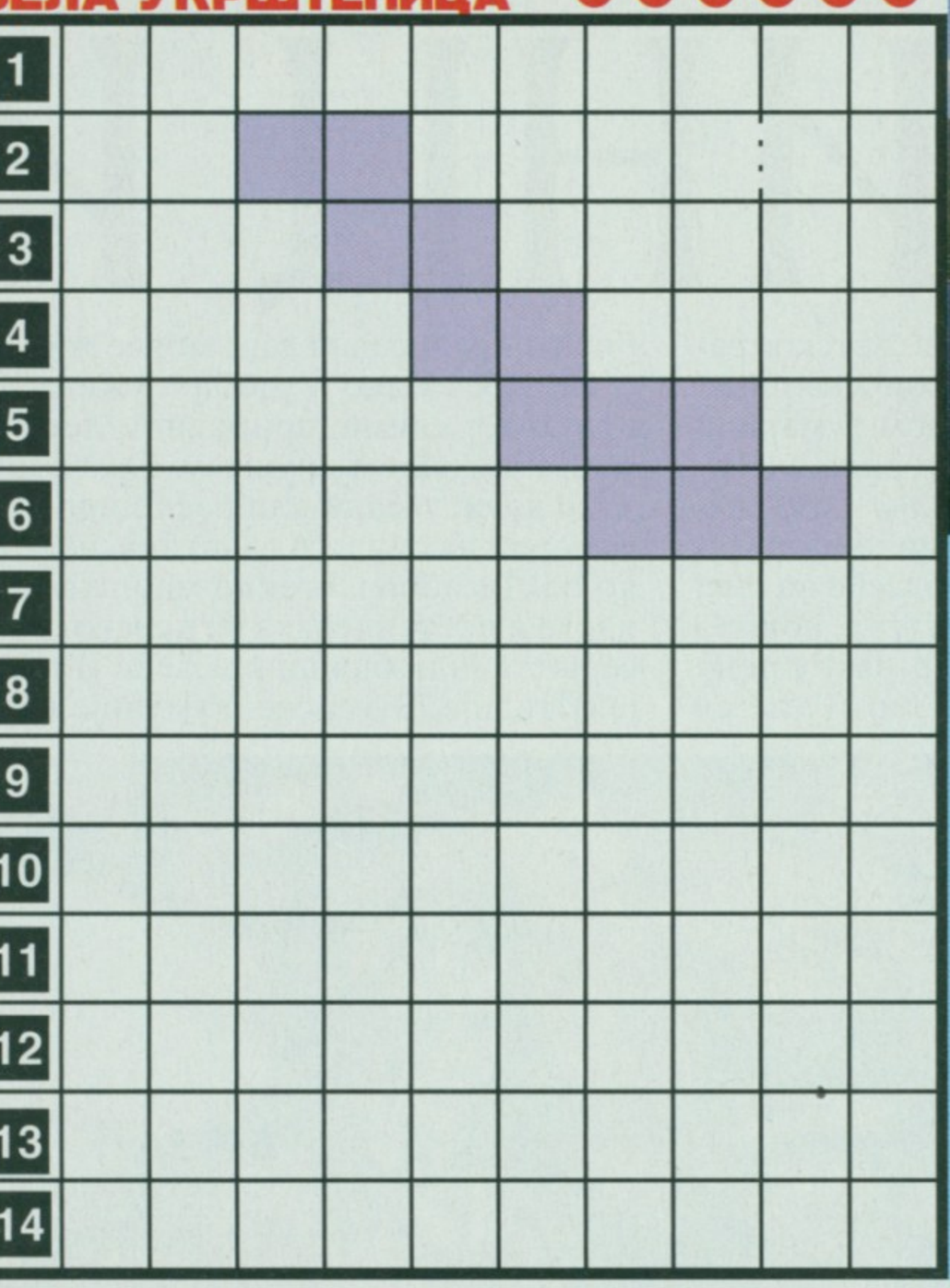

Уместо уобичајених описа, усправни појмови дати су азбучним редом. У означеним пољима добићете назив најлепшег залива Јадранског мора.

ВОДОРАВНО: 1. Тишина – Племенити гас (1), **2.** Борбом остварити циљ (0), **3.** Иницијали глумца Ристовског – Боја у картама – 13. и 18. слово азбуке (2), **4.** Крупно – Четинарско дрво (1), **5.** Апарат за озонацију – Ознака за обим (1), **6.** Симбол калијума – Ронилачко звоно за велику дубину (1), **7.** Трећи и пети самогласник – Који припадају вама – Јапанска миља (2), **8.** Извијач – Победнички потез у шаху (2), **9.** Сеоска улица, сокак – Тим (2), **10.** Врста плеса – Острво у Јадранском мору (1), **11.** Ознака за радијус – Трка на 42.195 метара (мн.) (1), **12.** Иницијали глумца Делона – Потпун, сав – Ознака за литар (2), **13.** Притока Саве – Египатска владарска титула (1), **14.** Град у Бачкој – Улога Кијану Ривса у филму „Матрикс" (1) ■

УСПРАВНО: АМ, АРАПИН, АТАР, Б, БРК, ДНО, ЕТО, ИЗРЕЗ, КОТАР, КРАКАТАУ, КРИМ, ЛОБ, МИЛВОКИ, МИЛОВАН, НЕПРОФИТАБИЛНО, НИ, ОЕ, ОКИНАВА, ОСИ, ОСЛО, РБ, САЧ, СИРОТИШТЕ, ТРИФО, УСОВ, ШТРАУС ■

ОСМОСМЕРКА

Ј	П	Р	А	Д	Е	М	О	Р	Д	И	К	О	Б	Р	А	З
Р	А	Б	А	Д	М	А	З	Г	А	К	М	Р	Т	С	А	П
Ц	В	З	К	Ш	Д	Г	В	С	К	У	Ш	А	А	П	И	Н
Р	И	К	А	А	Н	А	К	О	Н	Д	А	Т	О	Г	О	У
В	Ј	Р	Р	В	Н	Р	Б	С	Л	Т	Н	Л	У	К	У	М
Е	А	О	Б	А	А	А	С	О	К	О	И	А	Е	К	Ш	Ј
Н	Н	К	К	И	Ц	Ц	Р	Л	Т	Т	Н	Г	Е	О	А	А
Д	К	О	С	Т	Л	К	П	И	Н	А	Р	В	А	Л	Р	М
А	А	Д	В	К	О	О	П	А	Н	Н	П	Ц	И	Р	А	У
Ћ	Р	И	И	Р	А	П	К	А	У	А	И	И	К	Д	А	С
У	О	Л	Њ	К	Е	К	О	К	Н	Р	Ц	Р	Р	А	Р	Т
Р	В	А	А	Л	Н	Р	А	Д	Е	Т	Е	Л	Ж	А	Б	А
К	Ч	Р	И	У	М	Р	А	В	О	Ј	Е	Д	А	Д	О	Н
А	В	К	А	Х	И	Ј	Е	Н	А	Б	А	Р	К	Б	К	Г
С	А	П	И	Н	Г	В	И	Н	А	Ц	И	В	А	К	У	К
Н	Е	Л	Е	Ј	А	С	Т	О	Г	Н	И	Д	Р	О	З	Д

АНАКОНДА, АНТИЛОПА, ВЕВЕРИЦА, ВИДРА, ВРАНА, ГВАНАКО, ГЕКОН, ДАБАР, ДИКОБРАЗ, ДИНГО, ДРОЗД, ДРОМЕДАР, ЖАБА, ИГУАНА, ЈАЗАВАЦ, ЈАСТОГ, ЈЕЛЕН, КАНАРИНАЦ, КОБАЦ, КОБРА, КОЛИБРИ, КОРЊАЧА, КРАБА, КРАГУЈ, КРЕЈА, КРОКОДИЛ, КУКАВИЦА, ЛАБУД, ЛОСОС, МАГАРАЦ, МАЗГА, МАЈМУН, МРАВОЈЕД, МУСТАНГ, НАРВАЛ, ОКТОПОД, ОРАДА, ПАВИЈАН, ПАНДА, ПАНТЕР, ПАСТРМКА, ПАУН, ПЕЛИКАН, ПИНГВИН, ПИТОН, РАКУН, СВИЊА, СВРАКА, СКАКАВАЦ, СКУША, СОКО, ТАПИР, ТИГАР, ЋУРКА, УШАРА, ХИЈЕНА, ЦРВЕНДАЋ, ЧВОРАК, ШАРАН, ШТУКА ■

Називе животиња из пописа заокружите у мрежи ове осмосмерке. Неискоришћена слова, читана редом, дају назив звери из породице мачака.

Решења на страни 65

ЖИВОТ ЈЕ БАЈКА

КАРОЛ II
И
ЕЛЕНА

ПРИНЦ И

Када се после Другог светског рата Европа напокон смирила, старим континентом тумарали су многи свргнути и протерани владари с једном једином жељом – да нађу место где се могу настанити и наставити живот који макар подсећа на онај на који су навикли. Португал, поштеђен ратних разарања, за разрушену Европу изгледао је као рај. Тамо су бивше крунисане главе могле живети у миру безбедно и удобно, уживати у пријатној клими, природним лепотама и пригодном друштву. Стога није чудо да се у мали али раскошни град Есторил на обали Атлантика, недалеко од Лисабона, стекло мноштво монарха и претендената на престо. Ту су се настанили бивши краљеви Шпаније, Италије, Бугарске, Румуније као и

ЗЕЛЕНООКА

претенденти на престо Француске, Аустрије, Југославије. Чак је и мађарски диктатор Хорти ту нашао уточиште. Доселили су се један за другим и са својим свитама распоредили се по вилама у густој боровој шуми на брду изнад океана.

У једној од вила с погледом на пучину последње године живота провели су бивши краљ Румуније Карол II и његова супруга Елена. Кућа овог уваженог брачног пара није била ни по величини ни по раскоши као њихова резиденција. Ипак, када су се уселили, краљ Карол није наредио да се од виле прави дворац, једино је наложио да једна просторија служи као сеф да би у њу ставио крунски накит и уметничка дела непроцењиве вредности која је донео са собом.

Илустровао Владимир Алексић

Први пут срели су се на добротворном балу. Она те вечери готово да није проговорила, само га је заводила погледом. Краљевић јој није одолео...

Иако су навикли на раскош, помпу и друштво, Карол и Елена живели су повучено. Тек после мужевљеве смрти, помало усамљена, Елена је почела да у посету прима новинаре и биографе и да им уз чашу пића приповеда своју животну причу. Зеленоока, увек дотерана, Елена би често пред госте износила кутије с фотографијама, а још чешће с накитом, па би, надахнута сликама и сјајем злата и драгог камења, приповедала узбудљиве приче из прошлости уздишући за протеклим временима и изгубљеним имањима.

После тих сусрета, опчињени шармом остареле госпође, биографи би објавили животну причу онако како су је чули, али би се врло брзо испоставило да се свака нова верзија умногоме разликовала од претходних. Благоглагољива Елена од Румуније збуњивала је своје саговорнике исповестима које су звучале искрено а ипак су врвеле недоследностима о њеном пореклу, детињству, младости, љубавима. Иако озбиљан историчар од тих прича није имао користи, свакако је уживао слушајући их у удобности виле с погледом на море и на крунски накит. А званична верзија ове љубавне приче гласила би овако:

Еленин муж Карол Хоенцолерн био је првороћени син краља Румуније и наследник румунске круне. Као и сви тадашњи принчеви, био је у ближем или даљем сродству са свим европским краљевским лозама. Између осталог био је праунук енглеске краљице Викторије, руског цара Александра II и Марије II, краљице Португала. Његова сестра Марија удала се за југословенског краља Александра I Карађорђевића тако да је био ујак младом краљу Петру II. Карол је био леп момак: плавокос, плавоок, висок, витак, а уз то непослушан и склон несташлуцима.

Из неког чудног разлога, чак и с почетка 20. века сматрало се неподобним да се принчеви и принцезе, којих је тада у Европи било много више него сада, венчавају синовима и кћерима некрунисаних глава. У Румунији је слово закона изричито забрањивало да се припадници владарске

породице венчавају румунским држављанима, што је, у комбинацији са заљубљивом и плахом природом престолонаследника Карола, отворило могућност да се узбудљива љубавна прича напише сама од себе.

Кад је престолонаследник дозрео за женидбу, покушали су да му нађу пригодну прилику. Избор је пао на једну од кћерки руског цара, но, њих двоје, обоје плавокоси и светле пути, нису се допали једно другом, па је краљевско наводаџисање пропало. Уз то почео је Први светски рат, време проливања крви неприлично помпезним венчањима, па су се душебрижници мало примирили. Иако је Румунија била у рату, краљевићу Каролу ратно време није тешко пало. Из безбедносних разлога остао је у позадини где је проводио време возећи брзе аутомобиле и авионе. Баш тада, у двадесет петој години, догодило му се да се први пут заљуби у кога није требало, у извесну Зизи Ламбрино, Румунку која није била племићке крви. У намери да своју судбину реши иза леђа својих ауторитативних родитеља, негде пред крај рата, принц је уз помоћ пријатеља са својом Зизи тајно прешао границу. Отишли су до окупиране Одесе да би се тамо венчали. На дан венчања пљуштала је киша, улице су биле каљаве, а невеста је носила на брзину сашивену венчаницу од материјала који је могао да се нађе у окупираном граду. Младенци су до цркве дошли пешице од кијамета заштићени кишним мантилима и тек у цркви изули каљаче, обули пригодну обућу и разменили обећања верности и бурме. Посебно лош предзнак био је тај што су младенци током венчања наизменце падали у несвест од изнемоглости, пошто су се претходно вече отровали устајалим раковима.

Кад су примили вест о венчању свог сина, родитељи су били благо речено запањени. Додатан разлог биле су гласине (нетачне али гласне) да је нова краљевска снаха циганска играчица. Скупштина се наљутила на престолонаследника, пошто је својим понашањем прекршио закон, а о љутњи конзервативне краљице да и не говоримо. Једино је краљ показивао нешто разумевања за ту љубав, али узалуд – млади принц је на крају ипак осуђен на 75 дана затвора због дезертерства, а брак склопљен у Одеси суд је прогласио неважећим. Уместо да се по одслужењу казне врати супрузи, чиме би љубав на задовољство добронамерних људи упркос свему победила, млади принц испао је шоња. У страху да ће му се измаћи круна, после извесног времена попустио је под притисцима. Зизи и у међувремену рођено дете послао је у Париз а он је остао у Букурешту где се, не би ли заборавио љубавне јаде, одао пустоловном животу. У једном судбоносном тренутку, на повратку с путовања по Далеком истоку, Карол се нашао у Швајцарској где је његова мати управо уговарала удају једне од својих кћерки за грчког краљевића. Баш тада грчку краљевску породицу погодила је бизарна трагедија – најстарији младожењин брат, краљ Грчке, умро је од последица уједа мајмуна. Румунска краљица искористила је прилику и једну од уцвељених неудатих сестара покојног „хеленског суверена" гурнула у наручје свом сину. У својој намери је успела, склопљен је од породица и друштва благословени брак који је изгледао као из љубавног романа: родило се мушко дете краљевске крви тако да је наследник круне био обезбеђен. И све би било савршено да принцеза Хелена није сувише често одлазила до својих у Атину и да у њеном одсуству заљубљиви принц није срео Елену Лупаску, звану Магда, жену светле пути,

зелених очију, риђе косе и фигуре обдарене женственим облинама, све по моди и укусу епохе.

Магда и принц први пут су се срели на једном добротворном балу. Она те вечери готово да није проговорила, само га је заводила својим зеленим очима. И ту се краљевић на први поглед заљубио у Магду. Није прошло ни шест месеци а престолонаследник је својим родитељима отворио срце: не занима га супруга, од ње се заправо језди и до ушију је заљубљен у Магду поред које се осећа као прави мушкарац. Очекивано, дошло је до озбиљне породичне расправе између четири зида из које до данашњих дана допиру само речи љутите краљице мајке: „Онолико сам се крваво борила да те изведем на пут, и сад ми је ово хвала!"

Међутим, овога пута притисци породице нису били делотворни. Љубав је победила. Заљубљени пар одселио се у Париз. Њихов живот по свему је био сличан краљевском осим по одговорностима и све је било као створено да љубав неометано цвета. Али, краљевићу ђаво није дао мира. У тренутку некакве политичке кризе (а у то време било је пуно криза) Карол се тајно вратио у Румунију и успео да на препад дође на престо на коме је тада био његов петогодишњи син и да влада неколико бурних година. Чим се домогао круне, прекршио је обећање дато скупштини, жену и сина послао је тазбини у Грчку, а у Букурешт је довео љубавницу Магду. Краљевање му, међутим, није баш најбоље ишло за руком. Додуше, трудио се да хаотичну земљу води кроз још хаотичније меандре историје, али му је, онако размаженом, тај јалов и напоран посао на крају пресео. Једна од великих недаћа с којима се суочавао током десетогодишње владавине била је и та што су његови поданици махом сматрали скандалозним да краљ живи с љубавницом. У доба кад је Други светски рат захватио Европу, краљ Карол II је абдицирао и са својом невенчаном женом побегао из Румуније где су му политички противници, фашистичка Железна гарда, радили о глави. Кнез Павле Карађорђевић, регент Југославије, помогао им је да оду у Италију одакле су кренули на дуг пут преко континента у пламену све док се нису коначно домогли Шпаније у којој је владао мир. Одатле су једне пролећне ноћи, у тајности, у брзим колима прешли, или боље рећи прокријумчарили се, у неутрални Португал. Ту су, у раскошном хотелу „Паласио" у Есторилу, препуном богатих и уважених избеглица са свих страна, остали месец дана док нису успели да нађу место на броду до новог света.

Следећих неколико година провели су у Јужној Америци, у Мексику и Бразилу, а онда су се, већ помало зашли у године, здравља нарушеног тропском климом, у потрази за поднебљем и местом које би боље годило њиховом здрављу, вратили у Есторил кроз који су пројурили неколико година раније и који им је, упркос свему, остао у лепом сећању. Ту су се придружили плејади свргнутих краљева, окружених почастима али без стварне политичке моћи, значаја и одговорности.

Бивши краљ Румуније и његова дугогодишња љубавница у међувремену су се венчали и овде живели срећно у вили с погледом на Атлантик, шетали се руку под руку променадом уз море, похађали балове и прославе, дружили се са себи сличнима. Као и све срећне љубавне приче и ову је прекинула тек смрт. Први је умро Карол и за собом оставио удовицу против које су ондашње румунске власти сместа повеле дипломатску хајку не би ли им вратила крунски накит. Круну је на крају вратила, а остатак је до краја живота полако распродавала, комад по комад. Оно што је остало увек је спремно показивала свакоме ко би пожелео да види, уз неизбежне измишљотине о догађајима из прошлости. На крају крајева, немамо јој богзна шта замерити, важно је да је прича занимљива, а колико је у њој истине, то заиста није битно ■

Дејан Станковић

Open, start the game!

www.vipstark.com

Novi ukus igre!

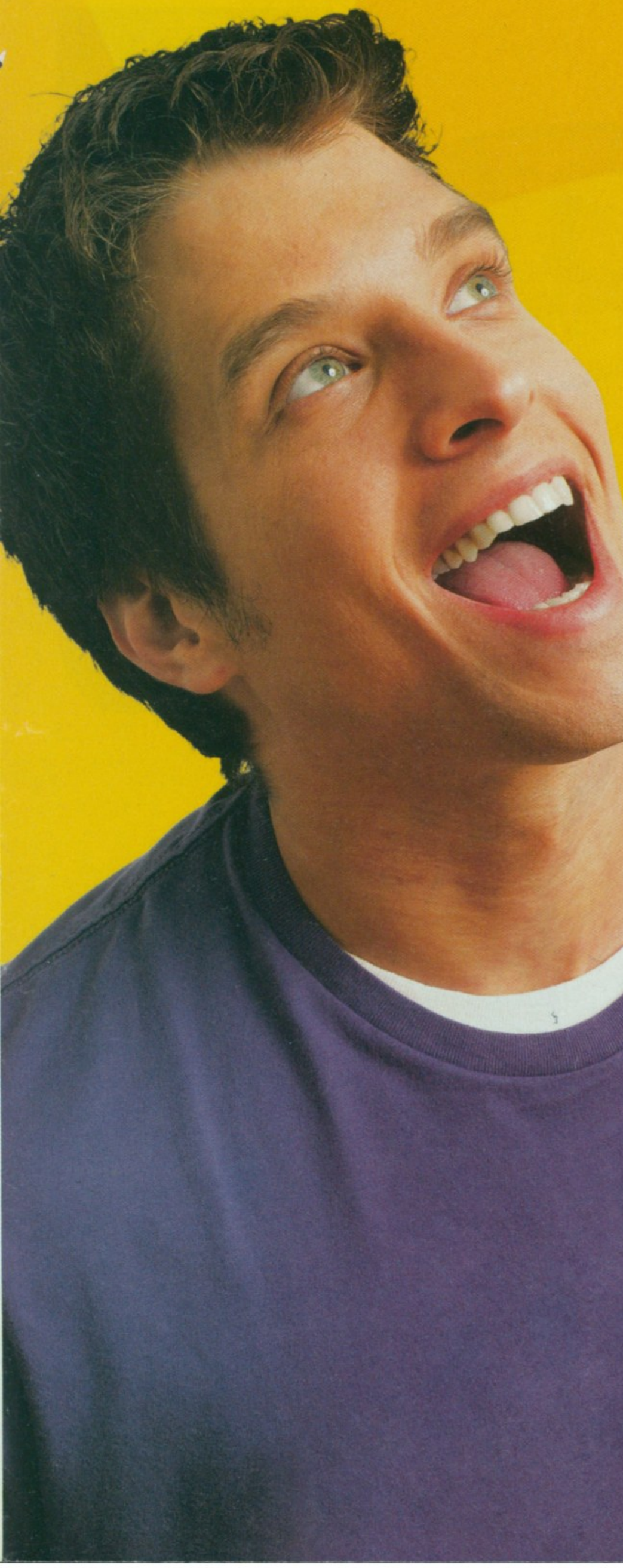

116165

ЗА МИШЕВЕ

Возила малих димензија, трицикли на пару, чудне амфибије или тркачки аутомобили на гасни погон... Шта све није пројурило историјом откако постоје аутомобили!? Ови лепотани недавно су виђени на изложби „Митомакина" у Роверету, у Италији

Аутобус на водену пару направио је Француз Амаде Боле 1872. године.

„Пежо" из 1895. имао је експлозивни мотор и седишта у којима су путници били једни наспрам других.

Леон Боле, Амадеов брат, направио је овај моторни трицикл с два седишта 1898. године.

Енглеска 1912. године: један од првих ватрогасних аутомобила с покретним мердевинама.

За Енглеза Денистона Барнија аеродинамика је била веома важна: модел „Р-100" из 1931. године.

АВИОТРИЦИКЛ

„Кабиненролер" потиче из 1953. године. Наследник је пробног модела намењеног ратним војним инвалидима. Има три точка и кабину налик пилотској, а произведен је у немачкој фабрици „Месершмит" ■

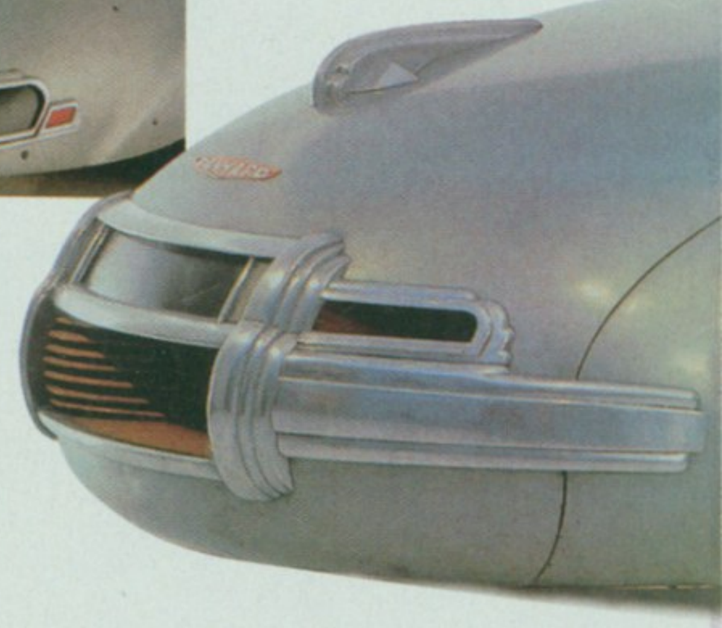

ШТЕДЉИВА ЕЛЕГАНЦИЈА

„Дунавија" француског предузећа „Панар" појавио се 1948. године. Савршено аеродинамичан облик (поготово зашиљени „реп") веома је снизио потрошњу горива, али ипак су направљена свега два примерка овог елегантног модела ■

И СЛОНОВЕ

МИНИКАБРИО

Овај мали „ханомаг" из 1925. године замишљен је као градско возило за двоје. Замислите како би нам данас добро дошао у градској вреви с мало мекшим амортизерима и ширим гумама ■

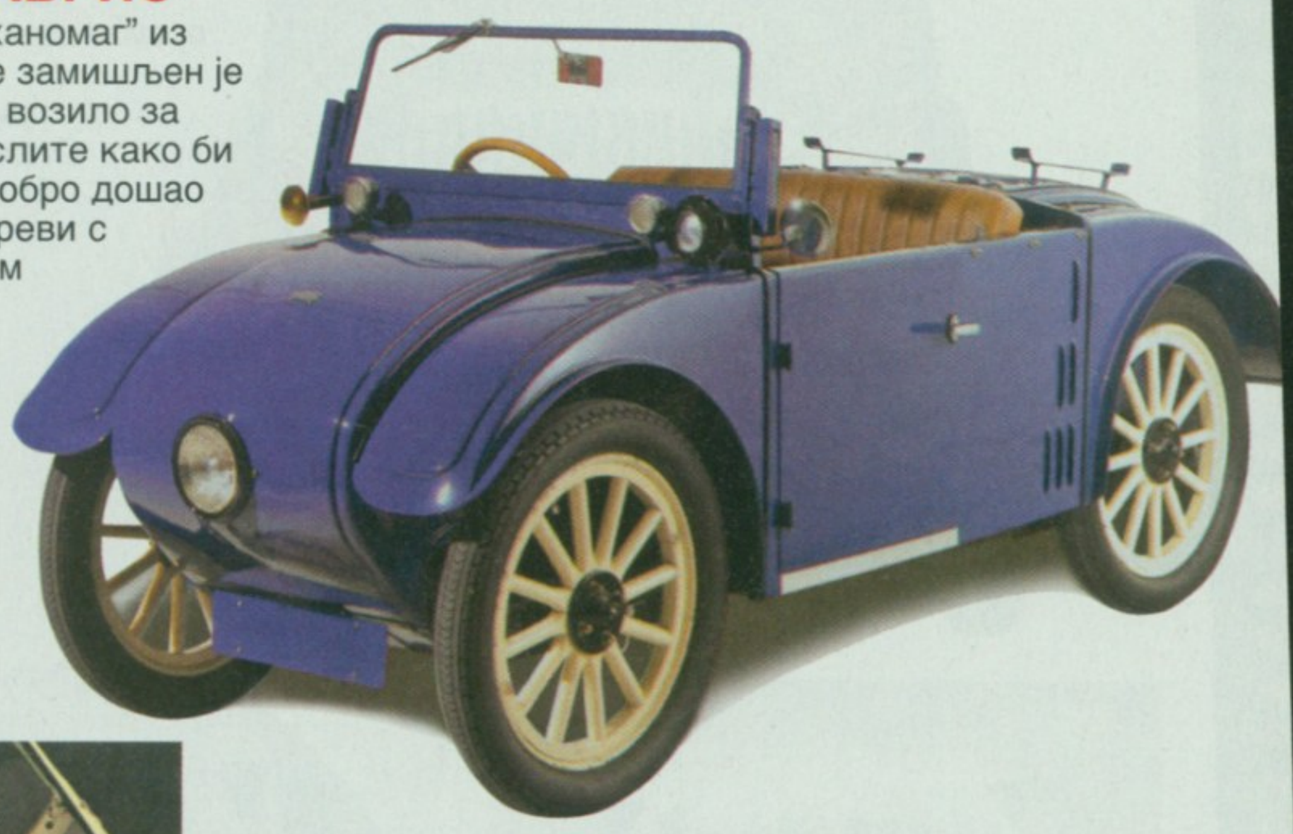

ИТАЛИЈАНСКА КАПЉИЦА

„Изета" је мали аутомобил који има само једна врата с предње стране, а измислио га је 1952. године Ерменеђилдо Прети за италијанску фабрику фрижидера и скутера „Исо". Направљен је у свега шест хиљада примерака ■

Џек Шилан за воланом свог „рајтекрафта" од 98 кубика.

„Стаут скараб" – једносед из 1934. године.

„Изету" су звали и аутомобилом за домаћице.

Енглески „скуткар" с три точка из 1959. године: возило за парове.

„Пил 50" из 1962. године био је направљен од лаког материјала, па је могао и да се понесе.

САМО ДВЕ КОЊСКЕ СНАГЕ

„Ситроенов" аутомобилчић „Toute petite voiture" из 1939. године претходник је „спачека" који ће касније бити произведен у седам милиона примерака. Опрема му је била веома оскудна ■

„Алфа 40/60 ХП" из 1914. у верзији „торпедо", односно кабриолет.

„Пежоово" амфибијско возило из двадесетих година прошлог века.

Американац Џорџ Меклахлин измислио је 1926. године возило на елису.

„Аутоточкови" (један електрични, други на бензин) јурили су путем 1932. године.

Футуристички „атомски" аутомобил фирме „Симка" из 1950. године.

ПРВИ ЈЕДНОСЕД

„Алфа 40/60 ХП Рикоти" добио је име по грофу Марку Рикотију, остраћеном спортском возачу који је возило поручио 1914. године. Аутомобил је постизао брзину од 139 km/h и био је први једносед у историји ■

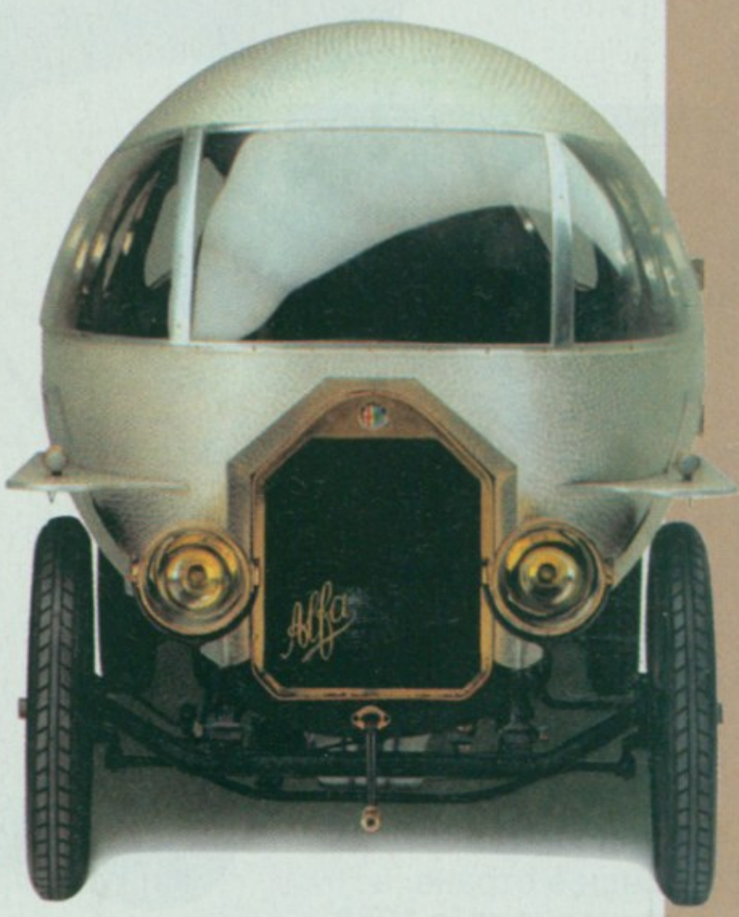

КАО МЛАЗНИ АВИОН

„Фијатов" аутомобил „турбина" и покретала је једна гасна турбина, па је постизао брзину и до 250 километара на сат. Нажалост, направљен је само пробни модел ■

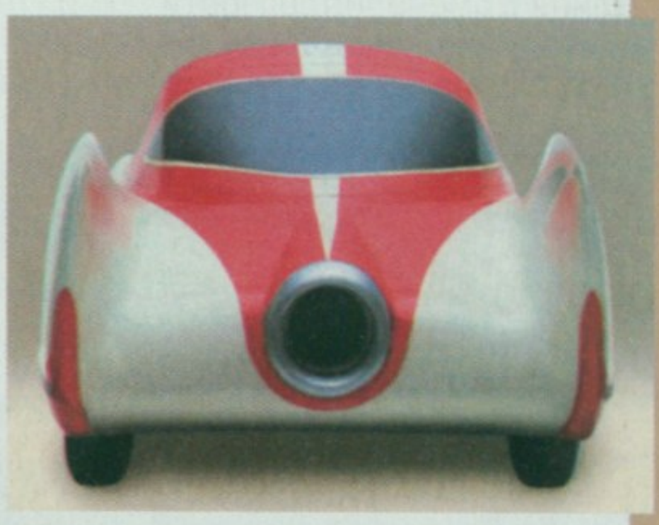

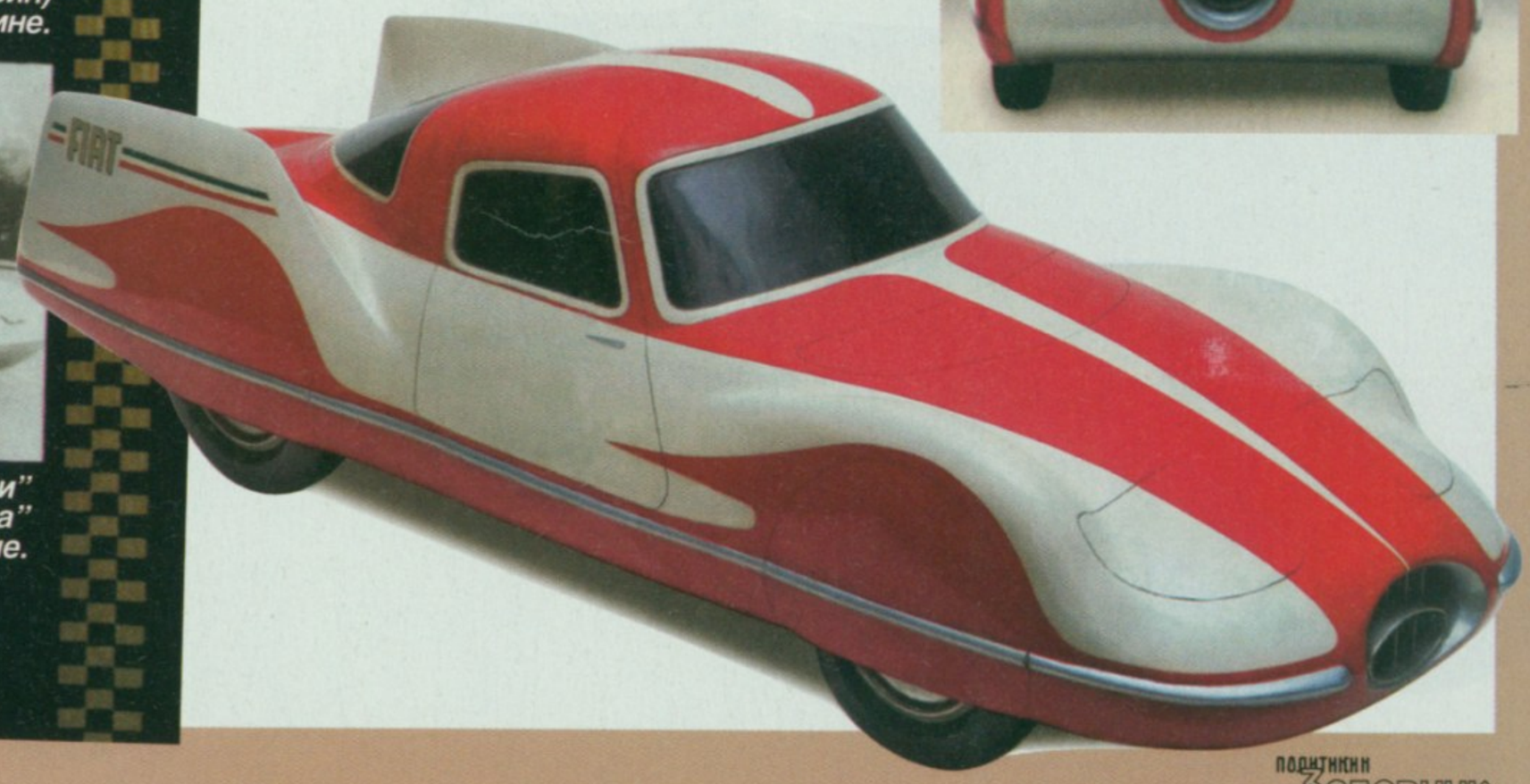

СНЕЖНИ ЛЕОПАРД

У животним навикама не омета га ни најгора снежна олуја.

У Непалу, у Националном парку планине Еверест или Сагармата (Кров света на непалском језику), десио се чудан научни обрт: док су истраживачи проучавали велику хималајску козу тар, чији мужјаци достижу 130 килограма тежине, открили су животињу која се њом храни а за коју се мислило да је истребљена још пре четрдесет година. Ово откриће догодило се новембра 2003. године на планинском венцу Кањума, на висини од 3800 метара, а на основу једне случајно нађене гомилице измета. Сандро Ловари и Роберто Боези, истраживачи из Италије, и раније су били у неким научним експедицијама у Тајланду, Индији и Кенији, па им се смеђа гомилица учинила познатом. Да није од леопарда, запитао се професор Ловари. Ипак, били су на великој висини, а обични леопарди тамо не залазе. У измету су приметили длаке хималајске козе тар и два папка, што значи да је животиња појела младунче козе.

А да није можда снежни леопард, помислили су истраживачи, мада им се то чинило мало вероватним. Он је нестао још шездесетих година прошлог века јер га је човек ловио због крзна, зуба, костију и органа. Средином осамдесетих година знаци присуства ове животиње нађени су једино у оближњој долини Чоорју, недалеко од преласа Нанг-па, који се налази на пет хиљада метара висине између Тибета и заштићене хималајске области. После тога више никад није примећен ниједан траг ове дивље мачке.

Десет дана касније Роберто Боези угледао је једног тара испруженог неколико метара испод планинске стазе. Кад му је пришао, схватио је да је животињу убио снежни леопард који је дремуцкао на петнаестак метара одатле. Веома узбуђен, Боези је успео да направи неколико снимака. Руке су му дрхтале и фотографије су биле измрдане, али леопард је ипак овековечен.

За пажљиве посматраче, знаци нечијег тајанственог присуства

ПОВРАТАК ИЗГУБЉЕНЕ МАЧКЕ

На планинским висовима средње Азије остало их је још само неколико хиљада, па су се заштитници природе забринули за њихов опстанак и сада покушавају да им помогну да преживе

Захваљујући дугом и густом крзну, снежни леопард може да живи на висини од 1600 до 5000 метара.

примећени су још 2002. и 2003. године, јер су младунци тара током лета једноставно нестајали. У јуну и јулу рађала их је готово свака женка, а до јесени преживљавало их је једва 1–2 одсто. Како? Ловокрадице? Нека болест? Грабљивице, али које? И јелен мошкавац, велики као млади срндаћ, с горњим очњацима који су код одраслих мужјака дугачки 14 центиметара и нема рогове, нестао је са станишта где их је некада било у великом броју.

После четири деценије леопард дивних леденоплавих очију вратио се на подручје где су научници већ десет година проучавали животне навике хималајске козе, крупног биљоједа из монсунске области планинског венца. Зато су одмах истраживање проширили и на дивљу мачку.

Снежни леопард поприлично је крупна животиња: мужјак је тежак до 80, а женка до 60 килограма, али изгледа још крупније због густог белог крзна с тамним пегама које га штити од велике хладноће која влада на висовима на којима живи. Он ретко силази испод границе до које расте прашума, јер је ловац на отвореном простору: на степама, пустим лединама и хридима које се налазе на великим надморским висинама. То је невероватна дивља мачка о којој су писане приче и романи светске славе, а о чијим се биолошким својствима заправо мало зна.

За то постоји јасан разлог: изнад четири хиљаде метара висине, тамо где има мало растиња – жбуња, ретке траве, лишајева и увала с ретким шумама рододендрона, бреза и четинара, природа папкарима не пружа довољно хране, па ту живи мало животињских врста и то само у одређеним областима. А кад је плен тако распоређен и малобројан, велики месождери морају да се прилагоде и лове на великим подручјима.

Кад човек почне да мења околину или да убија грабљивице, њихов број брзо опада. То се догодило и са снежним леопардом који се, по мишљењу Светске организације за заштиту природе, сматра веома угроженом

ОД ГЛАВЕ ДО РЕПА

РЕП
Ваљкаст и дугачак готово колико и тело, помаже му да одржи равнотежу приликом скокова ■

КРЗНО
Беле боје с бројним великим кружним тамним мрљама. Стомак бео ■

ГЛАВА
Крупна с јаким задњим костима лобање које држе снажне мишиће вилица ■

НОГЕ
Кратке и јаке, са широким шапама и канџама. Способан је да скочи до 15 метара ■

ЗУБИ
Велики очњаци којима задаје смртоносан ујед, али и други зуби којима жваће су велики ■

ОМИЉЕНИ ПЛЕН

◀ **БАРАЛ** (Pseudois nayaur): тежина 25–80 kg

МАРКОР ▶ (Capra falconeri): тежина 80–110 kg

▼ **ХИМАЛАЈСКИ ТАР** (Hemitragus jemlahicus): тежина 100–130 kg

◀ **АЗИЈСКИ КОЗОРОГ** (Capra ibex sibirica): тежина 100–150 kg

▲ **ЈЕЛЕН МОШКАВАЦ** (Moschus chrysogaster): тежина 10–17 kg

▼ **ТИБЕТАНСКА КОКОШ** (Tetraogallus tibetanus): тежина 2–3 kg

ЛИЧНА КАРТА

Име
Научно: Uncia uncia
Народно: Снежни леопард
Класификација
Класа: Сисари
Ред: Месождери
Фамилија: Мачке
Величина
Дужина: 100–130 cm, плус реп од 80–100 cm
Тежина: Зависи од пола и ухрањености, 30–80 kg мужјак, 30–60 kg женка.
Распрострањеност
Средња Азија, од јужне Русије до западне Монголије, све до хималајске области и Кине.
Животно станиште
Степе, простране чистине, врлети и урвине високих планина.
Исхрана
Хималајска коза тар, јелен мошкавац, други планински папкари, птице и домаће животиње.
Размножавање
1–5 младунаца по окоту, обично 2–3. Полну зрелост стиче с 2 године.
Животни век
17–19 година у заточеништву, много краћи у дивљини.
Непријатељи
Човек (илегални лов и мењање животног станишта) ■

врстом: у читавој Азији има свега неколико хиљада примерака. А проучавати их и наћи решење за њихов опоравак у непријатељском пределу какви су Хималаји, није мали изазов.

О начину живота, исхрани, бројности и другим особинама ових дивљих мачака, научници за сада суде на основу излучевина које за собом остављају, али се спремају да ухвате неколико примерака, ставе им радио-одашиљаче и прате их преко сателитске опреме. Зна се да се снежни леопарди најрадије хране младунцима тара, што доводи до нестанка 70–90 одсто потомства хималајских коза. Ако се тако настави, ова врста коза доћи ће на руб опстанка, јер се њихов укупан број у последњих пет година смањио за 30 одсто. Нешто је мања опасност по јелена мошкавца, други омиљени плен снежног леопарда, који чини свега 20 одсто његове исхране, јер овај папкар ређе одлази на тако велике висине и ван шуме.

Кад се смањи бројност леопардовог плена, може се предвидети да ће почети да напада домаће животиње од којих зависи опстанак месног становништва. Народ Шерпа ову прелепу дивљу мачку сматра гласником богова, али ако се сувише намноже, није искључено да ће почети да их убијају да би сачували стоку. Тако се круг поново затвара и животиње доспевају на листу угрожених врста. Очигледно да ни сама природа понекад не може да се избори са својим становницима и сачува их од пропасти ■

З. М.

ГДЕ ЖИВИ

Процењује се да је укупан број снежних леопарда на планети између четири и девет хиљада примерака. Живи у једанаест азијских држава, а има их око 600–900 у зоолошким вртовима света ■

ТРГОВИНА КРЗНОМ

На пијаци у Кабулу, у Авганистану, за крзно снежног леопарда добија се више од хиљаду долара, наравно, на црном тржишту. У земљи која је међу најсиромашнијима на свету, ова сума решава тешкоће бројне породице за дуже време. То ипак није једини разлог који ловокрадице нагони да уништавају ове ретке и веома угрожене мачке.

Наиме, у Кини, Непалу, Индији и Бутану на великој цени су кости, зуби и унутрашњи органи снежног леопарда. Користе се, као и они од тигрова и других дивљих звери, као лекови у народној медицини. По веровању тамошњих народа, ови делови тела преносе снагу, поноситост и племенитост које ове животиње означавају.

У Русији, Монголији, Тацикистану и Узбекистану разлог истребљавања лежи у Европи и САД где, иако илегално, расте потражња колекционара и циркуса за крзном, пуњеним трофејним животињама или чак живим. Шта се предузима? Удружења за заштиту дивљих животиња стално позивају земље у којима живи снежни леопард да их не лове, већ да се направе програми заштите и проширења паркова у којима живе, као и да казне за недозвољен лов буду строже ■

Женка с младунцем

ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

МАЛИ ПРОНАЛАСЦИ КОЈИ СУ ПРОМЕНИЛИ СВЕТ

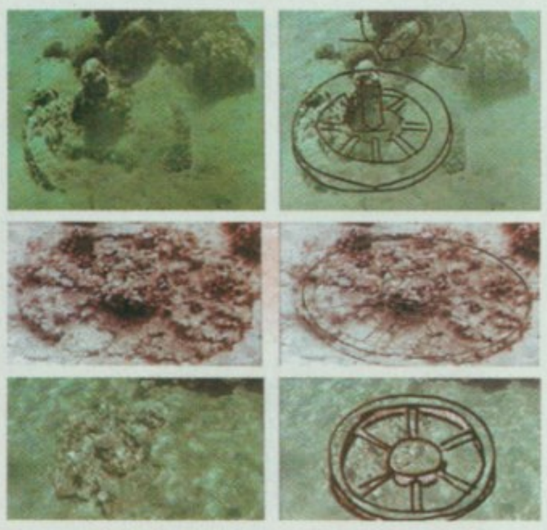

● Од **точка** је све кренуло, кажу научници. Био је то један од првих малих и, по мишљењу многих, најзначајнији проналазак који је унапредио развој човечанства. Верује се да је осмишљен још у 5. миленијуму пре наше ере и да је везан за откриће грнчарског точка, односно кола. Округли камени предмет, уз помоћ покретне или непокретне осовине за коју је био спојен, готово одмах се користио да олакша преношење терета. Докази за то су прикази кола с точковима откривени у Уру, у долини Инда, а потичу из 3. миленијума пре наше ере ■

● Један од кључних проналазака човечанства било је **бродско једро.** Можда само на први поглед не изгледа тако, али досетити се да снага ветра може да се упрегне у разапето платно и плови заиста је била права мудрост која је красила древне Египћане још 3500. године пре наше ере. Према археолошким налазиштима, прва једра направљена су у земљи фараона. Омогућила су човеку да путује морима и открива непознате крајеве и цивилизације ■

● Лезли Џој Браун, рођена 25. јула 1978. године у општој болници у Олдаму, Велика Британија, била је прво људско биће зачето изван тела мајке. **„Дете из епрувете”,** како се тада говорило, дошло је на свет захваљујући истраживачком раду стручног лекарског тима, а in vitro зачеће обавили су лекари Роберт Едвардс и Патрик Стипту. Сумње хоће ли и како ће живети, које су се јавиле још од рођења бебе тешке 2608 грама, убрзо су нестале. Лезли Браун се удала 2004. године а две године касније постала је мајка здравог дечака. Захваљујући овом изуму, многи брачни парови у свету постали су родитељи на исти начин ■

● Мала самолепљива **поштанска марка** први пут се појавила у Великој Британији 6. маја 1840. године. Названа „пени блек”, била је с ликом краљице Викторије и имала је вредност од једног пенија. Њен званични творац и заслужан за њено увођење је британски учитељ сер Роналд Хил (1795–1879). Ипак, многи тврде да идеја за настанак поштанске марке није његова. О таквом обележавању плаћања преноса пошиљке од стране пошиљаоца своје предлоге пре њега изнели су његов сународник Џејмс Чалмерс 1834. године и Словенац Ловренц Кошир, поштански службеник из Беча, 1835. године. Али, тек сер Хил је остварио своју замисао. Добивши одобрење Парламента, својим делом „Postal Reform: its Importance and Practibillity” унео је значајне измене најпре у британски а потом и светски поштански саобраћај. Маркицом на пошиљци уведено је плаћање поштанских услуга унапред ■

● Године 1951. направљен је први уређај за вештачко подстицање рада срца електричном струјом, **пејсмејкер.** Изумео га је канадски електроинжењер доктор Џон Хопс (1919–1998). Тај мали уређај, који је помоћу електрошокова стабилизовао рад срца, дуго испитиван на институту „Baunting and Bast” у Торонту, донео је напредак у развоју кардиохирургије и срчаним болесницима омогућио продужетак живота. Током деценија усавршен, пејсмејкер који може поткожно да се угради испод прсног мишића или ребарног лука, одашиље импулсе константне фреквенције и предвиђен је за привремено и трајно лечење срчане аритмије као и Адамс-Стоксових напада ■

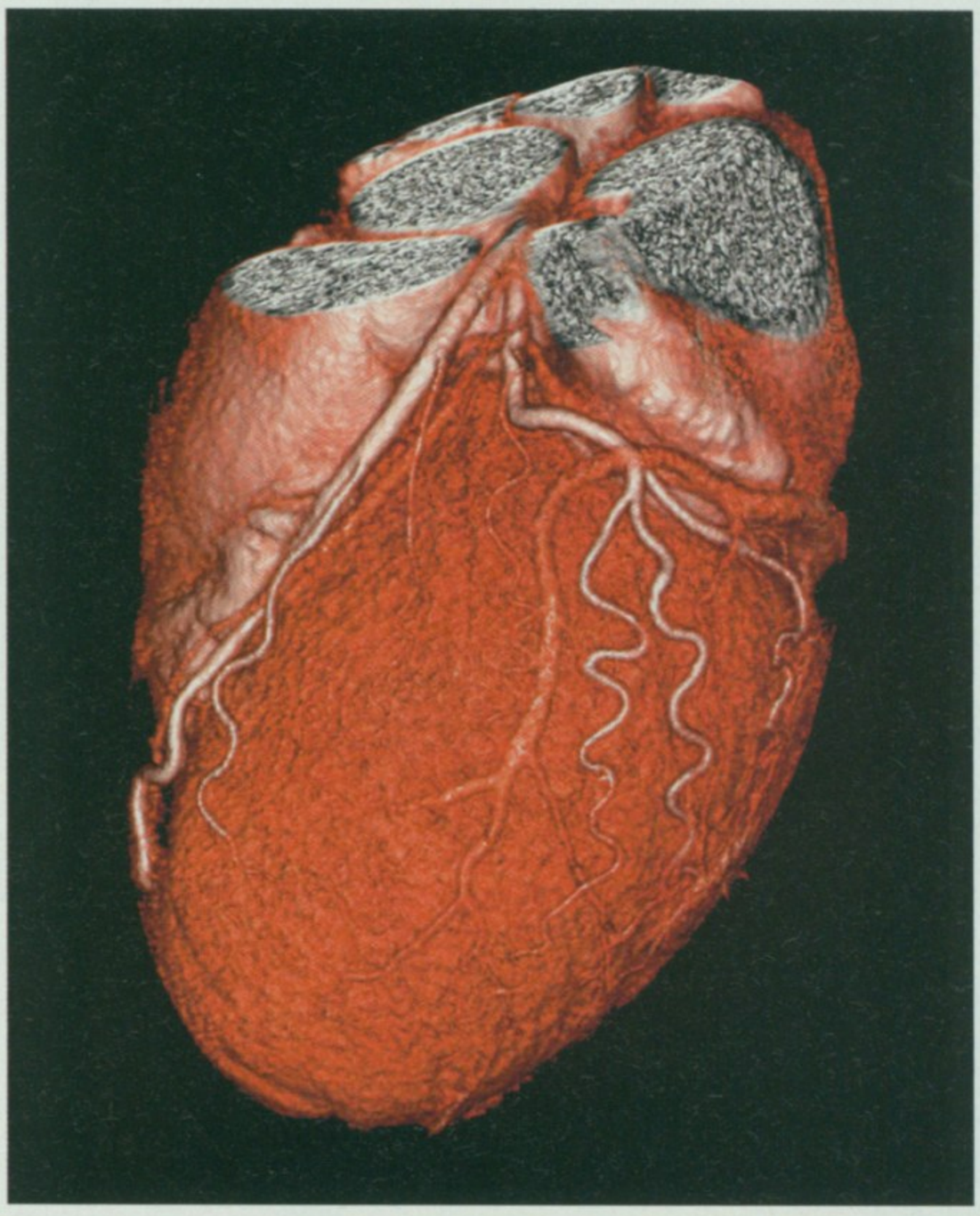

● Кад је 2. јануара 1839. године готово у свим светским гласилима објављена вест да је Француз Луј-Жак Дагер (1787–1851) направио **фотографију,** настала је права пометња. Поступак фотографисања помоћу соли сребра којим је направљена прва фотографија одмах је, по изумитељу, назван „дагеротипија". Ипак, за многе је дуго био ђаволји изум јер се веровало да људски лик, дело Бога, ниједан уређај не може да овековечи. Питали су се како је то уметник и физичар из Париза извео у камери опскури. Поступак, за оно време чудесан, поједностављено описано, изводио се овако: посебно припремљена сребрно-бакарна плочица осветљавала се у мрачној комори 20 до 30 минута, након чега се та иста плоча посебним поступком развијала да би се добио позитив који је могао да се копира. Дагеров изум користио се све до 1860. године и помоћу њега направљене су бројне фотографије ■

● Први **лични рачунар** IBMPC појавио се на тржишту 1981. године. Развили су га, радећи у тајности, стручњаци куће IBM (International Business Machines), једног од највећих произвођача дигиталне опреме тога времена. Рачунари који су се пре тога производили у овој кући, били су велики попут ормара. IBMPC био је прави превратнички изум. Био је много мањи, имао је такозвану отворену архитектуру, одштампану јасну шему рачунара, осам конектора на матичној плочи у које су могли да се прикључују разни додаци који су проширивали могућност примене, монохроматски екран, тастатуру и кућиште у коме су били Intel 8088 микропроцесор у матичној плочи, ROM и 64 KiB RAM-a, напајање рачунара, звучник, видео-картица. Оперативни систем учитавао се са дискете која је све време морала да буде у диск-драјву. Иако за данашње услове прескромно опремљен, овај рачунар имао је све техничке могућности за обављање професионалних послова. Хард диск је тек касније постао саставни део сваког личног рачунара, а сачекало се и на остале незаобилазне делове, попут меморијске картице, звучника за слушање музике, камере, скенера ■

● „Spining Janny" назив је **машине за прећу** коју је 1764. године изумео Енглез Џејмс Харгривз (1720–1778), по занимању ткач. Иако је вештина упредања влакана свиле и памука била позната још пре више од 10.000 година у Кини и Египту, Харгривзова новотарија довела је до преображаја и у текстилној индустрији. Машина коју је дуго испробавао код куће истовремено је могла да упреда већи број нити ■

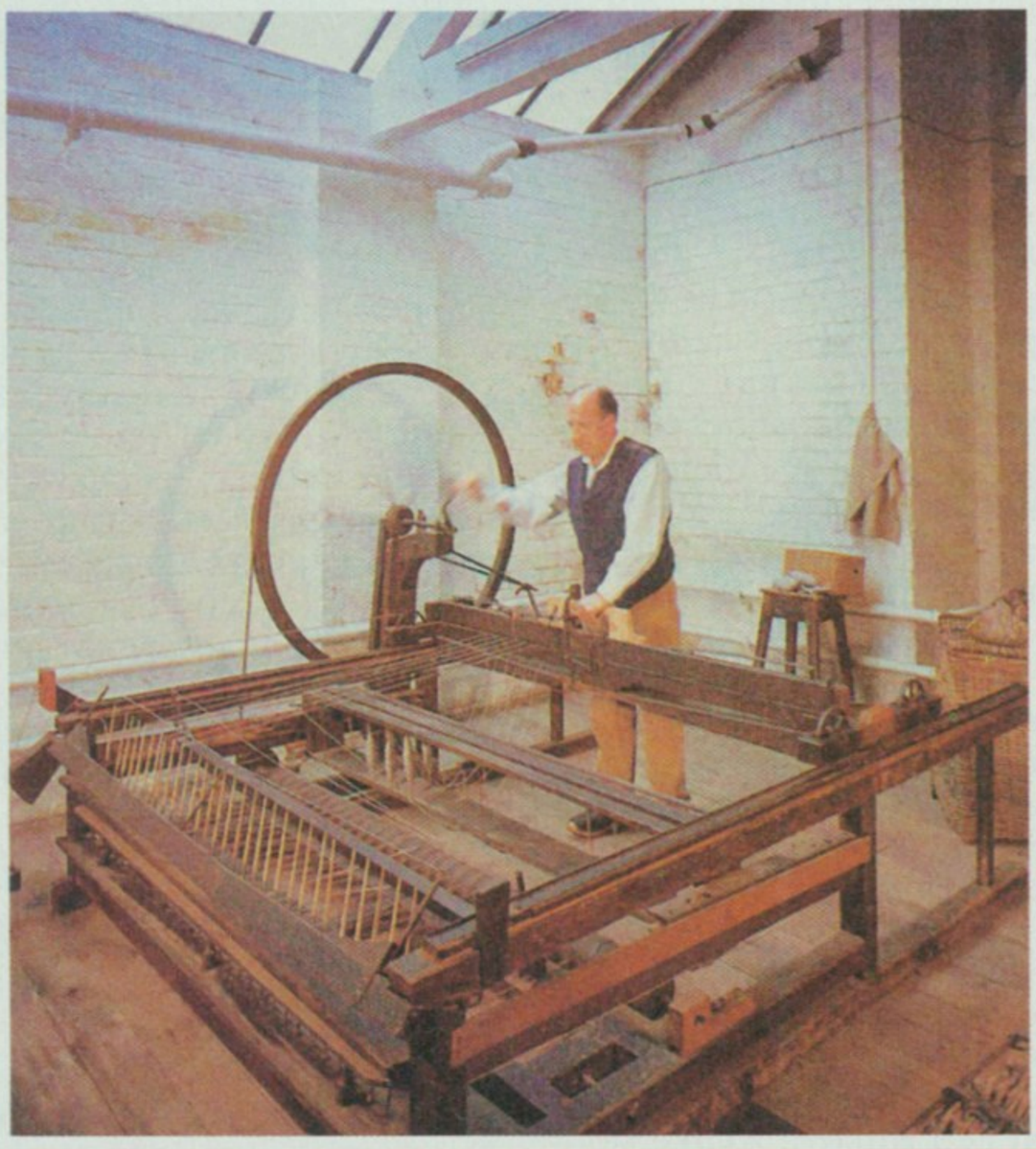

● Амерички аеронаутички инжењер Питер Хомер освојио је награду од 200.000 долара на такмичењу за **астронаутску рукавицу.** Захтеви такмичења били су да нова рукавица буде лакша за употребу и мање болна него оне које тренутно користе астронаути Насе ■

● Откривена је **беланчевина** која може да утрне језик и помаже нам да окусимо хладно. Истраживања на Универзитету Калифорније показала су да се мишеви ослањају на беланчевину TRPM8 да окусе ментол и хладно. Без ове беланчевине мишеви нису показивали никакве нервне или кожне реакције на снижену температуру ■

● Фармерке марке **„Levi's"** свима су знане. Незамењив су део одеће људи широм света, првенствено оних који воде рачуна о модном престижу и добром квалитету. Али, кад су се први пут појавиле у продаји – 20. маја 1873. године у Сан Франциску, у Сједињеним Америчким Државама – нико није ни слутио да ће постати цењена и скупа одећа, чак ни њихов творац Леви Штраус. Пореклом баварски Јеврејин, рођен као Леб Штраус (1829–1902), млади досељеник већ шездесетих година почео је да прави и продаје најтраженију робу – радне панталоне. Препоручивао их је као „Waist overalls", односно панталоне које могу да се „користе за сваку прилику". Међутим, оне су с правом тако могле да се назову тек кад се удружио с Јакобом Дејвисом, кројачем из Реноа у Невади. Дејвис је имао деним платно, чврсто памучно платно индиго боје, изаткано у две нити, од кога је правио прекриваче, а Леви паре и савршен крој за панталоне. Тако су, само ојачане металним дугмадима, настале blue jeans, како се на енглеском називају панталоне од деним платна, „левиске". Готово неподериве, прикладне за сваки посао и сваку прилику, добро су се продавале и рударима и каубојима и фармерима. Тако су код нас и добиле име фармерке. Леви Штраус постао је светски познат произвођач џинса а марка „Levi's" остала је престижна и кад су се појавили други произвођачи одеће од деним платна. Из моде не излазе већ више од 130 година ■

СВЕ ЗА ЛЕПОГ ГУШТЕРА

ЉУБАВНА

Ко ће знати на шта је све спремна девојка само да би освојила човека свог живота? Додуше, нису баш све девојке исте. Свакако да постоје оне које би учиниле готово све само да сретну праву љубав, али извесно је да сопствени живот ипак не би дале. Међутим, није тако кад је реч о морским игуанама с Галапагоса (Amblyrhynchus cristatus) које улажу толики напор тражећи свог „принца на белом коњу" да неке од умора чак падну с ногу и тако преморене – угину.

Иначе, морска игуана с Галапагоса живи искључиво на обалама овог архипелага, односно и на обали и у мору, будући да се храни морским алгама које се налазе у плићаку. Женке и мужјаци разликују се по величини и тежини. Одрасли мужјак просечно је дугачак 1,3 метра, а женка тек нешто више од пола метра.

Чарлс Дарвин је описао као одвратну и трапаву животињу

Приликом посете Галапагосу Чарлс Дарвин (1809–1881), творац теорије о еволуцији, уочио је и игуане:

„На црном стењу од лаве и на плажама појављују се велики и крајње одвратни и трапави гуштери. Црни као што је црно стење порозних стена по којима се веру. Они су се претворили у место на коме живе..."

Донедавно се мислило да потрага за мужјаком с којим ће женка да се пари не захтева толико снаге. Управо тај део живота женке морске игуане с Галапагоса желео је да истражи Марин Витусек, професор на одсеку за екологију и биологију на Универзитету у Принстону (САД). Био је уверен да је женка игуане свесна да мора да нађе најбољег мужјака у околини како би „ставила шапу" на добар „генетски материјал" и тако добила савршен пород. Без обзира на то колико је то напорно, женка морске игуане тражиће баш таквог мужјака за своје наследнике.

Да би показали колико је парење с одређеним мужјаком важно за женку морске игуане, иначе заштићену врсту у Еквадору, научници су на

ДИЈЕТА

Трчећи за мужјацима у време парења, женке морске игуане с Галапагоса некада се толико уморе да напослетку – угину

Галапагосу посматрали тридесет четири женке. Разуме се, ставили су на њих и одговарајуће чипове како би слали податке о њиховом физичком стању: пулсу, температури, тежини, потрошњи калорија и слично. Исход је био запањујући: мерено калоријама, женке које очекују парење за један дан потроше најмање три четвртине своје укупне снаге. То, нажалост, често доводи и до смртоносног исхода – женке бивају толико исцрпљене потрагом да или угину или, пак, снесу веома ситна јаја. Тако се сазнало да су појединe узалуд тражиле снажног и лепог мужјака.

Упоређујући добијене податке током сезоне парења, показало се да су женке морске игуане које су боравиле на местима где има највише (најлепших) мужјака, највише губиле на тежини. Због тога нису успеле да на свет донесу младунце или су им јаја била сувише мала. Дакле, све је то превелики труд који једноставно одлази у ветар? Еволуција ће показати како ће се завршити очајничка љубавна потрага женки морске игуане с Галапагоса. У међувремену, можда ће и научници доћи до неких драгоцених података и тако заљубљеним женкама олакшати напорно удварање ■

М. О.

ЗА ЧИТАЊЕ

Пичер, поверљиви службеник у канцеларији брокера Харвија Максвела, допустио је да израз благог занимања и изненађења преплави његов обично безизражајни лик када је његов послодавац брзо ушао у компанију у девет и тридесет са својом младом стенографкињом. Уз жустро „Добро јутро, Пичеру", Максвел је појурио према свом столу као да намерава да га прескочи, а онда је

О. ХЕНРИ

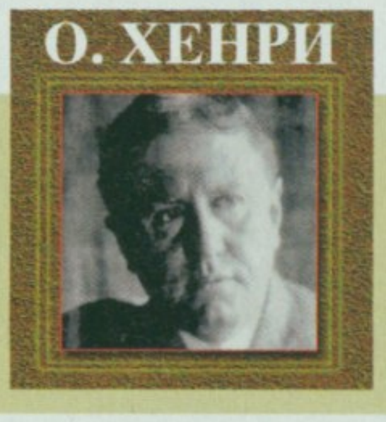

заронио у велику хрпу писама и телеграма који су га чекали.

Млада дама била је Максвелова стенографкиња годину дана. Била је лепа на потпуно нестенографски начин. Занемаривала је сјај привлачног помпадура. Није носила ланчиће, наруквице ни медаљоне. Није изгледала као особа која би прихватила позив на ручак. Хаљина јој је била сива и једноставна, али пристајала је њеној фигури, уверљиво и дискретно. У њеном привлачном црном турбану било је златно-зелено крило макаоа. Јутрос је зрачила нежно и стидљиво. Очи су јој биле снено сјајне, образи прави бресквин цвет, израз срећан, обојен присећањем.

Пичер, још благо радознао, јутрос је приметио разлику у њеном понашању. Уместо да оде право у суседну собу, где је био њен сто, она је оклевала помало неодлучна у првој канцеларији. Једном је прошла поред Максвеловог стола, довољно близу да би приметио њено присуство.

Вилијам Сидни Портер (1862–1910), како гласи право име америчког писца О. Хенрија, био је рођени приповедач. Написао је неколико стотина прича. Ниједан други писац није успео да ухвати магију Њујорка, који је називао „Багдадом на подземној железници", као он. Његове приче актуелне су и данас, после једног века, јер је у њих унео хуманост која повезује генерације. Американци му приписују заслугу да је дефинисао кратку причу као књижевну врсту. Налазио је приче свуда – у делићу разговора који би чуо у ресторану, у лицу које би угледао на улици, ступајући свуда у ненаметљив разговор с људима. Приче су му пуне занимљивих и изненађујућих обрта, а омиљени ликови „мали људи" – бескућници, таксисти, сиромашне продавачице, келнерице, преваранти... о којима пише са симпатијом, разумевањем и уважавањем ■

РОМАНСА ЗАУЗЕТОГ БРОКЕРА

И УЖИВАЊЕ

Машина која је седела за тим столом више није био човек, био је то заузети њујоршки брокер кога покрећу точкићи који зује и опруге које се одмотавају.

– Па, шта је било? Шта? – питао је Максвел оштро. Отворена пошта лежала је као уздигнути нанос снега на његовом претрпаном столу. Оштар сиви поглед, хладан и груб, блеснуо је на њу упола нестрпљиво.

– Ништа – одговорила је стенографкиња удаљавајући се са смешком.

– Господине Пичер – рекла је поверљивом службенику – да ли је господин Максвел јуче ишта рекао о запошљавању друге стенографкиње?

– Јесте – одговорио је Пичер. – Рекао ми је да нађем другу. Обавестио сам агенцију јуче по подне да јутрос неколико пошаљу на пробу. Сада је 9.45 часова, а није се појавио ниједан шарени шешир или жвакаћа гума од ананаса.

– Онда ћу ја да радим као и обично – рекла је млада дама – док неко не дође на моје место.

И она одмах пође до свог стола и окачи црни турбан са златно-зеленим крилом макаоа на уобичајено место.

Онај ко није видео призор заузетог брокера с Менхетна за време навале посла ускраћен је за звање антропологије. Песник пева о „испуњеном часу славног живота". Брокеров час није само испуњен, већ се и минути и секунде држе за све везице и паковања и предњих и задњих платформи.

А овај дан био је за Харвија Максвела пун посла. Берзовни телеграф почео је, тресући се, грчевито да избацује намотаје траке, телефон на столу имао је хронични напад звоњења. Људи су почели да се гурају у канцеларију, да га дозивају преко ограде степеништа, весело, оштро, злобно, узбуђено. Курири су утрчавали и истрчавали с порукама и телеграмима. Службеници у канцеларији скакали су наоколо као морнари за време олује. Чак се и Пичерово лице опустило у нешто што је личило на оживљење.

На берзи су се дешавали урагани и лавине и глечери и вулкани, а те природне непогоде збивале су се у малом и у брокерским канцеларијама. Максвел је подупро столицу о зид и завршавао послове као играч који игра на врховима прстију. Скакао је од телеграфа до телефона, од стола до врата извежбаном окретношћу харлекина.

Усред овог растућег и важног стреса брокер је изненада постао свестан високо увијених реса златне косе испод климајућег балдахина с баршунастим и нојевим крајевима, мантила од имитације фокиног крзна и ниске перли крупних попут ораха хикорија, која је сребрним срцем завршавала близу пода. У вези с овом опремом стајала је самоуверена млада дама; и Пичер је био ту да је протумачи.

– Госпођица из Стенографске агенције дошла је да види за посао – рекао је Пичер.

Максвел се напола окренуо, руку пуних хартија и телеграфске траке.

– Који посао? – питао је намрштено.

– Посао стенографкиње – рекао је Пичер. – Рекли сте ми јуче да их назовем да пошаљу једну јутрос.

– Ви сте ван себе, Пичеру – казао је Максвел. – Зашто бих вам дао такво упутство? Госпођица Лесли је савршено задовољила за ову годину дана откад је овде. Место је њено док год она одлучи да га задржи. Овде нема отвореног места, госпођо. Откажите то тражење код агенције, Пичеру, и не доводите више ниједну овде.

Сребрно срце напустило је канцеларију њишући се и ударајући независно по канцеларијском намештају док је уврежено одлазило. Пичер је уграбио тренутак да примети да „стари" сваки божји дан изгледа све више одсутан духом и заборавн.

Ужурбаност и пословни темпо постајали су све жешћи и бржи. На поду су сакупили пола туцета деоница у којима су Максвелови клијенти били озбиљни инвеститори. Упутства о куповини и продаји долазила су и одлазила хитро као лет ластавица. Неки од његових сопствених фондова били су у опасности, и човек је радио као нека прецизна и јака машина велике брзине – напрегнута до пуног оптерећења, која иде пуном брзином, тачна, која никад не оклева, с правом речју и одлуком и делом спремним и тачним као рад часовника. Акције и обвезнице, зајмови и хипотеке, провизије и хартије од вредности – ту је био свет финансија и у њему није било места за човеков свет или свет природе.

Кад се приближило време за ручак, дошло је до благог стишавања метежа.

Максвел је стајао поред свог стола с рукама пуним телеграма и белешки, с наливпером иза десног уха и косом која је падала преко чела у неуредним праменовима. Прозор му је био отворен, јер је вољена настојница Пролеће укључила мало топлине кроз земљине решетке за грејање које су се будиле.

А кроз прозор је долутао, можда изгубљени, мирис – нежан, пријатан мирис јоргована који је на тренутак приковао брокера на месту. Јер, овај мирис припадао је госпођици Лесли, био је то њен мирис, само њен.

Мирис ју је живо, готово опипљиво, донео пред њега. Свет финансија изненада се смањио на мрвицу. А она је била у суседној соби – на двадесет корака од њега.

– Тако ми Бога, урадићу то сада – рече Максвел, напола гласно. – Сад ћу да је питам. Питам се зашто то одавно нисам учинио.

Појурио је у другу канцеларију са журбом коју се слабо трудио да прикрије. Полетео је према столу стенографкиње.

Погледала га је с осмехом. Нежно руменило прекрило је њене образе, а очи су јој биле љубазне и искрене. Максвел је наслонио лакат на њен сто. Још је обема рукама држао папире који су лепршали, а перо му је било изнад уха.

– Госпођице Лесли – почео је ужурбано – имам само тренутак. Желим да кажем нешто у том тренутку. Хоћете ли да будете моја жена? Нисам имао времена да вам се удварам на уобичајен начин, али заиста вас волим. Говорите брзо, молим вас, они тамо истераше црева „Јунион Пацифику".

– Ох, о чему то причате? – узвикнула је млада дама. Устала је и погледала га исколачених очију.

– Зар не схватате? – рече Максвел нервозно. – Желим да се удате за мене. Волим вас, госпођице Лесли. Хтео сам да вам кажем, и уграбио сам тренутак када су се ствари мало стишале. Сада ме зову телефоном. Реците им да сачекају тренутак, Пичеру. Хоћете ли, госпођице Лесли?

Стенографкиња се врло чудно понашала. Прво је преплавило чуђење, а онда су сузе потекле из њених очију; затим је кроз њих засјао осмех среће и једна рука нежно се обавила око брокеровог врата.

– Сада знам – рекла је нежно. – Овај стари посао ти је за ово време истиснуо све остало из главе. Прво сам се уплашила. Зар се не сећаш, Харви? Венчали смо се синоћ у осам сати у Малој цркви иза угла ■

Превела ***Весна Ухрин***
Илустровао
Бранислав Мојсиловић

Stark

„SOKO ŠTARKOV"
NOVI
UKUS
IGRE

VIP – KOCKICE KOJE INSPIRIŠU

Na tržište je stigao jedan **V**rlo **I**nteresantan **P**roizvod. **V**eseo **I P**rovokativan – VIP.
Idealna poslastica da te inspiriše i pokrene.
Otvoriš i pojedeš, u jednom dahu – na svoj način. Uključi maštu i postani

Vešt
I
Primećen,

tako se postaje

Veoma
Interesantna
Persona.

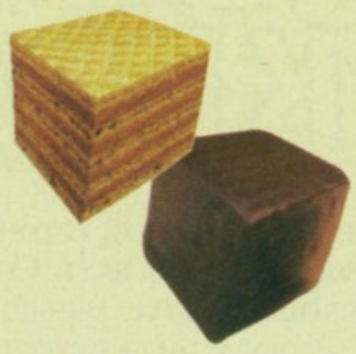

VIP nije samo novi ukus hrskavih vafel listića i neodoljivo raskošne kakao kreme, to je i novi ukus igre, koji osetiš na sajtu novog brenda – **www.vipstark.co.yu.** Uz potpuni doživljaj, dok se topi u ustima, od nežnog prefinjenog ukusa kakaa do punog ukusa čokolade, zavrti kockice i postani
Važan **I P**oletan član nove virtualne porodice igrača.
Druži se, komentariši i ne ljuti se, čoveče, ako ne pobediš odmah.

Važno je **I**mati **P**etlju da se upustiš u igru, a onda je i pobeda na domak ruke.
Ukucaj svoje korisničko ime – ne budi anonimus i pobedi kompjuter ili saigrače.
Tako se postaje
Veliki **I P**oseban.

СЛИКЕ СА 40 МЕТАРА ПОД ВОДОМ

Olympus Digital Camera µ760

Они који су на време набавили нову дигиталну камеру куће „Olympus", Digital Camera µ760, на снимцима с летовања на мору овековечиће све занимљиве и важне догађаје како на копну тако и под водом.
Стручњаци овог познатог произвођача фотографских уређаја „упаковали" су осетљиву технологију и Hyper Crystal LCD у водоотпорни и на ударце издржљив оклоп израђен од поликарбоната и тако омогућили да се с камером µ760 зарони у воду и на дубину до 40 метара и направе изузетно добри снимци.
Сама ознака µ наговештава да је у питању уређај чије слике имају милионски број пиксела, тачније 7,1 милиона пиксела. Уз ову особину камера има и 3 пута оптички зум, фокално сочиво, двоструки подешивач слике – механички и ISO – што отклања непотребно замућивање, а BrightCapture технологија омогућава савршен учинак и при слабој светлости.
Цена ове мале дигиталне камере износи око **250 евра.**
Како се користи µ760, какве снимке и записе прави, открива адреса: **www. olympus.com**

ВАНЗЕМАЉЦИ, ЧЕКАМО ВАС!

Alien UFO Detector

Из постројења јапанског предузећа „Rakuten" недавно је изашло на милионе необичних малих дигиталних уређаја. Имају облик летећег тањира и намену да открију. Зато су и названи Alien UFO Detector.
Величине су привеска за кључеве и, наводно, без имало грешке могу да примете присуство било каквог непознатог летећег тела у Земљиној орбити. „Осете" ли ванземаљце у близини, уређајчићи почињу да светле и пиште најављујући незване госте.
Тешко је закључити да ли због цене од **27 евра,** занимљивог изгледа или због веровања да би Земљу заиста могли да посете непознати становници васионе, тек Alien UFO Detector добро се продаје.
Без обзира на то да ли неко верује у постојање ванземаљаца, уређај за њихово откривање приказан је на адреси: **http://item.rakuten.co.jp/sastore/utst/**

КАО ИЗ МАШТЕ

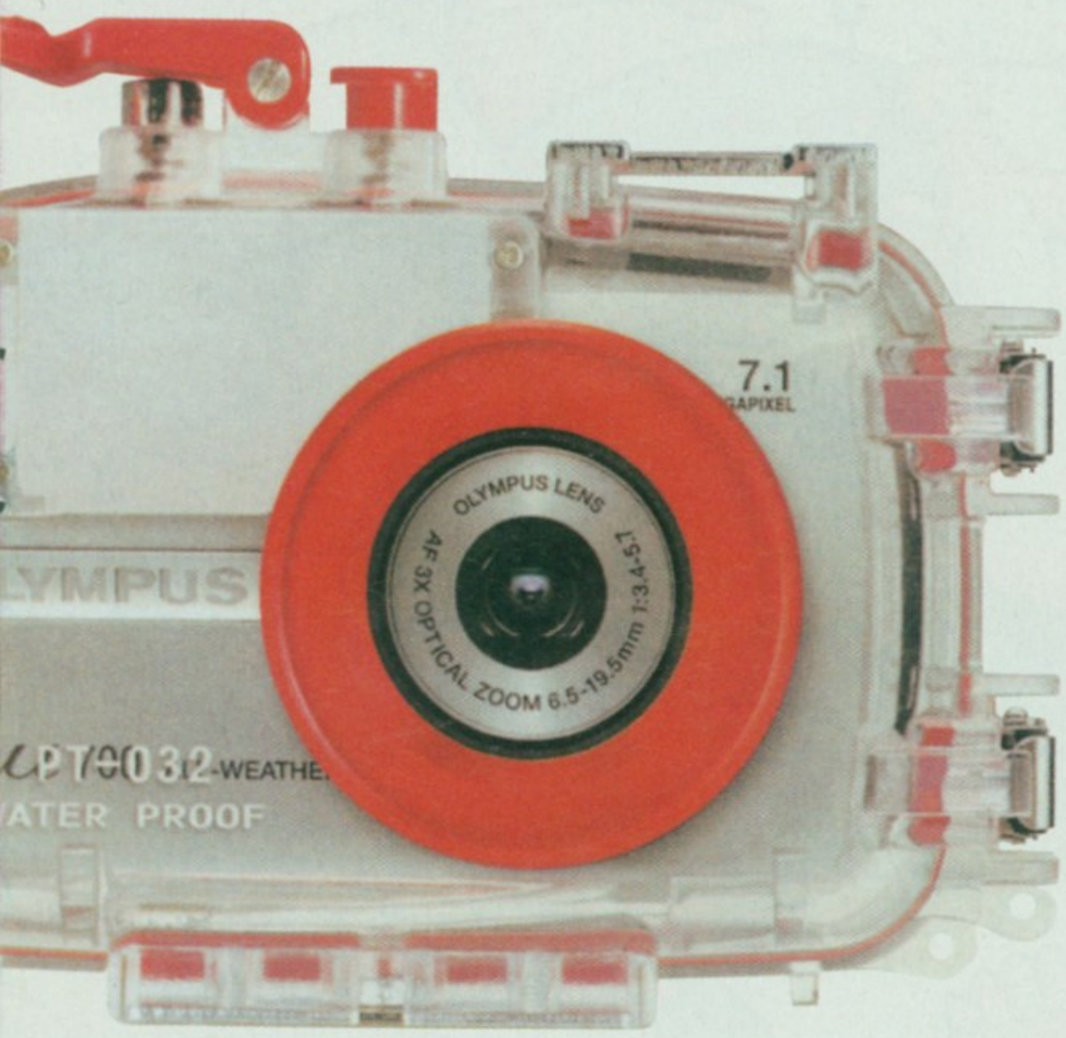

БИРАЈ МРЕЖУ!

voicEye-P USB DECT

Наоко обичан бежични телефон, voicEye-P USB DECT куће „Pearl" решава многе невоље око успостављања везе. Постављен на базу voicEye истовремено је укључен у уобичајену телефонску мрежу, а преко USB прикључка на рачунар и Интернет мрежу. Та новина омогућава да се једним бежичним телефоном истовремено разговара и четује с неким на Интернету или да се, једноставним притиском на дугме, одмах промени и успостави погоднија мрежа. Тако се за месне разговоре користи уобичајени телефонски саобраћај, а за међународне јефтинији Интернет. Овај бежични телефон има још погодности. Рецимо, има именик за 500 телефонских бројева и способност да препозна и различитом звоњавом обележи позиве. Продаје се по цени од око **60 евра.** Адреса: **www.pearl.com** открива више о осталим одликама уређаја voicEye-P USB DECT ■

МОЈ ДИГИТАЛНИ ЛЕЖАЈ

Wave Chaise

Да је висока технологија нашла примену и у изради намештаја, доказ је и необичан лежај назван Wave Chaise. Осмислила га је Роберта Раме из Бразила. Намењен је првенствено младима, али и онима који воле да им је све при руци, да из кревета гледају телевизију, читају, слушају музику, раде на рачунару. А Wave Chaise све то омогућава. У лежај је уграђен и телевизијски апарат, DVD, музички плејер, полица за књиге, преграде за дискете, писаћи сто с рачунаром. Wave Chaise заузима мало простора, израђује се у разним бојама, па може да се уклопи уз сваки намештај. Али, још није у продаји и цена му је засад непозната.
Ипак, доступан је на адреси: **www.designboom.com**

С. Делибашић

OSVEŽI SE I POBEDI!

Serviraj bolje!

Ako želiš da pobediš, da budeš brži, jači, bolji... uzmi Aqua Viva Junior. Dva SUUUPER ukusa - šumsko voće i jabuka uz pravu meru vitamina i minerala pomoćiće ti da uvek budeš bolji od drugih.

Uz AQUA VIVA JUNIOR ti uvek MOŽEŠ VIŠE!

aqua viva JUNIOR

+Mg

+Ca

OBOGAĆENO MINERALIMA

NOVO

108314

НЕОПХОДНА ОБУКА ИЗ ПРВЕ ПОМОЋИ

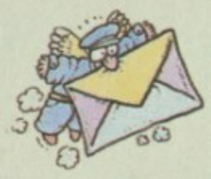

У броју 2893 који је изашао 20. јула ове године, прочитала сам податак да је у Сједињеним Америчким Државама од 1974. године спасено 100.000 људи од гушења примјеном Хајмлиховог захвата. Молим те, опиши како се примјењује овај захват јер свакоме од нас може спасити живот.

Твоја вјерна читатељка

МИЛИЦА ЋЕТКОВИЋ
из Подгорице

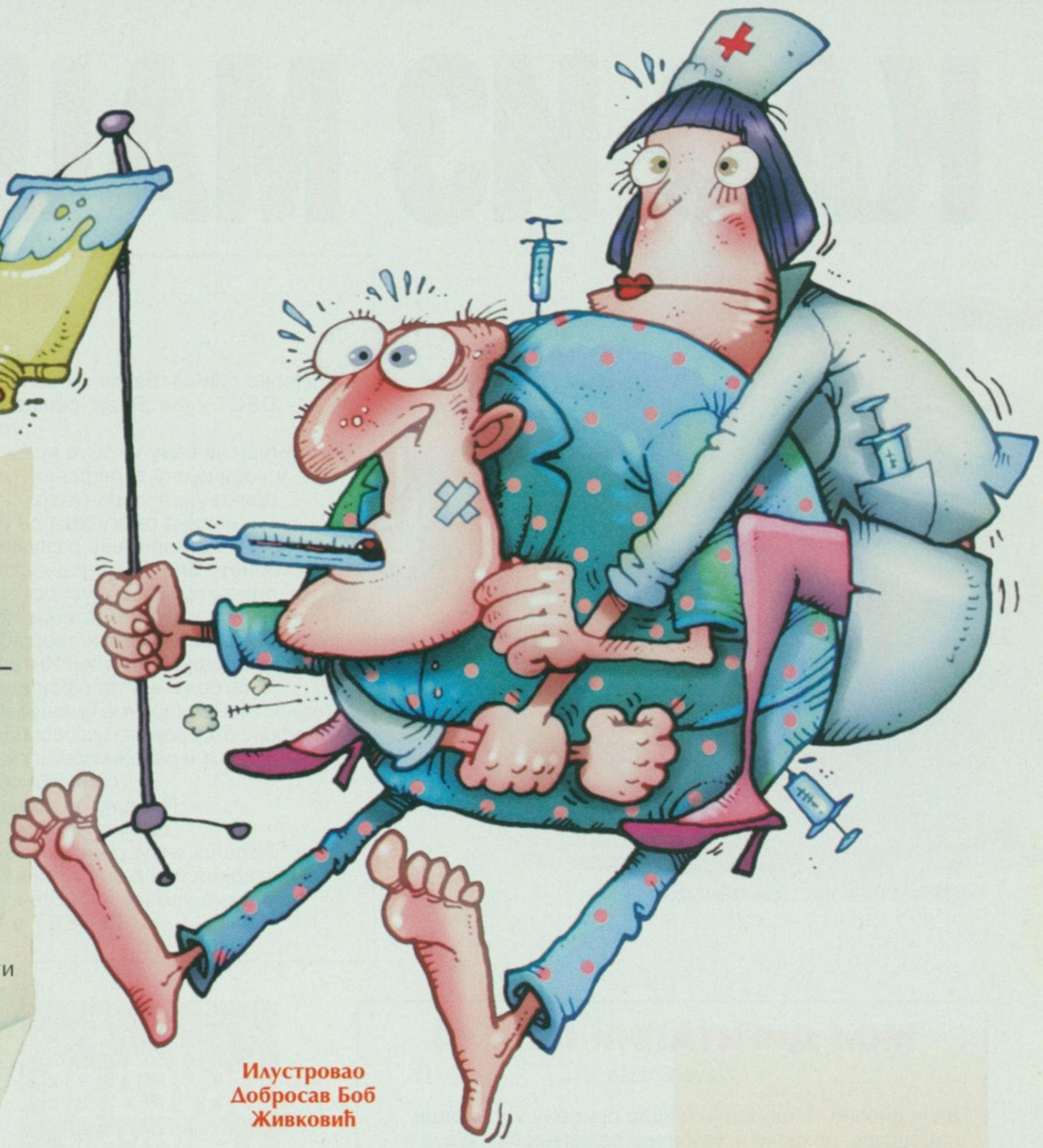

Илустровао Добросав Боб Живковић

Хајмлихов захват којим су спасени бројни људски животи, поменут међу кратким вестима у рубрици „Преживљавање у бројкама", техника је спасавања која се примењује кад дође до гушења изазваног храном или страним телом које застане у грлу или душнику спречавајући проток ваздуха. Код одраслих кривац за гушење најчешће је комадић хране, док код мале деце то могу да буду и разни ситни предмети које стављају у уста. Пошто се приликом гушења прекида и доток кисеоника у мозак, потребно је одмах пружити прву помоћ. Али, да би се то учинило, неопходна је обука из прве помоћи.

Зато ћемо да наведемо само основе Хајмлиховог захвата које се морају увежбати на некој од званичних обука.

Прво треба препознати знаке гушења. Један од основних су несвесно склопљене руке дављеника око врата, а затим отежано или гласно дисање, немогућност дављеника да говори и да се искашље, плавичаста боја усана, коже и ноктију, потом губљење свести. Док служба хитне помоћи не стигне, спасилац треба да стане иза особе која се гуши, обухвати је рукама око струка и благо нагне напред. Једну руку спасилац треба да стегне у песницу и прислони мало изнад пупка особе која се дави, а потом другом руком обухвати песницу и брзим покретом нагоре снажно притисне његов стомак, као да жели да га подигне. Тај поступак треба понављати све док се заглављени предмет не избаци.

Хајмлихов поступак може да изведе и сама особа која се дави. Све се обавља на исти начин само се као ослонац за савијање користи наслон столице.

За ослобађање дисајних путева код трудница примењују се нешто другачији захвати. Руке се поставе на почетку грудне кости, изнад састава најнижих ребара, и груди се притискају брзим трзајима.

Пружање прве помоћи особи која је услед гушења изгубила свест захтева већу стручност. Ипак, унесрећеног треба положити на леђа, покушати из уста извадити заглављени залогај или предмет и применити оживљавање масажом срца.

Код сасвим мале деце, до годину дана, ослобађање дисајних путева врши се на тај начин што спасилац у седећем положају држи дете у крилу, али лицем надоле, на својој подлактици и благо га кореном шаке неколико пута удари по средини леђа. Удружено дејство силе теже и удараца требало би да избаци заглављени предмет из бебиног грла. Може да се примени и друга техника приликом које се лице бебе држи на подлактици окренуто горе, а грудна кост се притиска кратко и снажно с два прста ■

ДОПИСУЈТЕ СЕ, ЉУДИ!

Зовем се Марија и имам четрнаест година. Волела бих да се дописујем с вршњацима из Србије, али и из света. Слушам рокенрол и то онај стари: обожавам Џенис Џоплин и Боба Марлија. Волим да читам, нарочито поезију, а помало и сама пишем. Моји омиљени песници су Алан Гинзберг и Карл Сандберг. Радо ћу одговорити свима на писмо. Моја адреса је:
Марија Божић
Доњи крај
14226 Јабучје
Србија

КОПЉЕ НА ЗРНУ КУКУРУЗА

Поштована редакцијо,
Молим вас да прочитате чланак „Сељаци" у вашем и нашем претпоследњем броју „Забавника". Ту се помињу стари Римљани и гајење кукуруза. Цитирам:
„У старом Риму, као и у Грчкој, виша класа на сељаке је гледала с презиром, али то не значи да се земља и ратарство нису ценили. Напротив! Плиније пише да су се чувене војсковође после рата с поносом враћале земљорадњи, а да је 'земља ликовала под плугом крунисаним ловорикама'. И надимци великих људи потицали су од имена везаних за пољске радове. Рецимо, Пилумнус од pilum – справа за крушење кукуруза, Пизо од piso – справа за млевење кукуруза."
Ваш лист читају углавном деца (ја сам одрасло дете) и из њега уче. Ваш новинар мора да зна да је кукуруз донесен у Европу из Америке после Колумбовог открића, значи најмање 1000 година после старих Римљана, то је велика грешка.
Морате, сем стила писања, проверавати и тачност онога што је написано у чланку.
Хвала,
НЕБОЈША ПЕЈОВИЋ

Поштована редакцијо,
уз већ познат вам увод (ваш стари читалац, почео да учим читање уз „Забавник", сада имам 37 год... бла-бла...), јављам вам се поводом грешке у задњем броју, а поводом текста о сељацима. Пошто сам асистент на Пољопривредном факултету у Земуну, Одсек за ратарство, није ми промакла омашка ваше сараднице (вероватно у превођењу), да су стари Римљани користили млин за млевење пасуља и неку алатку за кукуруз, што је апсолутно немогуће јер су обе врсте пренете у Европу тек после проналаска Америке! У тексту се такође помиње име Фабије као спона са пасуљем, а у ствари је faba латински боб, па је то можда објашњење за алатку, тј. млин за боб.
Срдачан поздрав,
мр АЛЕКСАНДАР СИМИЋ
Пољопривредни факултет
Немањина 6
11080 Земун

Поштовани „Забавниче",
Приметио сам неколико грешака у тексту „Сељаци" објављеном у броју 2899, па бих желео да укажем на неке од њих. Као прво, у научној археолошкој литератури се чињеницом сматра да је кукуруз (*Zea mays*) потекао из Америке (највероватније Централне Америке) где је доместикован око 5000 година пре н. е. Дакле, неколико хиљада година касније него што је то случај с другим биљним врстама. Најстарији остаци ове припитомљене врсте кукуруза (*Zea mays* за разлику од дивље врсте *Zea mexicana*) пронађени су у Мексику и стари су око 5050 година пре н. е. У сваком случају, апсолутно је неосновано тврдити да су у старом Риму познавали и користили ову биљну културу (како се у поменутом тексту имплицира), јер је она донета у Европу тек много, много касније, након касног 15. и раног 16. века. Даље, у тексту се, између осталог, наводи да латинска реч *pilum* значи „справа за крушење кукуруза"! Врло је лако открити да је у питању велика заблуда – погледајте у било који речник латинског језика и видећете да pilum, i, n. значи копље. Иначе, на локалитетима римског периода широм Старог света нису нађени никакви трагови кукуруза. Дакле, Римљани га свакако нису конзумирали. Затим, у тексту пише да су прва села настала тек у 10. веку у Европи што је такође нетачно. Ако занемаримо насеобине пољопривредног карактера познате још из праисторије на којима су евидентни трагови људског становања, као и гајења биљака и животиња, и даље остаје чињеница да су у малопре поменутом добу доминације Рима постојали такозвани *vicus* (лат. vicus, i, m. – село) и *pagus* (лат. pagus, i, *m*. – жупа, село) различити од градова, који су наравно постојали како тада, тако и много пре тога. У тексту има још неких грешака и неоснованих генерализација, док је употреба термина непрецизна. Ипак, овде ћу завршити критику јер разумем да текст ипак није научни. Без обзира на то, не треба говорити бесмислице и давати лажну слику света неупућенима, с чим се, колико могу да приметим, „Забавник" углавном слаже.
С поштовањем,
ГЛИГОР ДАКОВИЋ, студент археологије са Филозофског факултета у Београду

ЛОПТОМ ПРЕКО ПОДИГНУТЕ МРЕЖЕ

Молим те да ми одговориш како је настала одбојка. Зовем се Јелена, идем у пети разред и тренирам одбојку у ОК „Раднички" из Београда.

ЈЕЛЕНА АЛЕКСИЋ
Београд

Игре лоптом, сличне одбојци, постојале су код многих народа још у античко доба, а данашњи облик те игре смислио је 1895. године Г. В. Морган. У настојању да и у другим зимским месецима својим ученицима сачува кондицију, повезао је неколико елемената из омиљених ђачких игара: рукомета, тениса, фудбала и кошарке. Дворану, а тиме и играче, поделио је тениском мрежом подигнутом на висину од 1,98 метара. Лопта се у прво време могла хватати, водити и бацати уз неограничен број додира. Величина игралишта и број играча били су променљиви. Тешку кошаркашку лопту убрзо је заменила она из њене унутрашњости, а нешто касније посебна лопта приближно истих димензија као данашња. Та лакша лопта омогућила је њено одбијање уместо дотадашњег вођења. Морган је своју игру назвао минтонет *(mintonette)*, али је Т. С. Холстед 1896. године предложио назив одбојка *(volleyball)* који је данас прихваћен готово у целом свету.

Године 1897. одбојка почиње да се шири, најпре по САД, а затим и осталим земљама америчког континента. Овај спорт у Европу су, 1917. године, донели амерички војници који су учествовали у ратним операцијама на тлу Француске и Италије ■

БИВША ДРАГА

Поклоник сам музике америчке рок групе „White Stripes" и веома ме занима једна ствар у вези с члановима бенда. Да ли су гитариста и бубњарка Мег и Џек Вајт брат и сестра, како су тврдили, или муж и жена?

МАРКО КОВАЧЕВИЋ
Земун

Џек и Мег Вајт нису ни брат и сестра, ни муж и жена, већ пријатељи који већ десет година заједно стварају музику. Истини за вољу, Мег је бивша Џекова жена, али им се очигледно више допадало да се у јавности представе као брат и сестра. Џек сада живи у срећном браку с бившом манекенком Карен Елзон и имају двоје деце. После развода, Мег и Џек схватили су да су у међувремену постали блиски баш као брат и сестра, те да би могли да наставе музичку сарадњу. Јер, што се музике тиче, савршено се разумеју и допуњују ■

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. ШКОЛСКА ТОРБА
Торба је појевтинила за 36 одсто ■

2. БРИСАЊЕ ЦИФРЕ
Како је abc + ab = 147, редом добијамо да је a = 1, b = 3, c = 4. Према томе, тражени бројеви су 134 и 13 ■

3. ОДГОВАРАЈУЋЕ СЛОВО
Редни бројеви првих 9 слова азбуке, распоређени као на слици, чине магични квадрат са збиром 15. Према томе, уместо знака питања је слово Ђ ■

4. ПУТНИК
Путник је пешице прешао шестину пута, то јест 5 km, а аутобусом 25 km. Пешачио је 1 сат и 15 минута, а аутобусом се возио 30 минута, што значи да је путовао укупно 1 сат и 45 минута ■

5. НАСТАВИТЕ НИЗ!
Низ наставља часовник В (збир цифара у низу је растући: 4, 6, 8, 10, 12, односно 14) ■

6. ПОЈАЧАЊЕ
Тридесет радника требало је да ради још 18 дана, што износи 30 x 18 = 540 радних дана. Пошто сада ради 36 радника, они ће радити 540 : 36 = 15 дана, те можемо закључити да ће цео посао урадити за 25 дана ■

7. ДВА ПРИЈАТЕЉА
Ако први има x динара, а други y динара, онда је: x + 2y/3 = 2400 и y + 3x/4 = 2400, односно x = 1600 и y = 1200 ■

8. УОЧИТЕ ЗАКОНИТОСТ!
Збир горња два броја три пута је мањи од доњег броја, те је ? = 24 ■

9. ПРАВЕДНА ПОДЕЛА

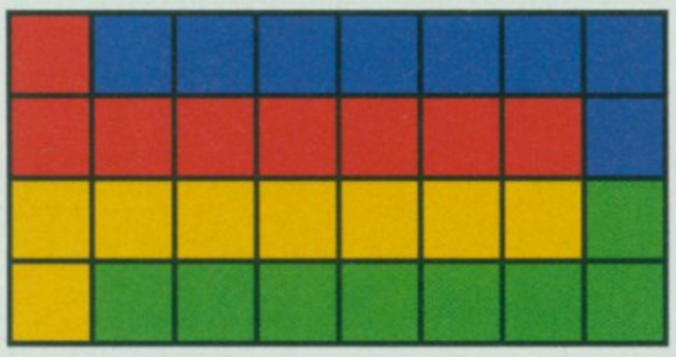

10. ОДГОНЕТНИТЕ ЗАПИС!
Дати запис можемо заменити са: 3(1000x + y) = 4(1000y + x) где је МОЈ = x и СИН = y. Тако добијамо да је y = 428x/571, а онда лако закључујемо да x мора бити 571, а тада је y = 428, па је запис облика: 3 · 571428 = 4 · 428571 ■

11. ПЛАНТАЖЕ ЈАБУКА
Ако је у растојање од места А, тада је y · 0.05 = (24 – y) · 0.03, односно y = 9 km, те је на месту које је удаљено 9 km од А, односно 15 km од места В, цена јабука иста ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМ
Егејско море ■

КРИПТОГРАМ
Литература (узима се прво слово ИМЕНА познатих књижевника чија су презимена наведена – Лав, Иво, Томас, Ернест, Радоје, Александар, Тарас, Умберто, Рабиндранат, Алекса) ■

МАЛА УКРШТЕНИЦА
Славуј, топола, анатом, н, драга, ко, Авар, Антара ■

УКРШТЕНИЦА
Холандија, Амстердам, Ра, име, ГС, арак, Скот, ритам, иде, Еко, астал ■

МОЗГАЛИЦА
9 (број различитих слова) ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА
Мир, ксенон, изборити се, ЛР, каро, лп, велико, бор, озонатор, о, К, батискаф, иу, ваши, ри, скаут, мат, шор, екипа, твист, Олиб, р, маратони, АД, читав, л, Уна, фараон, Сомбор, Нео ■

ОСМОСМЕРКА
Леопард

С. Б.

ДОПИСУЈТЕ СЕ, ЉУДИ!

Драги „Забавниче",
Шта има?
Читам вас редовно и мислим да сте СЈАЈНИ!!! Једини часопис који не објављује глупости „у овим крајевима"! Само ми малко сметају не-баш-симпатични-стрипови.... У сваком случају, волела бих да се дописујем са свима. Нек се не устручавају ни дечаци ни девојчице (бла, бла...). Обожавам Харија Потера! Наравно, прочитала сам „Harry Potter and the Deathly Hallows". Сјајна је! Волим да шаљем мејлове, цртам, пишем, лудирам се, читам... Ономе коме је битно да зна које је годиште тај с ким се дописује, јер је испод његовог ранга да „се дописује с клинцима", 94. сам!!!
Идем у 7. разред и тако то....
Најбитније што треба да знате је да сам потпуни залуђеник за Харија!
Исидора
БЕОГРАД
isidorap@sezampro.yu

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2901**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Вернер Херић
Директор Матијас Вајмер
Главни и одговорни уредник Зефирино Граси
Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД
Графички уредник Горан Војиновић
Редакција Слободанка Делибашић, Јасна Лукић, Петар Милатовић, Мирјана Огњановић, Јова Радовановић, Весна Ракић, Весна Софреновић
Техничка редакција Бранислав Вукомановић, Зорица Милошевић, Јелена Попадић, Митра Тиљев
Секретаријат Зорица Филиповић
Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" *Македонска 29, 11001 Београд, П. фах 124*
Телефони
секретаријат 330-1452; 330-1456
техничка редакција 330-1454
централа 3373-111
претплата 330-1617
Огласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку: *ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".*
Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBSRSBG
Korisnik: RS35265100000002543779
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: DRESDEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBRSBGXXX
Korisnik: RS35205002000984500033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
Булевар деспота Стефана 24/I,
Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

ABC SRBIJA

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

Насловна страна
РАФАЛ ОЛБИНСКИ

„ПРАШУМСКИ ГЛАСНИК”

ЦРТА И ПИШЕ
РОБЕРТО ТОТАРО

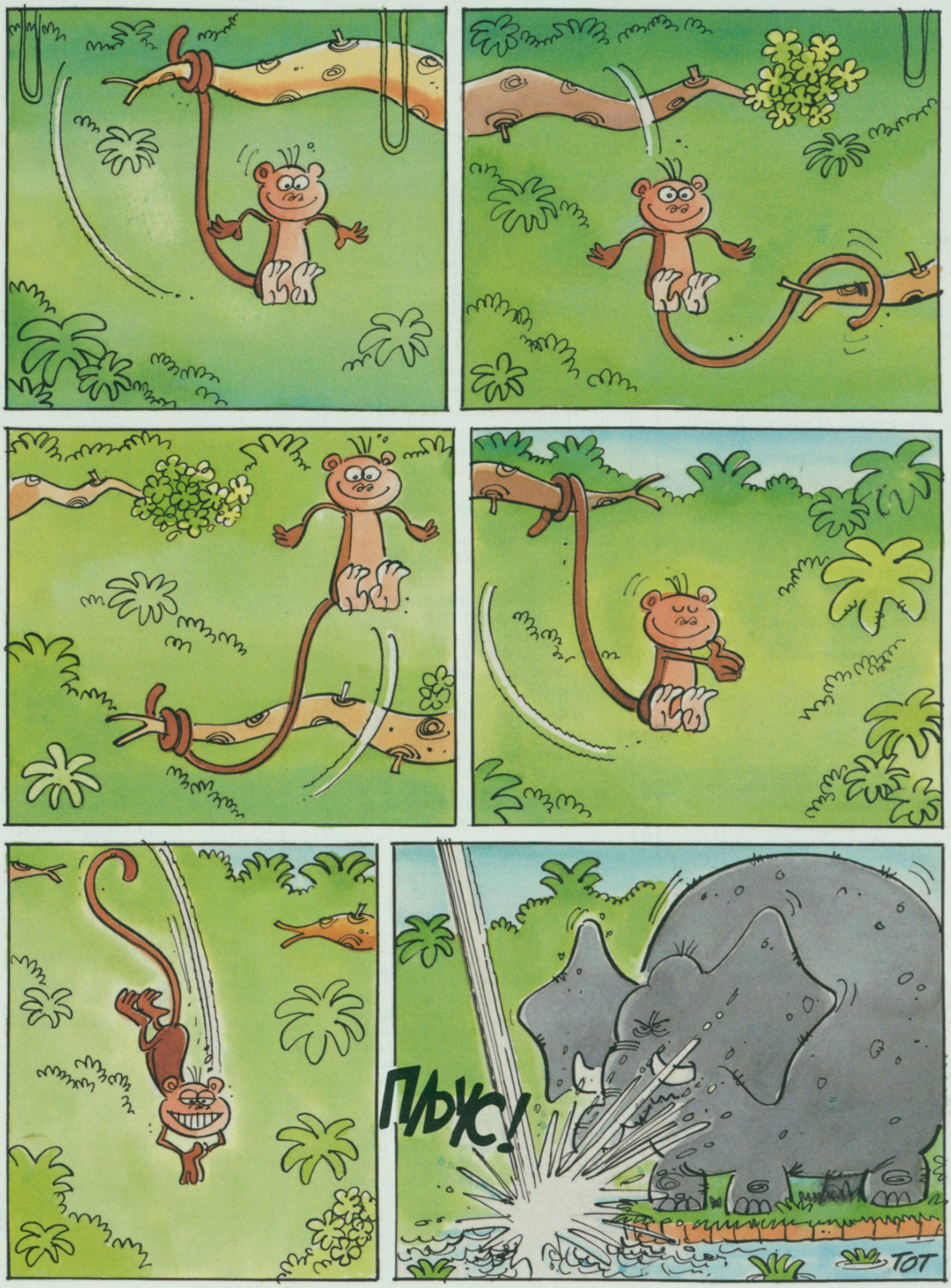

© SAF, 2007

РЕКЛИСУ О КЊИЗИ И ЧИТАЊУ

EVRO GIUNTI

Не треба читати да бисмо заборавили себе и свој свакодневни живот, него, напротив, да бисмо га свесније поново узели у чврсте руке.

Херман Хесе
писац, есејист, песник
(1877–1962)

Читати се може на много начина, и зато човек треба да има много памети да би могао добро да чита.

Гистав Флобер
француски књижевник
(1812–1880)

Пролазимо мимо многоогласних сребром укоричених књига сличних древним јеванђељима, а ко зна хоћемо ли их моћи за живота, ма и дуг био, стићи прелистати.

Десанка Максимовић
српска песникиња
(1898–1993)

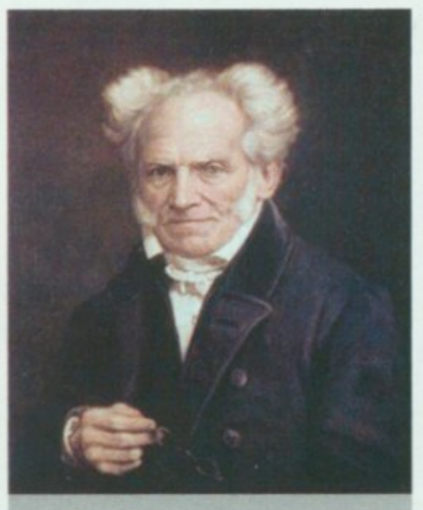

Лоше књиге су душевни отров који само заглупљује људе.

Артур Шопенхауер
немачки филозоф
(1788–1860)

Књига је вреднија од свих споменика украшених сликама, рељефом и дуборезом, јер она сама гради споменике у срцу оног ко је чита.

Египатски запис

Боље да човек никада не прочита ниједну књигу, него да чита много књига и да верује у све што је у њима написано.

Лав Толстој
руски књижевник
(1828–1910)

Рај на земљи налази се на грудима жене, на леђима коња и на страницама књига.

Арапска пословица

Књига је чаробњак. Књига је преобразила свет. У њој је памћење људског рода, она је тумач људске мисли. Свет без књиге – свет је дивљака.

Николај Морозов
руски песник, научник и револуционар
(1854–1946)

Поуздани знак добре књиге јесте тај да нам се она, што смо старији, све више свиђа.

Георг Лихтенберг
научник и сатиричар
(1742–1799)

Књига и цар имају страшну моћ. Цар умире.

Кинеска пословица

ГАРФИЛД

BY JIM DAVIS

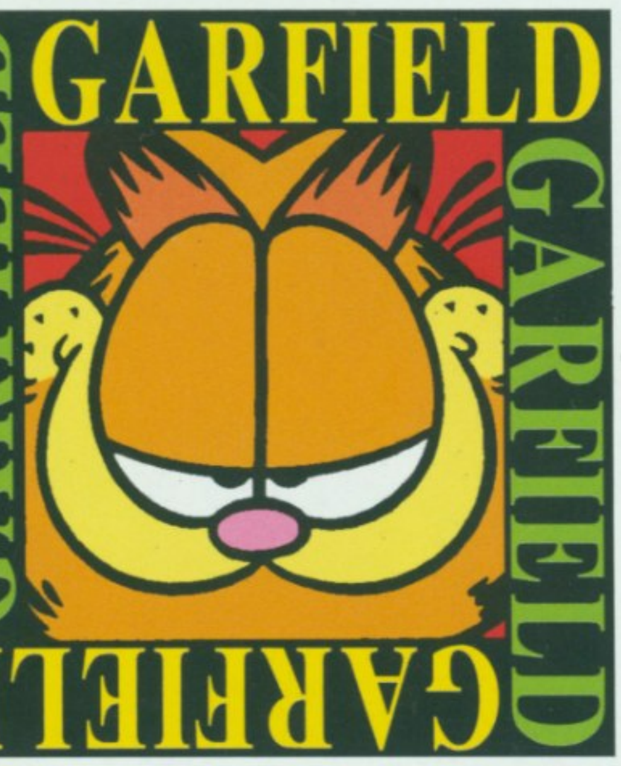

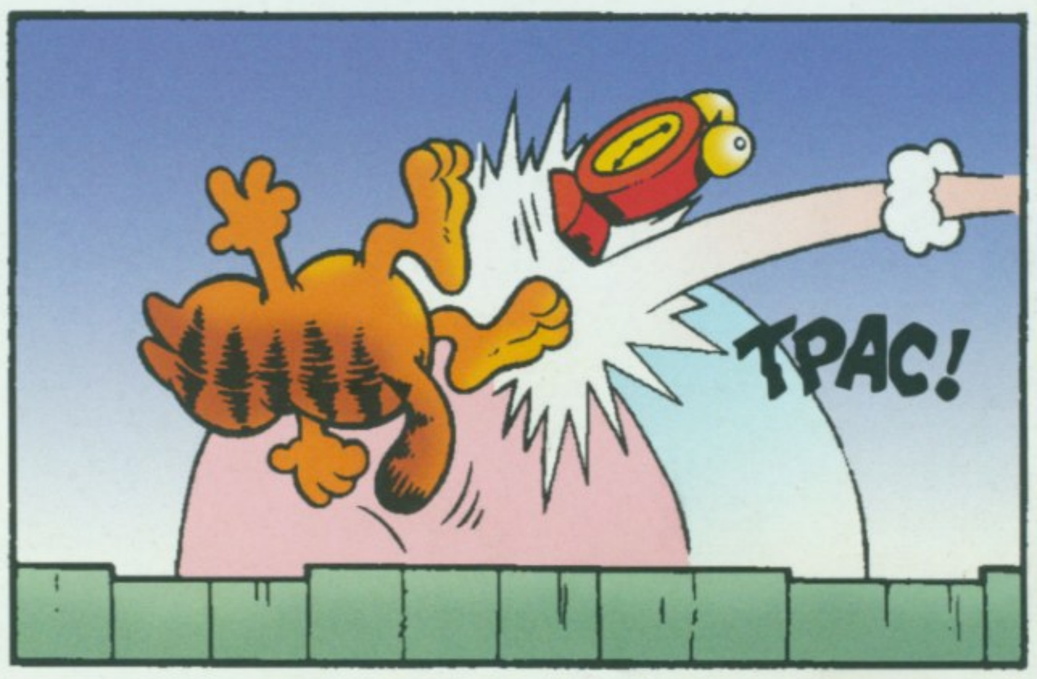

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
14. 9. 2007.